

การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ภายใต้แผนงานวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (OTOP) จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
ด้วยวัฒนธรรมเชิงอุตสาหกรรมสู่สากล (AEC)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วาสนา ช้างม่วง
นางวิภาดา กระจ่างโพธิ์
นางสาวนิตยา วันโสภา
นายนฤพน ไพบูลย์ตันตวิวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ อริยะเครือ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘
คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Innovative development of fashion bag pattern from Napo Buriram
silk fabric

Under the research plan

Innovative development of the patterns of textile product (OTOP)
from Napo Buriram silk fabric using cultural industry to the global
(AEC)

Assistant Professor Wasana Changmuong
Mrs. Wipada Krajangpo
Miss Nittaya Wansopa
Mr.Naruepon Phaisarntantiwong
Assistant Professor Dr. Kittisak Ariyakuare

This research was funded from the budget. Fiscal Year 2015
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon,
Faculty of Industrial Textiles and Fashion Design

ชื่อเรื่อง : การพัฒนานวัตกรรมการรูปแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ภายใต้โครงการ

การพัฒนานวัตกรรมการรูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (OTOP) จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
ด้วยวัฒนธรรมเชิงอุตสาหกรรมสู่สากล (AEC)

ผู้วิจัย : ผศ. วาสนา ช่างม่วง นางวิภาดา กระจำงโพธิ์ นางสาวนิตยา วันโสภา
นายณฤพน ไพบูลย์ตันติวงศ์ ผศ. ดร. กิตติศักดิ์ อริยะเครือ
คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

พ.ศ. : ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมการรูปแบบกระเป่าแพชั่นและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมรูปแบบกระเป่าแพชั่นและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ เพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ แบบประเมินความคิดเห็น แบบประเมินผลงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้สนใจ ๑๐๐ คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีการผลิตผ้าไหมที่มีลวดลายการทอ สี สันสวยงาม และจัดได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ซึ่งควรค่าต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง ทางกลุ่มบ้านนาโพธิ์ ได้ออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าไหม เช่น ผ้าสำหรับตัดเสื้อ เสื้อผ้า กระเป่า ผ้าพันคอ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าไหม เช่น ผ้าสำหรับตัดเสื้อ เสื้อผ้า กระเป่า ผ้าพันคอ และอื่น ๆ แต่ยังคงต้องการรูปแบบที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น จากงานวิจัย เรื่องการพัฒนานวัตกรรมการรูปแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ได้ออกแบบกระเป่าแพชั่น โดยประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มผู้สนใจ จำนวน ๑๐๐ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี อาชีพส่วนใหญ่ รับจ้าง มีรายได้ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์กระเป่าแพชั่น พบว่า กระเป่าแพชั่นแบบที่ ๕ มีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งด้านการออกแบบ ความเหมาะสมในการใช้งานและความเหมาะสมโดยภาพรวมเฉลี่ยร้อยละ ๘๔ ๘๕ และ ๘๖ ตามลำดับ

การประเมินการถ่ายทอดเทคโนโลยีสรูป แบบที่ ๕ มีความเหมาะสมระดับมากทั้งด้านโดยภาพรวม การออกแบบ ตกแต่งมีค่าร้อยละ ๘๖ แบบที่ ๖ มีความเหมาะสมรองลงมาโดยภาพรวม การออกแบบตกแต่งมีค่าร้อยละ ๘๒ ผู้ทำวิจัยได้สรูปคะแนนจากแบบร่างกระเป่าแพชั่น เพื่อจัดทำต้นแบบ จำนวน ๕ แบบ (เลือกแบบไม่เรียงคะแนน) มีแบบที่ ๑ แบบที่ ๒ แบบที่ ๕ แบบที่ ๖ และแบบที่ ๙ ผู้ทำวิจัยจึงเลือกรูปแบบกระเป่าจำนวน ๕ รูปแบบมาทำต้นแบบและถ่ายทอดสู่ชุมชน

Title : Innovative development of fashion bag pattern from Napo Buriram silk fabric

Under the research plan

Innovative development of the patterns of textile product (OTOP) from Napo Buriram silk fabric using cultural industry to the global (AEC)

Researchers : Assistant Professor Wasana Changmuong, Mrs. Wipada Krajangpo, Miss Nittaya Wansopa, Mr.Naruepon Phaisarntantiwong, Assistant Professor Dr. Kittisak Ariyakuare

Garment Technology Faculty of industry Textile and Fashion Design RMUTP.

Year : ๒๐๑๕

ABSTRACT

The research aims to develop the innovation development of fashion bags design and the product design by using silk fabric, Napho District, Buriram. To introduce the technical innovation development of fashion bags design and development of the product design by using silk fabric, Napho District, Buriram and to develop Thai Community Product Standard (TCPS.) in Buriram Province. The instruments used in research were interview, the comment assessment form and the designs assessment form. The sample consisted of 100 interested people. The statistics tools used in data analyzing were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The result of the research found that Ban Napho Community Enterprise Group in Buriram Province produced the silk fabric with complex patterns in various colours and styles. It was local knowledge that was unique and useful in conservation education as well as in development. Ban Napho Group have designed and produced textile products by using silk fabric such as Tailor fabric, clothing, bag, scarf and other but they needed to be continually upgrade the designs in order to modernize. The result in this research regarding to fashion bag design revealed that most respondents from the 100 interested people were female, employee aged 31 to 40 years, having an average income 5,001 to 10,000 baht and below a Bachelor's degree. For the design assessment, the result showed that these interested people had positive attitude level in prototype fashion bag No.5 for pattern design, application and the overall average at 84, 85 and 86 percentages, respectively.

The transfer of technology evaluation, the results showed that prototype fabric bag No.5 was positive attitude in high level for overall, pattern design and decorating at 86 percentages and prototype fabric bag No.6 was at 82 percentages, respectively. The research finalized the highest score of prototype fabric bags and 5 phototypes were selected without respectively, such as phototype No.1, 2, 5, 6 and 9. They were selected for making the sample in order to introduce the knowledge to the local community.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ประสบความสำเร็จเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่อนุเคราะห์ให้ใช้งบประมาณรายจ่ายในการดำเนินงานวิจัย ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์อภาพรรณ ยุเหล็ก คณบดีคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น ที่ให้การสนับสนุน การดำเนินงานตลอดโครงการ ขอขอบคุณ คุณประคอง ภาสะฐิติ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ รวมถึงชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษาที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและมีส่วนร่วมในการออกแบบการทอผ้า ในที่นี้ต้องขอขอบคุณครูอาจารย์และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษาด้านการออกแบบกระเป๋าผ้า รวมทั้งผู้มีส่วนร่วมในผลสำเร็จของโครงการวิจัยนี้ สุดท้ายขอขอบคุณบุคลากรทุกท่านที่มีส่วนร่วมในความสำเร็จของผลงานวิจัยและเอกสารฉบับนี้

วาสนา ช้างม่วงและคณะวิจัย

กันยายน ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ ๑ บทนำ	
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาที่ทำการวิจัย	๑
วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒
ขอบเขตของโครงการวิจัย	๒
นิยามศัพท์	๒
กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	๒
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดบุรีรัมย์	๔
ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์	๑๕
ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ	๑๘
กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่	๒๗
ข้อมูลเกี่ยวกับกระเป่า	๓๕
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง	๕๘
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๘
การดำเนินงานตามแผนและการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๑
การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
บริบทของพื้นที่ที่ศึกษาการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์	๖๓
การออกแบบผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจบ้านนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และการประเมินผลผลิตภัณฑ์ต้นแบบ	๖๔
สรุปผลประเมินในภาพรวม	๘๐
บทที่ ๕ สรุปผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	๘๑
ข้อเสนอแนะ	๘๒
บรรณานุกรม	๘๓
ภาคผนวก ก.	
แบบประเมินการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๘๖
แบบประเมินการถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นการฝึกอบรมการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๘๙
ภาคผนวก ข.	
กิจกรรมการสำรวจข้อมูล บริบทพื้นที่ที่ศึกษาในงานวิจัย เรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์	๙๓
ภาคผนวก ค.	
กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี	๙๘
ภาคผนวก ง.	
ผู้วิจัย	๑๐๒

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	ขึ้นดินแดงลายสระโอ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๓๒
๒.๒	ลายหมี่คั่นข้อกลีบจะบก กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๓๒
๒.๓	ลายหมี่คั่นควบเรียงรำ ขาเป็ยผสมควบ ๕ ควบ ๗ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๓๓
๒.๔	กระเป๋าทรงรูป	๓๖
๒.๕	กระเป๋าไม่ทรงรูป	๓๗
๒.๖	กระเป๋าถึงทรงรูป	๓๗
๒.๗	กระเป๋าต่างค์	๓๘
๒.๘	กระเป๋าเศษเหรียญ	๓๘
๒.๙	กระเป๋าใบแบน	๓๘
๒.๑๐	กระเป๋าหนีบหรือถื่อ	๓๙
๒.๑๑	กระเป๋าคล้องข้อมือ	๓๙
๒.๑๒	กระเป๋าสะพาย (Hobo Bag)	๓๙
๒.๑๓	กระเป๋าหิ้ว (Top Handle Bag)	๔๐
๒.๑๔	กระเป๋าเอกสาร (Messenger Bag)	๔๐
๒.๑๕	กระเป๋าสะพาย (Tote Bag)	๔๑
๒.๑๖	กระเป๋าสะพายหลัง (Back Pack)	๔๑
๒.๑๗	กระเป๋าเดินทาง (Travel luggage)	๔๑
๒.๑๘	กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่ของ	๔๓
๒.๑๙	กระเป๋าผ้าขนาดเล็ก	๔๘
๒.๒๐	กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่เครื่องใช้ประจำวัน	๕๒
๓.๑	ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากระเป๋าแพ้นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๑	๕๙
๓.๒	ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากระเป๋าแพ้นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๒	๕๙
๓.๓	ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากระเป๋าแพ้นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๓	๖๐
๓.๔	ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากระเป๋าแพ้นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๔	๖๐
๓.๕	ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากระเป๋าแพ้นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๕	๖๑
๔.๑	ลายโคมแก้ว กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๔
๔.๒	ลายขอแค่ม้า กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๔
๔.๓	ลายขอจักรพรรดิ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๕
๔.๔	ลายตะขอกู่ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๕
๔.๕	ลายตะขอเลข ๓ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๕
๔.๖	ลายหมี่คั่นข้อกลีบจะบก กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๕

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
๔.๗	ลายหมี่คั่นควบเรีงร่า ขาเปียผสมควบ ๕ ควบ ๗ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๖
๔.๘	ลายข้อน้อย กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๖
๔.๙	ลายตาข่ายโคมห้ากลาง กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๖
๔.๑๐	ลายตะขอแมงป่อง กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๖
๔.๑๑	ลายยอดฉัตรใบโพธิ์ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๗
๔.๑๒	ซิ่นตีนแดงลายสระโอ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๖๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	ผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์	๖๘
๔.๒	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามเพศ	๖๙
๔.๓	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามอายุ	๖๙
๔.๔	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามอาชีพ	๗๐
๔.๕	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๗๐
๔.๖	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มประเมินจำแนกตามระดับการศึกษา	๗๐
๔.๗	สรุปแบบประเมินการออกแบบรูปทรงกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหม ด้วยผ้าไหมนาโพธิ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์จำนวน ๑๐ แบบ ประเมินจาก ๑๐๐ คน	๗๑
๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้ประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านการออกแบบ การตกแต่งลวดลายและโดยภาพรวมจากการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จะใช้ผ้าผ้าไหมบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์	๗๓
๔.๙	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศ	๗๕
๔.๑๐	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามอายุ	๗๕
๔.๑๑	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามอาชีพ	๗๖
๔.๑๒	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๗๖
๔.๑๓	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามระดับการศึกษา	๗๖
๔.๑๔	สรุปแบบประเมินการวิเคราะห์การฝึกอบรม (ประเมินจากผู้อบรม) เกี่ยวกับข้อมูลการฝึกอบรม	๗๗
๔.๑๕	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้ประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๒๐ คน	๗๘
๔.๑๖	แสดงจำนวนข้อมูลของข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์	๗๙
๔.๑๗	แสดงจำนวนข้อมูลของข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์	๘๐

บทที่ ๑ บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ผ้าไหมของบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นผ้าไหมที่มีลวดลายการทอ สีเส้นที่มีความสวยงาม และจัดได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ดังเช่น ผ้าทอลายลูกแก้ว ผ้าอัมปรม ผ้าหมีโกล ผ้าโฮสเปรี๊าะ ฯลฯ ผ้าเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถักทอและสานต่อจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งควรค่าอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์และพัฒนา

ปัจจุบันผ้าของบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อของจังหวัด ทำรายได้ มาสู่จังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน ในโลกของการค้าเสรี มีการแข่งขันกันในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งในด้านวัตถุดิบ การผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การโฆษณา กลยุทธ์การตลาด เข้ามามีบทบาทในการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า จำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ เครื่องประกอบการแต่งกายที่ผลิตจากผ้าไหมของบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ กระเป๋า หมวก พัด กล่องใส่แว่นตา ผ้าพันคอ ฯลฯ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว มีจำหน่ายอยู่ทั่วไป หากแต่การออกแบบและการพัฒนารูปแบบสู่ความเป็นสากล เพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดภายในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ นำมาสู่รายได้ของชุมชน และท้องถิ่น ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจต่อฝีมือที่ได้ผสมผสานกับการพัฒนารูปแบบนำไปสู่การขายที่แข่งขันกับผ้าไหมของจังหวัดต่าง ๆ พร้อม ๆ กับสร้างเสริมความรู้และประสบการณ์ของคนในชุมชนจะได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์นำมาสู่การพัฒนาของชุมชนในท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม นาโพธิ์ บุรีรัมย์
๒. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม นาโพธิ์ บุรีรัมย์เพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน(มผช.)

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
  - ๑.๑ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
    - ๑.๑.๑ เพิ่มศักยภาพการออกแบบพัฒนา การผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหม ทอมือลายพื้นเมือง ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าไหม บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
    - ๑.๑.๒ มีรูปแบบกระเป๋า ๕ รูปแบบที่แสดงถึงอัตลักษณ์ผ้าไหมทอมือลายพื้นเมือง ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าไหม บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์สามารถใช้ประโยชน์เพื่อเศรษฐกิจของชุมชนได้
    - ๑.๑.๓ มีรูปแบบที่สามารถสร้างสรรคงานให้เกิดการประยุกต์งานที่คล้ายคลึงกันได้
    - ๑.๑.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปสู่การผลิตในเชิงพาณิชย์ที่เป็นรูปธรรมจากห้องสู่ห้าง
  - ๑.๒ หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
    - ๑.๒.๑ ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าไหม บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๒.๒ กลุ่มทอผ้าหรือชุมชนในท้องถิ่นที่มีการผลิตผ้าไหมหรือผ้าไทยอื่นๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

๑.๒.๓ มหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านผ้าและสิ่งทอ คหกรรมศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าทอไทย เทคโนโลยีการออกแบบ สิ่งทอไทย

๑.๒.๔ กลุ่มอาชีพผลิตเสื้อผ้าจากผ้าไหมไทย (SME)

๑.๒.๕ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

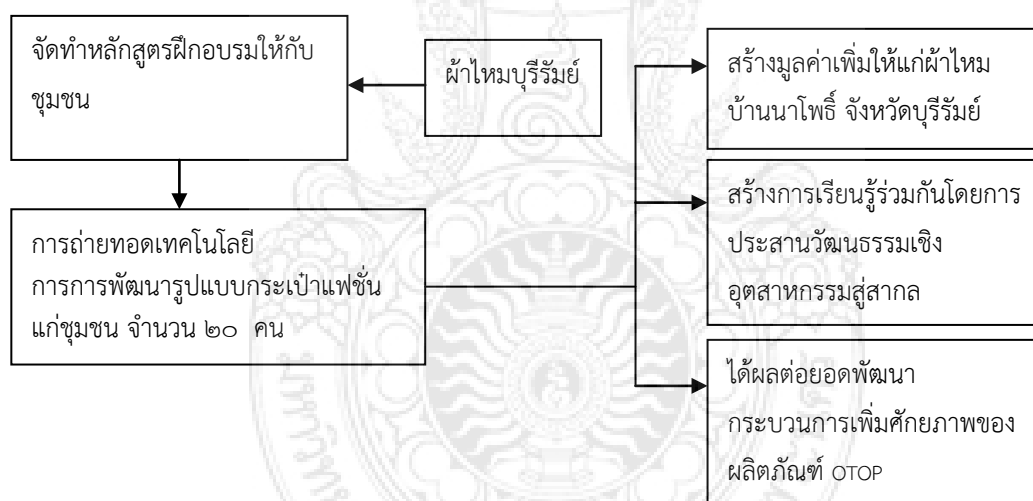
ขอบเขตของโครงการวิจัย

ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับชุมชนบ้านนาโพธิ์ ในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๒๐ คน

นิยามคำศัพท์

กระเป๋าแฟชั่น, รูปแบบ, นวัตกรรม

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (OTOP) จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ด้วย วัฒนธรรมเชิงอุตสาหกรรมสู่สากล (AEC) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดบุรีรัมย์
  - ๑.๑ สภาพทั่วไปของจังหวัดบุรีรัมย์
  - ๑.๒ ประวัติจังหวัดบุรีรัมย์
  - ๑.๓ สถานที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์
  - ๑.๔ ประเพณีและวัฒนธรรม
๒. ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
  - ๒.๑ ข้อมูลตำบลนาโพธิ์
  - ๒.๒ ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ
  - ๓.๑ แหล่งที่มาของผ้า
  - ๓.๒ ผ้าทอพื้นบ้านของไทย
  - ๓.๓ ลักษณะของผ้าไหมไทย
  - ๓.๔ ความหมายของผ้ามัดหมี่
  - ๓.๕ แหล่งที่มาของผ้ามัดหมี่
๔. กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่
  - ๔.๑ การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ
  - ๔.๒ วัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้าไหมมัดหมี่
  - ๔.๓ ขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่
๕. ข้อมูลเกี่ยวกับกระเป่า
  - ๕.๑ กระเป่า
  - ๕.๒ การเย็บกระเป่าผ้า
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - ๖.๑ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่
  - ๖.๒ สรุปผลงานวิจัยในเรื่องการรักษาผ้าไหมที่ย้อมสีธรรมชาติ
  - ๖.๓ การออกแบบกระเป่าความร้อน/เย็นด้วยผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มน้ำมอญแจ้ซ้อน
  - ๖.๔ การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป่าสตรีจากผ้าทอโบราณบ้านผาทั่ง จังหวัดอุทัยธานี

๑. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดบุรีรัมย์

๑.๑ สภาพทั่วไปของจังหวัดบุรีรัมย์

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๔ องศา ๑๕ ลิปดาเหนือกับ ๑๕ องศา ๔๕ ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ ๑๐๒ องศา ๓๐ ลิปดากับ ๑๐๓ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ ๔๑๒ กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ ๓๗๖ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว และประเทศกัมพูชา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดบุรีรัมย์ มีเนื้อที่รวม ๑๐,๓๒๒,๘๘๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๖,๔๕๑,๑๗๘,๑๒๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖.๑๑ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ ๒.๐๑ ของพื้นที่ประเทศ

ภูมิประเทศ

ภูมิอากาศในจังหวัดบุรีรัมย์ มีอยู่ ๓ ฤดู คือ

ฤดูร้อน ปลายเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม มีอุณหภูมิสูงสุด ๓๖ องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เดือนมิถุนายน - กันยายน เนื่องจากมีเทือกเขาพนมดงรักขวางกั้นลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงได้รับปริมาณน้ำฝนไม่มากนัก

ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนตุลาคม - มกราคม มีอากาศหนาว และแห้งแล้ง อุณหภูมิต่ำสุด ๑๑ องศาเซลเซียส

ประชากรในจังหวัด

หมายถึงจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน

หมายถึงจำนวนประชากรได้ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อน

อันดับ (ปีล่าสุด)	อำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์	สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ^[๑]	พ.ศ. ๒๕๕๗ ^[๑]	พ.ศ. ๒๕๕๖ ^[๒]	พ.ศ. ๒๕๕๕ ^[๒]	พ.ศ. ๒๕๕๔ ^[๑]	พ.ศ. ๒๕๕๓ ^[๑]	พ.ศ. ๒๕๕๒ ^[๑]	พ.ศ. ๒๕๕๑ ^[๑]
๑	เมืองบุรีรัมย์	๒๑๘,๓๐๓	๒๑๗,๗๑๕	๒๑๕,๓๗๙	๒๑๔,๑๔๒	๒๑๒,๔๘๙	๒๑๐,๗๘๕	๒๐๙,๒๘๖	๒๐๗,๘๕๐
๒	ประโคนชัย	๑๓๕,๙๘๒	๑๓๕,๘๓๕	๑๓๕,๕๑๖	๑๓๔,๙๙๙	๑๓๔,๓๖๗	๑๓๔,๐๕๒	๑๓๓,๓๘๙	๑๓๓,๑๙๐
๓	จำปาศักดิ์	๑๓๔,๓๔๔	๑๓๔,๒๗๔	๑๓๔,๑๖๘	๑๓๓,๙๐๐	๑๓๓,๓๓๑	๑๓๒,๙๓๔	๑๓๒,๕๖๖	๑๓๒,๓๑๑
๔	นางรอง	๑๑๒,๘๑๗	๑๑๒,๖๔๑	๑๑๒,๑๙๘	๑๑๑,๗๒๐	๑๑๑,๑๗๕	๑๑๐,๙๓๐	๑๑๐,๔๑๒	๑๑๐,๐๗๖
๕	สตึก	๑๑๒,๐๓๘	๑๑๑,๗๗๔	๑๑๑,๕๑๙	๑๑๑,๑๖๕	๑๑๐,๕๑๓	๑๑๐,๒๗๕	๑๑๐,๐๓๘	๑๑๐,๒๒๘
๖	กระสัง	๑๐๕,๑๓๗	๑๐๔,๙๙๙	๑๐๔,๗๐๙	๑๐๔,๓๓๕	๑๐๔,๐๓๒	๑๐๓,๗๗๗	๑๐๓,๔๓๕	๑๐๓,๑๕๙
๗	บ้านกรวด	๗๖,๒๖๘	๗๖,๐๕๒	๗๕,๖๕๕	๗๕,๐๘๖	๗๔,๕๒๖	๗๔,๒๑๕	๗๓,๗๕๕	๗๓,๒๐๘
๘	ละหานทราย	๗๓,๒๐๖	๗๒,๙๕๐	๗๒,๗๔๔	๗๒,๑๖๑	๗๑,๗๕๒	๗๑,๓๖๔	๗๐,๘๘๘	๗๐,๘๒๕
๙	หนองกี่	๗๐,๐๙๘	๖๙,๙๙๒	๖๙,๘๒๓	๖๙,๖๓๑	๖๙,๓๓๓	๖๙,๓๒๔	๖๙,๙๐๖	๖๙,๕๘๔
๑๐	คูเมือง	๖๗,๕๐๑	๖๗,๕๒๐	๖๗,๒๑๙	๖๖,๙๒๗	๖๖,๗๑๗	๖๖,๖๕๕	๖๖,๗๑๕	๖๖,๔๖๔
๑๑	หนองหงส์	๔๙,๙๙๘	๔๙,๙๘๗	๔๙,๘๘๓	๔๙,๗๐๕	๔๙,๔๑๑	๔๙,๒๘๖	๔๙,๑๑๐	๔๘,๗๕๙
๑๒	พุทไธสง	๔๖,๖๑๗	๔๖,๗๓๘	๔๖,๖๕๕	๔๖,๖๕๒	๔๖,๕๘๙	๔๖,๕๐๓	๔๖,๓๘๑	๔๖,๓๖๗
๑๓	ปะคำ	๔๕,๔๖๗	๔๕,๓๗๖	๔๕,๑๘๙	๔๔,๙๖๔	๔๔,๖๗๘	๔๔,๔๔๓	๔๔,๒๒๐	๔๔,๐๕๕
๑๔	พลับพลาชัย	๔๔,๓๙๑	๔๔,๒๙๓	๔๔,๐๔๑	๔๓,๘๑๑	๔๓,๕๕๑	๔๓,๓๑๕	๔๓,๐๘๘	๔๓,๐๕๖
๑๕	เฉลิมพระเกียรติ	๔๐,๑๖๔	๔๐,๑๒๘	๔๐,๐๓๐	๓๙,๙๗๕	๓๙,๙๕๑	๓๙,๙๑๘	๓๙,๘๑๑	๓๙,๘๕๕
๑๖	ห้วยราช	๓๗,๒๗๕	๓๗,๒๑๖	๓๗,๑๕๓	๓๖,๗๗๐	๓๖,๖๓๙	๓๖,๔๕๑	๓๖,๓๒๘	๓๖,๑๒๕
๑๗	ชำนิ	๓๔,๙๕๗	๓๔,๘๒๕	๓๔,๗๐๙	๓๔,๔๗๗	๓๔,๓๘๖	๓๔,๒๗๐	๓๔,๐๒๗	๓๓,๘๔๙
๑๘	นาโพธิ์	๓๓,๐๑๗	๓๓,๐๘๐	๓๓,๑๗๕	๓๓,๑๐๘	๓๓,๐๙๕	๓๓,๑๘๗	๓๓,๑๓๖	๓๓,๐๓๒
๑๙	แคนดง	๓๒,๙๗๕	๓๒,๙๕๕	๓๒,๙๐๔	๓๒,๘๑๘	๓๒,๕๗๕	๓๒,๕๓๐	๓๒,๓๘๐	๓๒,๓๐๒
๒๐	บ้านด่าน	๓๐,๙๘๒	๓๐,๙๐๘	๓๐,๙๓๑	๓๐,๘๐๒	๓๐,๗๓๕	๓๐,๗๒๙	๓๐,๕๙๗	๓๐,๕๙๘
๒๑	โนนดินแดง	๒๘,๑๓๓	๒๘,๑๒๐	๒๘,๐๔๓	๒๗,๙๐๘	๒๗,๗๒๓	๒๗,๔๘๗	๒๗,๑๕๑	๒๖,๙๒๕
๒๒	บ้านใหม่ไชยพจน์	๒๗,๐๕๕	๒๗,๐๔๖	๒๗,๐๖๕	๒๗,๐๗๗	๒๗,๐๙๑	๒๗,๑๐๗	๒๗,๐๖๒	๒๖,๙๗๕
๒๓	โนนสุวรรณ	๒๕,๐๒๑	๒๔,๙๗๔	๒๔,๙๘๐	๒๔,๖๐๗	๒๔,๔๓๖	๒๔,๒๔๘	๒๔,๐๘๓	๒๓,๘๕๗
—	รวม	๑,๕๘๑,๗๔๖	๑,๕๗๙,๒๔๘	๑,๕๗๓,๔๓๘	๑,๕๖๖,๗๔๐	๑,๕๕๙,๐๘๕	๑,๕๕๓,๗๖๕	๑,๕๔๖,๗๘๔	๑,๕๔๑,๖๕๐

การเดินทาง

ทางถนน

สายกรุงเทพ - บุรีรัมย์ ขึ้นรถได้ที่สถานีขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพ (จตุจักร) (หมอชิต) มาลงที่สถานีขนส่งจังหวัดบุรีรัมย์ มีบริการทั้งกิจการทัวร์ บริษัทขนส่ง จำกัด ศิริรัตนพลทัวร์ นครชัยแอร์

- กรุงเทพ - พนมรุ้ง - กรุงเทพ มีทั้งบริการรถปรับอากาศชั้น ๑ และ ๒ ใช้เวลาเดินทาง ๖ - ๗ ชั่วโมง
- กรุงเทพ - พุทไธสง - กรุงเทพ มีบริการรถปรับอากาศ VIP และชั้น ๑ ใช้เวลาเดินทาง ๖ ชั่วโมง
- กรุงเทพ - อุบลราชธานี
- กรุงเทพ - สุรินทร์
- กรุงเทพ - ศรีสะเกษ
- อุบลราชธานี - ระยอง
- อุบลราชธานี - ภูเก็ต
- มุกดาหาร - พัทยา แวะจอดรับ - ส่งผู้โดยสารที่ อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ มีทั้งรถปรับอากาศชั้น ๑ และ ๒
- บุรีรัมย์ - นครราชสีมา ใช้เวลาเดินทาง ๔ ชั่วโมง มีรถทัวร์, รถตู้
- บุรีรัมย์ - สุรินทร์ ใช้เวลาเดินทาง ๑ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - ขอนแก่น ใช้เวลาเดินทาง ๕ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - จันทบุรี ใช้เวลาเดินทาง ๑๐ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - อัญประเทศ ใช้เวลาเดินทาง ๕ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - ประโคนชัย ใช้เวลาเดินทาง ๑ ชั่วโมง มีทั้งรถตู้ รถบัส และรถทัวร์
- บุรีรัมย์ - ร้อยเอ็ด ใช้เวลาเดินทาง ๓ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - นางรอง จุดหมายปลายทางที่อำเภอนางรอง ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง และ ปราสาทเมืองต่ำ
- บุรีรัมย์ - ประโคนชัย - บ้านกรวด - ละหานทราย จุดหมายปลายทางที่วัดป่าพระสบาย อำเภอบ้านกรวด อ่างเก็บน้ำสนามบิน และอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด
- บุรีรัมย์ - พุทไธสง จุดหมายปลายทางที่ อำเภอพุทไธสง
- บุรีรัมย์ - สตึก จุดหมายปลายทางที่ อำเภอสตึก
- สายตลาดเทศบาล - เขาระโดง (สาย ๑) ขึ้นรถได้ที่สถานีรถไฟบุรีรัมย์ โรงพยาบาลบุรีรัมย์ และสถานีขนส่ง
- สายบขสเก่า - บิ๊กซี - แม็คโค (สาย ๒) ขึ้นรถได้ที่สถานีขนส่งจังหวัดบุรีรัมย์

๑.๒ ประวัติจังหวัดบุรีรัมย์

บุรีรัมย์เป็นเมืองแห่งความรื่นรมย์ตามความหมายของชื่อเมืองที่น่าอยู่สำหรับคนในท้องถิ่นและเป็นเมืองที่น่ามาเยือนสำหรับคนต่างถิ่น เมืองปราสาทหินในเขตจังหวัดบุรีรัมย์มากมีไปด้วย ปราสาทหินใหญ่น้อยอันหมายถึงความรุ่งเรืองมาแต่อดีต จากการศึกษาของนักโบราณคดีพบหลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและที่สำคัญที่สุดพบกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดบุรีรัมย์มากคือ หลักฐานทางวัฒนธรรมของเขมรโบราณ ซึ่งมีทั้งปราสาทอิฐ และปราสาทหินเป็นจำนวนมากกว่า ๖๐ แห่ง รวมทั้งได้พบแหล่งโบราณคดีที่สำคัญคือเตาเผา ภาชนะดินเผา และภาชนะดินเผาแบบที่เรียกว่าเครื่องถ้วยเขมร ซึ่งกำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ถึง ๑๘ อยู่ทั่วไปหลังจากสมัยของวัฒนธรรมขอมหรือเขมรโบราณ แล้วหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มมีขึ้นอีกครั้งตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏชื่อว่าเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมาและปรากฏชื่อต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ว่าบุรีรัมย์มีฐานะเป็นเมือง ๆ หนึ่ง จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคใหม่ จึงได้ชื่อเป็นจังหวัดบุรีรัมย์มาจนถึงปัจจุบันนี้ชื่อเมืองบุรีรัมย์ ไม่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาและธนบุรีเฉพาะชื่อเมืองอื่น ซึ่งปัจจุบันเป็นอำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ เมืองนางรอง เมืองพุทไธสง และเมืองประโคนชัย พ.ศ. ๒๓๑๙

รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กรุงธนบุรี กรมการเมืองนครราชสีมา มีใบบอกเข้ามาว่าพระยานางรองคบคิดเป็น กบฏร่วมกับเจ้าโอ เจ้าอิน และอุปฮาดเมืองจำปาศักดิ์ จึงโปรดให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อยังดำรงตำแหน่ง เจ้าพระยาจักรีเป็นแม่ทัพไปปราบจับตัวพระยานางรองประหารชีวิตและสมทบเจ้าพระยาสุรสีห์ (สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท) คุมกองทัพหัวเมืองฝ่ายเหนือยกไปตีเมือง จำปาศักดิ์ เมืองโขง และเมืองอัตปือ ได้ทั้ง ๓ เมือง ประหารชีวิต เจ้าโอ เจ้าอิน อุปฮาดเมืองจำปาศักดิ์ แล้วเกลี้ยกล่อมเมืองต่าง ๆ ใกล้เคียงให้สวามิภักดิ์ ได้แก่ เขมรป่าดง ตะลุง สุรินทร์ สังขะ และเมืองขุขันธ์รวบรวมผู้คนตั้งเมืองขึ้นในเขตขอมร้าง เรียกว่า เมืองแปะ แต่งตั้งบุรีรัมย์บุตรเจ้าเมืองผไทสมัน (พุทไธสง) ให้เป็นเจ้าเมือง ซึ่งต่อมาได้เป็นพระยานครภักดี ประมาณปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เปลี่ยนชื่อเมืองแปะเป็นบุรีรัมย์ด้วยปรากฏว่า ได้มีการแต่งตั้งพระสำแดงฤทธิรงค์เป็นพระนครภักดีศรีนครา ผู้สำเร็จราชการเมืองบุรีรัมย์ ขึ้นเมืองนครราชสีมาใน พ.ศ. ๒๔๑๑ เมืองบุรีรัมย์และเมืองนางรองผลัดกันมีความสำคัญเรื่อยมา พ.ศ. ๒๔๓๓ เมืองบุรีรัมย์โอนขึ้นไปขึ้นกับหัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ มีหนองคายเป็นศูนย์กลาง และเมืองบุรีรัมย์มีเมืองในสังกัด ๑ แห่ง คือเมืองนางรอง

ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๔๔๐-๒๔๔๑ เมืองบุรีรัมย์ได้กลับไปขึ้นกับมณฑลนครราชสีมาเรียกว่า "บริเวณนางรอง" ประกอบด้วย เมืองบุรีรัมย์ นางรอง รัตนบุรี ประโคนชัย และพุทไธสง พ.ศ. ๒๔๔๒ มีประกาศเปลี่ยนชื่อ มณฑลลาวเฉียงเป็น มณฑลฝ่ายตะวันตกเฉียงเหนือ มณฑลลาวพวนเป็นมณฑลฝ่ายเหนือ มณฑลลาวเป็นมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ มณฑลเขมร เป็นมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือและในคราวนี้เปลี่ยนชื่อ บริเวณนางรองเป็น "เมืองนางรอง"มีฐานะเป็นเมืองจัตวา ตั้งที่ว่าการอยู่ที่เมืองบุรีรัมย์ แต่ตราตำแหน่งเป็นตราผู้ว่าการนางรองกระทรวงมหาดไทยจึงได้ประกาศเปลี่ยนชื่อเมืองเป็น "บุรีรัมย์" และเปลี่ยนตราตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการเมืองบุรีรัมย์ ตั้งแต่วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ เป็นต้นมา

พ.ศ. ๒๔๕๐ กระทรวงมหาดไทยปรับปรุงหัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มณฑลนครราชสีมาประกอบด้วย ๓ เมือง ๑๗ อำเภอ คือเมืองนครราชสีมา ๑๐ อำเภอ เมืองชัยภูมิ ๓ อำเภอ และเมือง

บุรีรัมย์ ๔ อำเภอ คือ นางรอง พุทไธสง ประโคนชัย รัตนบุรี ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้น ยุบมณฑลนครราชสีมา จัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัดและอำเภอ เมืองบุรีรัมย์จึงมีฐานะเป็น จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>)

๑.๓ สถานที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจหลายแห่ง ดังต่อไปนี้

สถานที่ท่องเที่ยว

อำเภอเมืองบุรีรัมย์

ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ เป็นแหล่งเก็บรวบรวม และจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ อันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งเป็นแหล่งที่จะค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ศูนย์แห่งนี้เปิดเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๖ เปิดให้เข้าชมได้ทุกวันในเวลาราชการ

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ ที่พสกนิกรชาวบุรีรัมย์ได้ร่วมกันสร้างขึ้น ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ แห่งผู้สถาปนาเมืองบุรีรัมย์ และเพื่อเป็นอนุสรณ์สักการะ รวมทั้งศูนย์รวมจิตใจที่แสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และมหาจักรีบรมราชวงศ์

วนอุทยานเขากระโดง ตั้งอยู่ที่บ้านน้ำซับ ตำบลเสม็ด เคยเรียกกันว่า "พนมกระดอง" มีความหมายว่า "ภูเขากระดองเต่า" เพราะคล้ายกระดองเต่า ซึ่งต่อได้เรียกเพี้ยนเป็น "กระโดง" เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวบุรีรัมย์ และนักท่องเที่ยวที่สัญจรไปมา บนยอดเขามีพระสุภัทรบพิตรประดิษฐาน พระพุทธรูปคู่เมืองบุรีรัมย์ เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐฉาบปูนขนาดใหญ่ หน้าตักกว้าง ๑๒ เมตร ฐานยาว ๑๔ เมตร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ เดิมองค์พระเป็นสีขาว แต่เมื่อโดนแดดทำให้คล้ายสีดำ จึงแก้เป็นสีทอง นอกจากนั้นยังมีบันไดนาคราช พระพุทธบาทจำลอง ปราสาทเขากระโดง ปากปล่องภูเขาไฟ

อ่างเก็บน้ำเขากระโดง (อ่างเก็บน้ำวุฒิสวัสดิ์) บริเวณหน้าที่ทำการวนอุทยานเขากระโดง

อ่างเก็บน้ำห้วยตลาด พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ เป็นแหล่งดูนกน้ำแห่งหนึ่งของจังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ ๔,๔๓๔ ไร่ ซึ่งมีนกกระสาปากเหลือง เป็นนกที่มีค่าหายากอาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังพบนกกระสาดำ นกกาบบัว นกอ้ายงั่ว เป็ดเทา และนกน้ำต่าง ๆ อีกมากมาย เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสามารถปั่นจักรยานชมทัศนียภาพรอบอ่างเก็บน้ำห้วยตลาดได้

อ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เป็นทะเลสาบน้ำจืด สร้างขึ้นเพื่อการชลประทานและการประปา มีพื้นที่ ๓,๘๗๖ ไร่ อยู่ใน ต.บ้านบัว ต.เสม็ด และ ต.สะแกโพรง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ มีไม้พื้นเมืองยืนต้นร่มรื่น มีที่นั่งประจําถิ่นและนกอพยพตามฤดูกาลมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกว่า ๑๗๐ ชนิด จึงเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการดูนกและพักผ่อน

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เป็นทะเลสาบน้ำจืด สร้างขึ้นเพื่อการชลประทานและการประปา มีพื้นที่ ๓,๘๗๖ ไร่ อยู่ใน ต.บ้านบัว ต.เสม็ด และ ต.สะแกโพรง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์

มีไม้พื้นเมืองยืนต้นร่มรื่น มีที่นั่งกประจำถิ่นและนกอพยพตามฤดูกาลมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกว่า ๑๗๐ ชนิด จึงเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เหมาะสำหรับการดูนกและพักผ่อน

นิว ไอ-โมบาย สเตเดียม เป็นสนามฟุตบอลที่ได้มาตรฐานแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทยที่ไม่มีลู่วิ่งคั่นสนามและผ่านมาตรฐานสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) สามารถจัดการเกมการแข่งขันระดับชาติได้ เป็นสนามที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งของเมืองไทย ปัจจุบันเป็นสนามเหย้าของทีม บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด

อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ปราสาทเขาพนมรุ้งได้รับการยกย่องว่าเป็นปราสาทหินที่งดงามมากแห่งหนึ่งของไทย ตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้งซึ่งเคยเป็นภูเขาไฟมาก่อน ตัวปราสาทสร้างด้วยหินทรายสีชมพู และศิลาแลงอย่างยิ่งใหญ่อลังการมีการออกแบบผังปราสาทตามแนวความเชื่อที่สอดคล้องกับภูมิประเทศศาสนสถานแต่ละส่วนประดับด้วยลวดลายวิจิตรงามตาโดยเฉพาะหน้าบันคิวนาฏราชและทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ที่มีความงดงามละเอียดอ่อนช้อย นับเป็นโบราณสถานอันทรงคุณค่าที่ไม่ควรพลาดชมในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ (ประมาณเดือน เม.ย. - พ.ค.) ของทุกปีจะมีประเพณีเดินขึ้นเขาพนมรุ้งเพื่อชมปรากฏการณ์ธรรมชาติอันน่ามหัศจรรย์คือ พระอาทิตย์จะเสาดแสงตรงเป็นลำทะลุช่องประตูปราสาททั้ง ๑๕ บานราวปาฏิหาริย์และเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในรอบปีเท่านั้น

วัดเขาพระอังคาร เป็นวัดที่สร้างขึ้นใหม่ ตั้งอยู่บนยอดเขาพระอังคารซึ่งสูงประมาณ ๓๒๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล มีโบสถ์ที่ประยุกต์จากสถาปัตยกรรมหลายสมัย ดูสวยงามแปลกตา เป็นวัดที่สวยงามใหญ่โตแห่งหนึ่งของบุรีรัมย์ มีโบสถ์ ศาลา และอาคารต่าง ๆ สร้างเลียนแบบสถาปัตยกรรมสมัยต่าง ๆ หลายรูปแบบงดงาม แปลกตาและน่าสนใจยิ่ง ภายในโบสถ์มีภาพจิตรกรรมฝาผนังและเรื่องราวพุทธชาดกเป็นภาษาอังกฤษด้วย บริเวณวัดเป็นปากปล่องภูเขาไฟคาดว่าเคยเป็นที่ตั้งของโบราณสถานสมัยทวารวดีเพราะเสมาหินแกะสลักสมัยดังกล่าวหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก

เขาอังคาร เป็นภูเขาไฟที่ดับแล้วอีกลูกหนึ่งในบุรีรัมย์ อยู่ในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ห่างจากปราสาทพนมรุ้ง ๒๐ กิโลเมตร โดยลงมาจากพนมรุ้ง ถึงบ้านตาเป็กแล้วเลี้ยวซ้ายมาตามทางที่จะไปสะพานทรายประมาณ ๑๓ กิโลเมตรแล้วเลี้ยวขวาเข้าทางลูกรังอีกประมาณ ๗ กิโลเมตรพบโบราณสถานเก่าแก่ และใบเสมาหินทรายสมัยทวารวดีสำคัญหลายชิ้น

น้ำตกเขาพระอังคาร ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการสำรวจเพื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของจังหวัด

อำเภอประโคนชัย

ปราสาทเมืองต่ำ เมืองโบราณร่วมสมัยกับปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำเป็นปราสาทหินของโบราณที่มีขนาดใหญ่มาก สร้างขึ้นตามคติความเชื่อของศาสนาฮินดูเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตัวปราสาทออกแบบได้อย่างงดงาม มีโครงสร้างที่ได้สัดส่วนบริเวณโดยรอบปราสาท เป็นชุมชนโบราณสมัยขอม ที่มีประวัติเกี่ยวเนื่องกับปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำจึงมีความสำคัญทางโบราณคดี นอกเหนือจากเป็นมรดกทางศิลปกรรมที่งดงาม ปราสาทแห่งนี้ได้รับการบูรณะในปี พ.ศ. ๒๕๔๐

ชุมชนโบราณบ้านแสลงโทน เป็นชุมชนโบราณตั้งอยู่ในเขตบ้านแสลงโทน ต.แสลงโทน อ.ประโคนชัย อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศใต้ ตามทางสายบุรีรัมย์-ประโคนชัย ระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร ทางหลวงตัดผ่ากลางชุมชนโบราณ มองเห็นคันดินเป็นแนวสูงประมาณ ๕-๗ เมตร อยู่สองข้างทาง ชุมชนโบราณแห่งนี้มีลักษณะเป็นรูปกลมรีวางตามแนวตะวันออก ตะวันตก ยาวประมาณ ๕,๗๕๖ เมตร กว้าง ๑,๗๕๐ เมตร มีคูเมืองโอบอยู่นอกคันดิน ๓ ชั้น ปัจจุบันเหลือเพียงชั้นเดียว ไกลคันดินด้านที่ตั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแสลงโทนในปัจจุบัน มีเนินดินซึ่งมีก้อนหินศิลาแลงกระจายอยู่ทั่วคันดินด้านที่สร้างศาลเจ้าพ่อแสลงโทน เรียกว่า ศาลปู่เจ้าหรือกระท่อมเนี่ยะตา เป็นศาลเจ้า ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านแสลงโทนและชาวบ้านใกล้เคียง สร้างด้วยไม้ระแนง หลังคามุงกระเบื้องและพื้นเป็นปูนซีเมนต์ ทั้งคูน้ำคันดิน (ที่เหลืออยู่ริมทางหลวง) และเนินดินศาลเจ้าพ่อแสลงโทน ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว นอกจากนี้ยังพบหลักฐานอื่นที่สำคัญ คือ สระน้ำโบราณรูปสี่เหลี่ยมในเขตวัดแสลงโทน ๒ สระ พบเศษภาชนะดินเผา โครงกระดูกมนุษย์ เครื่องประดับ เทวรูปเก่าและใบเสมาเก่า ซึ่งเข้าใจว่าบริเวณนี้เคยเป็นศาสนสถานสำคัญประจำชุมชนโบราณ

อำเภอบ้านกรวด

แหล่งหินตัด แหล่งหินตัด จังหวัดบุรีรัมย์ห่างจากตัวอำเภอบ้านกรวด ๗ กม. เป็นลานหินกว้างเกือบ ๒,๐๐๐ ไร่ ไกลซ้ายแดนติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา มีร่องรอยการตัดหิน เพื่อนำไปสร้างปราสาทหินต่าง ๆ ในเขตอีสานใต้ รวมทั้งปราสาทพรหมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ

เตานายเจียน เป็นเตาเผาโบราณอายุประมาณ ๑,๐๐๐ ปี มี ๒ เตา ชื่อเตาเผานายเจียน และเตาเผาสวาย และได้พบเครื่องเคลือบโบราณจำนวนมาก คนโบราณใช้เผาเครื่องปั้นดินเผา หม้อ ไห ต่าง ๆ

อำเภอโนนดินแดง

เขื่อนลำนางรอง เป็นเขื่อนดินฐานคอนกรีตขนาดใหญ่ จุน้ำได้ประมาณ ๑๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร มีถนนลาดยางบนสันเขื่อนเชื่อมต่อไปยังหมู่บ้านตัวอย่าง หมู่บ้านพัฒนาหนองตาเยาว์ และหนองหว้า ซึ่งอยู่ใกล้ชายแดนเพียง ๒๐ กว่ากิโลเมตรเท่านั้น ที่สันเขื่อนมีหินลอย (หินภูเขาไฟอีกชนิดหนึ่ง) เป็นก้อนและแผ่นสีส้มแบ่งกันเป็นชั้นสวยงาม ซึ่งได้นำไปกองกั้นน้ำเขาสันเขื่อน นอกจากนี้ ยังเป็นที่เที่ยวที่มีชื่อเสียงในอำเภอนोनดินแดง บรรยากาศสวยงาม มีที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้วยทะเลสาบเหนือเขื่อนอันกว้างใหญ่ หาดทรายสวยงามบรรยากาศดี ชาวบุรีรัมย์จึงนิยมพาครอบครัวไปพักผ่อน เล่นน้ำและรับประทานปลาสดจากเขื่อน

ปราสาทหนองหงส์

อนุสาวรีย์เราสู้ อยู่ริมทางหลวงในเขต ต.โนนดินแดง อ.โนนดินแดง จ.บุรีรัมย์ ชาวบุรีรัมย์ร่วมสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อรำลึกถึงวีรกรรมของประชาชน ตำรวจ และทหาร ที่เสียชีวิตจากการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งขัดขวางการก่อสร้าง ถนนสายสะพานทราย - ตาพระยา

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ป่าที่อุดมสมบูรณ์แห่งสุดท้ายในจังหวัดบุรีรัมย์ ห่างจากอำเภอนोनดินแดง ๕ กิโลเมตร เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญ ทำให้เกิดพืชพันธุ์ สัตว์ป่าที่หลากหลาย

ผาแดง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ บ้านหนองเสม็ด ต.ลำนางรอง อ.โนนดินแดง จ.บุรีรัมย์ เป็นเขตติดต่อระหว่าง อ.โนนดินแดง กับ อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งใหม่ของจังหวัดบุรีรัมย์ นักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติสามารถมาสัมผัสอากาศบริสุทธิ์ ชมดวงอาทิตย์ตก ทศนียภาพ

ของผืนป่าธรรมชาติอันกว้างใหญ่สวยงามของเทือกเขาบรรทัด และป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ โดยเฉพาะช่วงที่มีอากาศหนาวเย็นในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ นักท่องเที่ยวจะได้พบกับทะเลหมอกปกคลุมป่าดงใหญ่ เทือกเขาบรรทัดอันซับซ้อนสวยงามด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นจุดพักรถของคนเดินทางผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ ไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งช่วงนี้ในแต่ละวันได้มีนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางแวะมาเที่ยวชมพักผ่อนถ่ายภาพเป็นที่ระลึกเป็นจำนวนมาก ไม่แพ้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอโนนดินแดงอีกด้วย

อำเภอพุทไธสง

วัดศีรชะแรด (วัดหงส์) พระเจ้าใหญ่วัดหงส์เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ปางสมาธิ ขนาดหน้าตัก ๑.๖ เมตร สูง ๒ เมตร สร้างด้วยศิลาแลง มีลักษณะของศิลปะพื้นเมืองปรากฏอยู่มาก ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดหงส์ หรือวัดศีรชะแรด ในอำเภอพุทไธสง ทุกปีในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ หรือวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๓ จะจัดงานเฉลิมฉลองทุกปี มีชาวอำเภอพุทไธสง และจังหวัดต่าง ๆ ไปนมัสการกราบไหว้เป็นจำนวนมาก

อำเภอนาโพธิ์

หมู่บ้านทอผ้าไหมนาโพธิ์ ผ้าไหมที่อำเภอนาโพธิ์จะมีทั้งผ้าไหมพื้น ไหมหางกระรอก ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า และผ้ามัดหมี่ การทอผ้ามัดหมี่จะมีลายพื้นเมืองดั้งเดิม และลายที่ประยุกต์ขึ้นใหม่ ลักษณะเด่นของผ้าไหมบุรีรัมย์ คือนี้อจะแน่น เส้นไหมละเอียด ถ้าเป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่เป็นแบบพื้นเมืองดั้งเดิมจะนิยมใช้สีธรรมชาติ ไม่ฉูดฉาด

อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์

ปราสาทกุสุมาเตศ เป็นเทวาลัยในศาสนาฮินดู สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ โดยได้รับอิทธิพลจากศิลปกรรมสมัยนครวัดเป็นโบราณสถานอีกแห่งที่ถูกวางระเบิดจนองค์ปราสาทพังทลายลงมาเพื่อโครงการชลประทานไปขาย ภายหลังกรมศิลปากรได้บูรณะใหม่จนมีความสมบูรณ์ และประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๗

ลักษณะของกุสุมาเตศประกอบด้วย ปราสาทอิฐ ๓ องค์ ตั้งเรียงกันในแนวเหนือ-ใต้ บนฐานศิลาแลงเดียวกัน อาคารทั้งหมดหันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีประตูหน้าเพียงประตูเดียว อีก ๓ ด้าน สลักเป็นประตูหลอก ปราสาทองค์กลางมีขนาดใหญ่และมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ด้านหน้าทั้ง ๓ ด้าน มีลักษณะยื่นออกมาและมีแผ่นศิลาทวารรองรับ ส่วนปราสาทอีกสององค์มีขนาดเล็กกว่าฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีประตูเดียวทางด้านหน้า เช่นกัน ส่วนผนังอีก ๓ ด้าน ก่อเรียบทึบ สำหรับบนพื้นหน้าปราสาทมีส่วนประกอบสถาปัตยกรรมหินทรายอื่น ๆ ตกหล่นอยู่ เช่น ฐานบัว ยอดปราสาท กลีบขนุน รูปนาค ๖ เศียร อายุของกุสุมาเตศสามารถกำหนดได้จากทับหลังของปราสาท ซึ่งปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร อยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ เนื่องจากภาพสลักบนทับหลังทั้งหมดมีลักษณะตรงกับศิลปะขอมแบบนครวัด ที่มีอายุอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว อาทิเช่น ทับหลังสลักภาพพระนารายณ์ตรีวิกรม (ตอนหนึ่งในวามนาวตารแสดงภาพพระนารายณ์ทรงพระบาท ๓ ก้าว เหยียบโลกบาดาล โลกมนุษย์ และโลกสวรรค์) ทับหลังภาพศิวนาฏราช ทับหลังภาพการกวณเกษียรสมุทร ทับหลังภาพนารายณ์บรรทมสินธุ์ ฯลฯ แต่ละชิ้นมีขนาดใหญ่สวยงามน่าสนใจยิ่ง

การเดินทาง กุ່สวนแดง ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตก โรงเรียนกุ່สวนแดงพิทยาคม บ้านดงยาง ตำบลกุ່สวนแดง อำเภอบ้านใหม่ชัยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ การเดินทางไปกุ່สวนแดงจากจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้ทางหลวงหมายเลข ๒๐๗๔ ไปทางอำเภอคูเมือง และเข้าอำเภอพุทไธสง

จากนั้นใช้ทางหลวงหมายเลข ๒๐๒ จากอำเภอพุทไธสงไปอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา และก่อนถึงสามแยกกิโลศุนย์ มีทางแยกด้านซ้ายมือเข้าโรงเรียนกุ່สวนแดงพิทยาคม โบราณสถาน จะอยู่ทางขวามือติดกับสำนักสงฆ์กุ່สวนแดง ระยะทางจากจังหวัดบุรีรัมย์ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร

แต่ถ้ามาจากจังหวัดนครราชสีมา ก็ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๒ และแยกเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๐๒ ที่อำเภอประทาย ระยะทางจากจังหวัดนครราชสีมาประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร ข้อมูลโดย : กรมการท่องเที่ยว

๑.๔ ประเพณีและวัฒนธรรม

จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันถึง ๔ กลุ่มชน จึงเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมมากแห่งหนึ่ง และความหลากหลายนี้ก็มีคุณสมบัติผสมกลมกลืนกัน แต่มีประเพณีบางอย่างที่มีลักษณะตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์แต่ประเพณีหลักของ ชาวบุรีรัมย์ก็เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไปคือยึดมั่นใน “ฮีตสิบสอง” คือ มีประเพณีประจำสิบสองเดือนในรอบปีเช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป ดังนี้

เดือนเจียง (เดือนอ้าย)หรือเดือนธันวาคม นิมนต์พระสงฆ์มาเข้าปริวาสกรรมหรือเข้ากรรม เพื่อฝึกสำนึกความผิดหรือความบกพร่องของตนและ มุ่งประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยต่อไป ในด้านฆราวาสจำทำพิธีเลี้ยงผีแถนผีต่าง ๆ (ผีบรรพบุรุษ) **เดือนยี่**(มกราคม) ทำบุญคูณข้าว หรือบุญคูณลาน โดยนิมนต์พระสงฆ์สวดมนต์เย็นและฉันภัตตาหารเช้าเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ข้าวเปลือกเมื่อพระฉันอาหารเช้าเสร็จ ก็ทำพิธีสู่ขวัญข้าวต่อไป

เดือนสาม (กุมภาพันธ์) ทำบุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา เริ่มพิธีทำบุญข้าวจีในตอนเช้าโดยใช้ข้าวเหนียวปั้นหุ้มน้ำอ้อยนำไปย่างไฟหรือจี่พอเกรียมแล้วชุบ ด้วยไขนำไปย่างไฟจนสุกแล้วใส่ภาชนะเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์พร้อมทั้งอาหารอื่น ๆ ข้าวจีที่เหลือจากพระฉันแล้ว ชาวบ้านจะแบ่งกันรับประทานถือว่า ผู้รับประทานจะเป็นมงคลแก่ตัวเอง

เดือนสี่ (มีนาคม) ทำบุญผะส (บุญพระเวส) หรือทำบุญมหาชาติ มีการฟังเทศน์มหาชาติถือกันว่า ต้องฟังให้จบทุกกัณฑ์ในวันเดียวจึงจะได้กุศล งานบุญนี้มีผู้นำของมาถวายพระเรียกว่า “กัณฑ์หลอน”

เดือนห้า (เมษายน) ตรุษสงกรานต์ หรือทำบุญขึ้นบ้านใหม่ มีการสงฆ์น้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์ ชาวบ้านจะไปเก็บดอกไม้มาบูชาพระ

เดือนหก (พฤษภาคม) ทำบุญบั้งไฟ และทำบุญวิสาขบูชา จะมีการฟังเทศน์ตลอดวันกลางคืนมีเวียนเทียน สำหรับบุญบั้งไฟก็เป็นพิธีเพื่อ ขอฝนจากเทวดา (แถน) และมีการบวชนาคด้วย

เดือนเจ็ด (มิถุนายน) ทำบุญซำชะ เพื่อบูชาเทวดาอารักษ์หลักเมือง โดยทำพิธีเช่นบวงสรวงหลักเมืองหลักบ้าน ผีพ่อแม่ ผีปู่ผีเมือง (ผีบรรพบุรุษ) ผีตาแฮก (เทวดารักษาไร่นา) เพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ

เดือนแปด (กรกฎาคม) ทำบุญเข้าพรรษา มีการทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ถวายภัตตาหารเช้าและเพลแด่พระสงฆ์สามเณรฟังพระธรรมเทศนา ตอนบ่ายและนำขี้ผึ้งมาหล่อเป็นเทียนพรรษา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และจะเก็บไว้ตลอดพรรษา

เดือนเก้า (สิงหาคม) ทำบุญข้าวประดับดิน โดยจัดอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ สุราแล้วนำไปวางไว้ใต้ต้นไม้หรือที่ใดที่หนึ่งพร้อมทั้งเชิญวิญญาณบรรพบุรุษและญาติที่ล่วงลับไปแล้วให้มารับเอาอาหารไป

เดือนสิบ (กันยายน) ทำบุญข้าวสาก หรือสลากภัตในวันเพ็ญ เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เช่นเดียวกับทำบุญข้าวประดับดิน

เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม) มีการทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ตอนเช้าชาวบ้านจะร่วมทำบุญตักบาตร รับประทาน ฟังเทศน์ ถวายผ้าจ่านำพระราชพิธีสงฆ์จะร่วมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา กลางคืนมีการจุดโคมไฟแขวนไว้ตามต้นไม้ หรือตามริมรั้วของวัด

เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน) ในเดือนนี้จะมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศล สำหรับประชาชนที่อยู่ตามริมน้ำจะมีการแข่งเรือด้วย เช่น ริมแม่น้ำโขงแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ฯลฯ เพื่อระลึกถึงอุสพญานาค หรือบางแห่งจะมีการแห่ปราสาทผึ้งเพื่อถวายพระสงฆ์และเป็นพุทธบูชาประเพณี

ทั้งสิบสอง เดือนนี้ถือเป็นประเพณีหลักของชาวอีสานทั่วไปที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และประเพณีเหล่านี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจ กันของชาวบ้านประเพณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมอีสานที่เต็ม ไปด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ แรงกายแรงใจเพื่อการกุศล ความสามัคคี ตลอดจนความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของชาวอีสานที่สำคัญอย่างยิ่ง ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ แถบอำเภอคูเมืองพุทไธสง นาโพธิ์ และสตึก แต่ปัจจุบันการปฏิบัติตาม ฮีตสิบสองก็เปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ประเพณีเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณีของจังหวัดบุรีรัมย์นอกจากประเพณีหลัก ๑๒ เดือนแล้ว ยังมีประเพณีเฉพาะกลุ่มชนที่ปฏิบัติตามความเชื่อที่มีความแตกต่างกันไป ประเพณีสำคัญที่ยังคงปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันของกลุ่มไทยเขมร และไทยลาว ที่สำคัญมีดังนี้

งานประเพณีที่สำคัญในจังหวัดบุรีรัมย์

๑. งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ต. ตาเป็ก อ.เฉลิมพระเกียรติ จัดขึ้นในตอนต้นเดือนเมษายน มีกิจกรรมขบวนแห่ตามราชประเพณีขอมโบราณตลอดจนการแสดง แสง เสียง ย้อนรอยอดีต และไฮปายดินเนอร์ และชมปรากฏการณ์มหัศจรรย์ดวงตะวันส่องแสงตรง ๑๕ ช่องประตู ปราสาทหินพนมรุ้ง และนมัสการปิดทองไหว้พระพุทธรูปพนมรุ้งเพื่อศิริมงคล

๒. งานประเพณีแข่งเรือยาว ถ้าน้ำมูลบริเวณหน้าอำเภอสตึก จัดขึ้นในวันเสาร์ – อาทิตย์แรกของเดือนพฤศจิกายนของทุกปี เป็นการแสดงแข่งเรือหลายประเภทซึ่งถวายพระราชทาน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีการแข่งขัน ช้างว่ายน้ำ แข่งช้างแพนซี ช้างพาเหรด ซึ่งหาดูได้ยาก

๓. งานมหกรรมว่าวอีสาน จัดขึ้นในเดือนธันวาคมของทุกปี ที่บริเวณทางโค้งใกล้โรงไหมหินศิลาชัย ถนนสายบุรีรัมย์ – ประโคนชัยในงานมีการแข่งขันว่าวประเภทต่าง ๆ เช่นว่าวแอกโบราณ ว่าวแอกพัฒนา ว่าวสวยงาม ว่าวนานาชาติ งานแสดงหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์และมหรสพ

๔. งานแห่เทียนพรรษา ประจำปี ของอำเภอประโคนชัย จัดขึ้นในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาเป็นประจำทุกปี มีการ แข่งขันประกวดเทียนพรรษาของแต่ละวัดในเขตเทศบาล อำเภอประโคนชัย รวม ๖ วัด มีขบวนแห่ยิ่งใหญ่น่าชม

๕. งานเครื่องเคลือบพันปีประเพณีบ้านกรวด จัดขึ้นในต้นเดือนเมษายนของทุกปี ที่สนามหน้าอำเภอบ้านกรวด ในงานมีนิทรรศการเครื่องเคลือบโบราณ การประกวดเครื่องเคลือบจำลอง การแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย-กัมพูชา การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน

๖. งานประเพณีขึ้นเขากระโดง จัดขึ้นประมาณกลางเดือนเมษายน ในงานมีกิจกรรมวิ่งภูกระโดง มินิมารารอน ขี่จักรยานเพื่อสุขภาพ งานโฮปบายละเอียด(กินเข่ายามค่ำ) พิธีบายสีสู่ขวัญ การแสดงดนตรีกันตรึมพื้นเมือง ชมแสง เสียงตำนานสร้างเมืองบุรีรัมย์ และนมัสการพระคูเมืองบุรีรัมย์ พระสุภัทรบพิตร

๗. งานกวนข้าวทิพย์ และตักบาตรเทโวโรหณะ จัดขึ้นในช่วงวันออกพรรษาของทุกปี ที่วัดพระพุทธบาทเขากระโดง มีประชาชนมาทำบุญตักบาตร เป็นจำนวนมาก

๘. งานวันหัวผักกาด ข้าวหอมมะลิ หมี่ย่าไทย จัดขึ้นช่วงเดือนมกราคมของทุกปี ของอำเภอกะสัง กิจกรรมประกอบด้วยริ้วขบวนวัฒนธรรมไทยสามเผ่า (เขมร ลาว ส่วย) ขบวนหัวผักกาด และ กระจายสารท ขบวนหมี่ย่า ขบวนข้าวหอมมะลิ และผลิตผลทางการเกษตรขบวนผ้าไหมพื้นเมือง

๙. งานบุญบั้งไฟ อำเภอกันตัง จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีขบวนแห่บั้งไฟที่สวยงามยิ่งใหญ่มาก จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม ของทุกปี บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอกันตัง มีริ้วขบวนของหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

๑๐. งานเทศกาลข้าวมะลิหอม ปลาจ่อมกุ้ง ชมทุ่งนกกประโคนชัย จัดขึ้นในช่วงประมาณวันที่ ๒๗ ธ.ค. -๒ ม.ค. ของทุกปี ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ มีการจัดนิทรรศการของส่วนราชการในอำเภอกองประโคนชัย การประกวดอาหารพื้นบ้านประโคนชัย ภาพยนตร์ การเดินผ้าไหมการกุศล จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง เช่น กุ้งจ่อม กระจายสารท สุราพื้นบ้าน เป็นต้น

๑๑. เทศกาลสงกรานต์ จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕เดือน เมษายนของทุกปี ซึ่งถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย มีการสงฆ์พระ ถวายสังฆทาน รดน้ำดำหัวขอพรจากผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ และเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน (<http://www.buriram.go.th/visitdata/localculture.php>)

กิจกรรมที่น่าสนใจ

กีฬา

สโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์-การไฟฟ้าฯ เป็นสโมสรใหม่ที่เปลี่ยนแปลงมาจากสโมสรฟุตบอลการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยดร.วีระ ปิตรชาติ มีเป้าหมายเพื่อให้พนักงานได้ออกกำลังกายและสร้างความสามัคคีร่วมกันในหมู่คณะ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ สโมสรได้เข้าร่วมการแข่งขันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทาน ประเภท ง. โดยลงเล่น ๓ ฤดูกาลก็ได้เลื่อนขึ้นไปเล่นในถ้วย ค. และลงเล่นอยู่ ๒ ฤดูกาลก็ได้เลื่อนขึ้นไปเล่นถ้วย ข. และอีก ๒ ฤดูกาลสโมสรก็สามารถเลื่อนชั้นขึ้นไปเล่นในดิวิชั่น ๑ ได้สำเร็จ

หลังจากลงเล่นในดิวิชั่น ๑ อยู่นานสโมสรก็ได้เลื่อนชั้นมาเล่นในลีกสูงสุดได้สำเร็จเป็นครั้งแรก เมื่อได้รองแชมป์ดิวิชั่น ๑ ฤดูกาล ๒๕๔๗ และได้เล่นในไทยแลนด์พรีเมียร์ลีกเป็นครั้งแรกในฤดูกาล ๒๕๔๘ โดยฤดูกาลแรกในลีกสูงสุดสโมสรสร้างผลงานได้อย่างยอดเยี่ยมเมื่อได้ตำแหน่งรองแชมป์ และศุภกิจ จินะใจกอง

หน้าของทีมก็คว่ำตำแหน่งดาวซัลโวร่วมกับศรายุทธ ชัยคำดี กองหน้าของทีมการทำประตู ที่จำนวน ๑๐ ประตู และยังได้เล่นเอเอฟซี แชมเปียนส์ลีกเป็นครั้งแรกในฤดูกาล ๒๕๕๙ อีกด้วย

ฤดูกาล ๒๕๕๑ สโมสรสามารถคว้าแชมป์ไทยแลนด์พรีเมียร์ลีกได้เป็นครั้งแรกภายใต้การคุมทีมของประพล พงษ์พาณิชย์และได้สิทธิเข้าร่วมแข่งขันเอเอฟซี แชมเปียนส์ลีกรอบคัดเลือก ในฤดูกาล ๒๕๕๒ ฤดูกาล ๒๕๕๒ สโมสรตกรอบคัดเลือกเอเอฟซี แชมเปียนส์ลีกทำให้ไม่สามารถเข้าไปเล่นในรอบแบ่งกลุ่มได้ และมีผลงานในลีกไม่ดีนัก สโมสรจึงได้เปลี่ยนตัวกุนซือในเดือนพฤษภาคม ปี ๒๕๕๒เป็นอดีตกุนซือทีมชาติไทยชุดแชมป์ซีเกมส์ ที่นครราชสีมาทองสุข สัมปหังสิต

ภายหลังฤดูกาล ๒๕๕๒ ซึ่งทีมมีผลงานจบในอันดับที่ ๙ ทางสโมสรได้ตกลงที่จะย้ายสนามแข่งจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปอยู่ที่จังหวัดบุรีรัมย์ พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงชื่อทีม เป็น บุรีรัมย์-การไฟฟ้า จากการเข้าครอบครองอำนาจบริหารสโมสรของ เนวิน ชิดชอบ นักการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ทำการเปลี่ยนแปลงทีมผู้บริหารทั้งหมด พร้อมกันนั้นทีมผู้ฝึกสอนก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในบางส่วนด้วยเช่นกัน

สนามกีฬา

- สนามกีฬาแห่งเก่า เขาระโดง สเตเดียม
- นิว ไอ-โมบาย สเตเดียม
- เขาระโดง สเตเดียม
- ช้าง อินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

๒.๑ ข้อมูลตำบลนาโพธิ์

ประวัติความเป็นมา ตำบลนาโพธิ์ เป็นตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย ๑๔ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านนาโพธิ์ หมู่ ๒ บ้านนาโพธิ์ หมู่ ๓ บ้านจอก หมู่ ๔ บ้านขมิ้น หมู่ ๕ บ้านคอกวัว หมู่ ๖ บ้านหนองหว้า หมู่ ๗ บ้านโคกกะลัน หมู่ ๘ บ้านหนองต่อ หมู่ ๙ บ้านหนองหญ้ารังกา หมู่ ๑๐ บ้านหนองหว้า หมู่ ๑๑ บ้านหนองหว้า หมู่ ๑๒ บ้านหนองโก หมู่ ๑๓ บ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ ๑๔ บ้านหนองถนนกลาง

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ	ติดกับ ตำบลบ้านคู และตำบลศรีสว่าง อำเภอเมืองบุรีรัมย์
ทิศใต้	ติดกับ ตำบลบ้านเป่า อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดกับ ตำบลบ้านแว่ง อำเภอเมืองบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดกับ จังหวัดขอนแก่น

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. ๓,๔๓๙ คน และจำนวนหลังคาเรือน ๗๕๐ หลังคาเรือน (ตำบลนาโพธิ์ : ๒๕๕๔ : ออนไลน์)

๒.๒ ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนใต้ ราษฎรมีอาชีพทำนาเป็น อาชีพหลัก และปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้าเป็นอาชีพเสริม โดยเฉพาะในกลุ่มสตรี มีการประกอบอาชีพทอผ้า ไหมทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอนาโพธิ์ เป็นแหล่งทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงที่สุดของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแหล่ง ทอผ้าเก่าแก่มาหลายชั่วอายุคนแล้ว ดังที่ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์. ม.ป.ป. : ๑-๗) กล่าวไว้ดังนี้

อำเภอนาโพธิ์ที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการทอผ้า ซึ่งเป็นหัตถกรรมในครัวเรือนของราษฎร บริเวณ จังหวัดบุรีรัมย์ ในอดีตมีการทำอย่างกว้างขวาง คือ การทอผ้าโดยเฉพาะการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกหม่อนและ การทอผ้าทั้งเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม และเป็นอาชีพเสริมของครอบครัวชนบทแทบทุกหมู่บ้านในจังหวัดบุรีรัมย์ มีการใช้สีส้น ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จากการประกวดผ้าไหมจากทุกจังหวัด ภาคอีสานที่พระตำหนัก ภูพานราชนิเวศน์ ผ้าไหมพื้นเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากที่สุด จนทำให้บุรีรัมย์เป็นที่กล่าวขาน กันว่าเป็นเมืองที่ผ้าไหมสวยที่สุด

ปัจจุบันการทอผ้าไหมของจังหวัดบุรีรัมย์ มีอยู่ทั่วไปแทบทุกอำเภอ แต่แหล่งผ้าไหมที่ใหญ่ที่สุด และสำคัญที่สุดในปัจจุบัน คือที่อำเภอนาโพธิ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ทอผ้าไหมมานานหลายชั่วอายุคนแล้ว

อำเภอนาโพธิ์เป็นอำเภอเล็ก ๆ ที่อยู่เหนือสุดของบุรีรัมย์ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม ตั้งเป็นกิ่งอำเภอเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยแยกจากอำเภอพุทไธสง ได้ยกฐานะขึ้นเป็น อำเภอเมืองเมื่อปี ๒๕๓๑ อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ คือ ทำการเกษตรทำนาและปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม สถานที่ทอผ้าไหมที่สำคัญของอำเภอนาโพธิ์ ทั้งสร้างชื่อเสียงให้แก่อำเภอนาโพธิ์และจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมบ้านนาโพธิ์ หมู่ที่ ๑ ตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางอำเภอนาโพธิ์ เป็นศูนย์กลางการทอผ้าไหมที่มีการ รวมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรนาโพธิ์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษในสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ช่วยในการส่งเสริม การจัดจำหน่าย ทำรายได้ให้กับคนในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก และ ยังให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผ้าไหมให้ดีขึ้น ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี การทอผ้าไหมที่อำเภอนาโพธิ์ จะทอผ้าไหมด้วยกี่ทอผ้าไหมธรรมดา หรือกี่ชาวบ้าน มีการทอผ้าไหมมัดหมี่ลายพื้นเมืองดั้งเดิม และลายประยุกต์ ขึ้นมาใหม่ โดยลูกหลานของชาวนาโพธิ์

ปัจจุบันผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์เป็นที่รู้จักกว้างไกลถึงความงดงาม ประณีตในการทอผ้าที่มี เอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ในสายตาชาวไทยและชาวต่างประเทศ ความงดงามของลวดลายบนผ้าไหมเป็น มรดกล้ำค่าของบรรพบุรุษในแต่ละท้องถิ่น มีการอนุรักษ์ สืบทอดมาสู่รุ่นหลาน นับระยะเวลาเป็นร้อยเป็นพันปี เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรยกย่องนำมาซึ่งความภาคภูมิใจเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพการทอผ้าไหม อวดฝีมือภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวไทย และชาวต่างประเทศ ดังเช่น กลุ่มสตรีชาวบ้านนา โพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์แห่งนี้

นอกจากนี้อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ยังมีอีกกลุ่มทอผ้าหนึ่ง ที่มีการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลนั่นก็คือ กลุ่มทอผ้าตุ้มทอง ศิริรัตน์ สีรวาตุ้ม (๒๕๕๔: ออนไลน์) ; หนังสือพิมพ์คมชัดลึก (๒๕๕๔ : ออนไลน์) ; หนังสือพิมพ์แนวหน้า (๒๕๕๒ : ออนไลน์) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

การรื้อฟื้นการทอผ้าไหมที่บ้านนาโพธิ์ ในปี ๒๕๙๐ โดย นายประวัติน วิศิษฎ์ศิลป์ (ชื่อเดิม ตุ้มทอง จินไรสง) ครูสอนทอผ้าในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งภายหลังกลับมาเป็นผู้ใหญ่บ้านรวบรวมชาวบ้านตั้งกลุ่มทอผ้า บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ แต่กลุ่มชาวบ้านก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในการหาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งทราบถึงสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงรับเข้าเป็นสมาชิกในมูลนิธิส่งเสริมศิลปะชีพพิเศษในพระราชูปถัมภ์ ณ บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการจัดหาช่องทางในการจัดจำหน่ายรวมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จนเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ

ประจวบ จันทน์วาล ในฐานะประธานศูนย์ศิลปาชีพนาโพธิ์ ผู้ตั้งมั่นในการสืบทอดมรดกอันล้ำค่า การทอผ้าไหมจากรุ่นพ่อ เล่าว่า สมัยก่อนทำนาปลูกข้าวได้ผลผลิตไม่ดี เพราะนาแล้งบ้างน้ำลุ่มบ้าง จึงใช้วิธีการทอผ้าแล้วนำไปแลกข้าวแลกเกลือกับหมู่บ้านในแถบอื่น จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ไปทำบุญทอดกฐินได้เห็นชาวบ้านแต่งกายด้วยผ้าไหมสวยงาม จึงนำความไปกราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งก็ทรงกำชับให้ท่านผู้หญิงพยายามติดต่อขอซื้อเอาไปจำหน่าย เพื่อนำรายได้กลับมาคืนให้แก่ชาวบ้าน โดยให้ราคาสูงกว่าตลาดทั่วไป แล้วนำไปจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่า นั้นเป็นเพราะต้องการช่วยราษฎรนั่นเอง นอกจากการทอผ้าไหมแล้ว ประธานศูนย์ยังเล่าให้ฟังอีกว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกหม่อน เลี้ยงไหม เพื่ออนุรักษ์ความเป็นไทยเอาไว้ โดยจะพระราชทานคำแนะนำเกี่ยวกับลวดลายต่าง ๆ ส่งผ่านเจ้าหน้าที่นำมาทางศูนย์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาฝีมือให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น จากพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงมีต่อชาวบ้านนาโพธิ์ ส่งผลให้การทอผ้ากลายเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้อย่างงดงามไม่ต่ำกว่า ๑ หมื่นบาทต่อเดือน ขณะเดียวกันผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่ผลิตจากศูนย์แห่งนี้ก็ได้รับรางวัลหลายครั้งด้วยกัน จนได้เป็นต้นตำรับตรา “นกยูงทอง” สร้างความภาคภูมิใจให้แก่สมาชิกอย่างยิ่ง

นอกจากนี้จากฝีมือการทอผ้าที่ประณีตของคนในหมู่บ้าน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชเสาวนีย์ รับกลุ่มสตรีอาสาทอผ้าไหมของอำเภอนาโพธิ์ เข้าเป็นสมาชิกของมูลนิธิศิลปะชีพพิเศษฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ในระยะแรกของการเข้าเป็นสมาชิกของมูลนิธิฯ ทางมูลนิธิได้จัดส่งเส้นไหมพร้อมลายต่าง ๆ มาให้กลุ่มดำเนินการทอเป็นผืนแล้ว มูลนิธิฯ จะรับผลิตผืนนั้นทั้งหมด โดยจะจ่ายเป็นค่าแรงให้แก่ชาวบ้านที่ดำเนินการ ซึ่งค่าแรงนั้นชาวบ้านนาโพธิ์ได้รับพระมหากษัตริย์คุณจากพระองค์ ท่านทรงพระราชทานค่าแรงที่สูงมาก ๆ และในปัจจุบันนี้ทางกลุ่มก็ยังดำเนินการในลักษณะนี้อยู่

และในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดส่งผู้ชำนาญในการทอผ้าไหมของมูลนิธิฯ มาฝึกเทคนิคต่าง ๆ ให้กับกลุ่ม อาทิ วิธีการเลือกไหม การฟอก การย้อม ตลอดจนการมัดลาย และการทอผ้าไหม ทำให้กลุ่มสตรีอาสาทอผ้าไหม มีความรู้ความชำนาญเพิ่มมากขึ้น และฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยลำดับ

กลุ่มทอผ้าตุ้มทอง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๐ ภายใต้การนำของนาง แสงเดือน ออมไรสง ประธานกลุ่มทอผ้าตุ้มทอง โดยนำกลุ่มคนทอผ้ารุ่นลูกของสมาชิกศิลปาชีพแยกตัวออกมาจากกลุ่มสมาชิกมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และกลุ่มศูนย์หัตถกรรม ทั้งนี้เพราะต้องการเข้ามาสร้างระบบบริหารจัดการในรูปแบบบริษัท เพื่อหาช่องทางในการจัดจำหน่ายไปยัง

ตลาดโลก และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยขึ้น โดยดีไซเนอร์ลายผ้าตุ้มทอง และนำเปลือกไหม กลับมาใช้ประโยชน์ ทอเป็นไหมเส้น หยาบ เข้ากับงานสมัยใหม่ จึงทำให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น จึงได้ออกแบบผ้าไหม โดยมีอุดมการณ์ ว่าไม่เอาเครื่องจักร อาศัยดีไซเนอร์ และต้องสู้ให้ได้ในตลาดปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ไหมพันธุ์แท้เอาไว้ ตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นางแสงเดือนเล่าต่อไปว่า ไหมพันธุ์แท้ที่นั่นหายาก เนื่องจากเลี้ยงยาก อย่างไรก็ตามไม่มีเส้นไหมที่ไหมสู่ประเทศไทยได้ ด้วยลักษณะพิเศษ ยิ่งเก่ายิ่งสวย ยิ่งแพงยิ่งมี น้ำหนัก ใช้งานได้ดีและทน ที่สำคัญที่สุดคือไม่ยับ โดยปัจจุบันการทอผ้าไหมมีการผสมไหมจากต่างชาติกันมากขึ้น ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นสินค้าโอท็อป ที่มีชื่อเสียงในระดับโลก ส่งตลาด ต่างประเทศ อาทิ อิตาลี ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ที่สำคัญยังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอีกด้วย

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ

ผ้าไหมมัดหมี่ เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทยที่บ่งบอกถึงอารยธรรมความรุ่งเรือง เป็นวัฒนธรรม ที่บรรจงถักทอภูมิปัญญาให้เห็นถึงวิถีชีวิตจิตวิญญาณของท้องถิ่นชุมชน ตลอดจนกระบวนการผลิตจากวัตถุดิบ ไหม ผ่านการพัฒนาออกแบบรังสรรค์ลวดลายสีสันให้มีความวิจิตร ประณีต และงดงามมีคุณค่าที่สืบทอดกันมาช้านานจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง จัดเป็นภูมิปัญญาของช่างฝีมือพื้นบ้านที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ศิลปหัตถกรรมให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรสืบทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังไว้คงอยู่คู่ชาติไทยสืบไป

๓.๑ แหล่งที่มาของผ้า

มนุษย์รู้จักนำเอาฝ้าย ปอ และไหม มาทอเป็นผ้าตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว และได้ พัฒนานำใยสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์มาทอเป็นผ้าใซ้อยู่ในปัจจุบัน ในประเทศไทยได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่ แสดงว่าคนในยุคก่อนประวัติศาสตร์รู้จักทอผ้าใช้แล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ ปี โดยได้ค้นพบเวดินเผาที่ใช้ สำหรับปั่นเส้นด้าย เข็มเย็บผ้าทำด้วยกระดูกสัตว์ที่บ้านเก่ากาญจนบุรี หินทุบผ้า เปลือกไม้ พบที่ชุมพร และ ประจวบคีรีขันธ์ และยังพบร่องรอยของเศษผ้าฝ้ายและไหมติดอยู่กับกำไลและขวานสำริดที่บ้านเชียง อุดรธานี เป็นต้น (สรียา ทรรทรานนท์ ; และพัชรินทร์ สุขประมุข. ๒๕๓๒ : ๒๓)

ผ้าเป็นปัจจัยหนึ่งในสี่ของความจำเป็นในชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ทราบ จนถึงปัจจุบัน การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับผ้า พบว่าในการขุดค้นแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ได้พบเส้นใยเนื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และเศษผ้าติดอยู่บนเครื่องมือ เครื่องใช้และเครื่องประดับ ที่ทำด้วยเหล็กและ สำริด เช่น เส้นใยที่ติดอยู่บนกำไลสำริด ในหลุมขุดค้นที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และที่บ้าน ดอนตาเพชร อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เศษผ้าที่ติดอยู่บนกลองมโหระทึก ที่ได้จากเขื่อนเจ้าเพชร จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งในสมัยหินใหม่และยุคโลหะ มนุษย์รู้จักนำเส้นใยธรรมชาติหลายชนิด มาทอเป็นผืนผ้าและ ประดิษฐ์เป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้ในครัวเรือน ผ้าฝ้ายเริ่มมีการนำมาใช้ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เชื่อว่ามีแหล่งกำเนิดจากประเทศอินเดียและผ้าไหมถือกำเนิดในประเทศจีน ประมาณ ๓,๐๐๐ ปี ก่อนพุทธกาล (ไพรัช รุ่งรุจีเมฆ. ม.ป.ป. : ๑) ผ้าเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติ และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ ในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทย คนไทยรู้จักการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สังคมในชนบทถือว่างานทอผ้า เป็นหน้าที่ของผู้หญิงทำกันใน

ครัวเรือนยามว่างจากการทำไร่นา การทอผ้าจึงมีทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. ม.ป.ป. : ๑๔)

ผ้าทอมีความผูกพันและเกี่ยวโยงกับพิธีกรรมทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนเอเชียมาช้านับศตวรรษ จนอาจเรียกได้ว่าเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาในอดีต การย้ายถิ่น โครงสร้างสังคมระบบการค้า ตลอดจนแนวความคิดทางนามธรรม ซึ่งกลั่นกรองจากการสังเกต ปรากฏการณ์รอบตัว การทอ การเตรียมเส้นใยและการย้อมสี หรือแม้แต่การวางลายผ้าทอแบบดั้งเดิม ล้วนเป็นกิจกรรมของสตรี และเปรียบเสมือนบันทึกเรื่องราวของสังคมผ่านสายตาของสตรีผู้ทอ ในขณะที่บุรุษมุ่งเน้นศิลปะประเภทการหล่อโลหะ การแกะสลักไม้และหิน และการประพันธ์ (ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ; และแพทรีเซีย ซีสมแมน แน่นหนา.๒๕๓๕ : ๒๑)

๓.๒ ผ้าทอพื้นบ้านของไทย

ผ้าทอพื้นเมืองของไทยในปัจจุบันนี้มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน และยังคงรักษารูปแบบลวดลายและเทคนิคการทออันประณีตแบบโบราณไว้ได้ อย่างไรก็ตามเอกลักษณ์ของการทอผ้าในกลุ่มชนแต่ละพื้นที่ก็ได้ถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากกระแสความต้องการของตลาดที่ต้องการสินค้ามาตรฐานเหมือน ๆ กันเป็นจำนวนมาก หลักฐานเก่าแก่ที่สุดของผ้าที่พบในประเทศไทย คือ ชิ้นส่วนผ้าไหม และใยกล้วยา ซึ่งพบในวัฒนธรรมบ้านเชียง ที่สันนิษฐานว่าอยู่ในราวสมัย ๗๐๐ ปีก่อนคริสตกาล (แพทรีเซีย ซีสมแมน แน่นหนา ; และ วิถี พาณิชพันธ์ ; ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ผู้แปล. ๒๕๓๕ : ๒๙) วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, บรรณาธิการ (๒๕๓๒ : ๘๐, ๘๖, ๑๖๗) ได้กล่าวถึงศิลปหัตถกรรมไทยด้านการทอผ้าพื้นเมืองไว้ดังนี้

การทอผ้าด้วยมือประเภทที่เป็นหัตถกรรมในปัจจุบันนั้น ได้พัฒนามาจากการทออย่างง่าย ๆ ด้วยเส้นใยพืช เช่น เส้นใยป่าน ลินิน ปอกล้วยา ก่อนที่จะใช้ฝ้าย ขนสัตว์ และไหม การทอผ้าเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ การปั่นด้ายและการทอผ้าในยุคแรก ๆ อาจทำเพียงผืนเล็ก ๆ โดยผูกหูกหรือก็เข้ากับแอมและเสาเรือนหรือต้นไม้ ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นที่ทอผ้าขนาดใหญ่เป็นที่กระตุกอย่างที่ทอกันอยู่ในปัจจุบัน การทอผ้าในราชอาณาจักรไทยนั้นมีสืบมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะการทอผ้าด้วยมืออันเป็นศิลปหัตถกรรมสำคัญในการผลิตเครื่องนุ่งห่มของคนไทย แม้ว่า การทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองดังกล่าวแล้วทั้งหมดจะเป็นศิลปหัตถกรรมไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นต่างกันไปก็ตาม แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมทำให้ผ้าทอมือบางชนิด เปลี่ยนแปลงกรรมวิธีและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ไปบ้าง แต่โดยภาพรวมแล้ว ผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองเหล่านั้น ยังคงรักษาความเป็นผ้าทอมือไว้เป็นส่วนใหญ่ นับเป็นศิลปหัตถกรรมที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้ประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นผลงานที่เกิดขึ้นด้วยฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยที่สืบทอดมาแต่อดีต นับเนื่องด้วยเวลาพันปี ในกระบวนการสร้างสรรค์นั้นย่อมอาศัยภูมิปัญญาที่บ่มเพาะขึ้นมาจากองค์ประกอบสำคัญคือ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อและศาสนา และองค์ประกอบสุดท้าย คือสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนแห่งการผลักดันให้เกิดรูปแบบที่ใช้สอยได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และยังเป็นตัวกำเนิดวัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นส่วนสำคัญของการสร้างสรรค์งานทางศิลปหัตถกรรมด้วยความงดงาม และความละเอียดอ่อนในงานหัตถกรรมแต่ละชิ้น ต่างถูกถ่ายทอดโดย ผ่านการขัดเกลา และกลั่นกรองจากบุคลิกลักษณะเฉพาะตน ซึ่งเป็นสิ่งที่ฝังรากหยั่งลึกอยู่ในจิตใจบรรจงร้อยประสานโยงใยผ่านทางงานฝีมือจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่มีความสำคัญยิ่งในการดำรงคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมไทย

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (ม.ป.ป. : ๑๔-๔๐) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นบ้านของไทย ไว้ดังนี้

ปัจจุบันว่ามีกระจัดกระจายไปทั่วเกือบทุกภาค แต่ที่มีมากได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ รูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติแต่ละกลุ่มชน เช่น กลุ่มชนพื้นเมืองล้านนาทางภาคเหนือ นิยมทอผ้าฝ้าย และผ้าไหมที่มีลวดลายด้วยวิธีการ ยก และจก เป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าเป็นกลุ่มชนคนไทยเชื้อสายลาวคั่ง ลาวพวน และลาวอีสาน นิยมทอผ้าด้วยวิธีจกและมัดหมี่ ส่วนพวกลาวโซ่งนิยมลายนก สำหรับผลิตภัณฑ์จากผ้าซึ่งทำเป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันตามพื้นบ้าน เช่น การทำเครื่องนอน หมอน มุ้ง ผ้าห่ม เสื้อ ผ้าถุง กางเกง โสร่ง ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า และเครื่องใช้ที่จะถวายพระในพิธี ต่าง ๆ

ประเภทของผ้าทอพื้นบ้านแบ่งตามวิธีการทอ มี ๓ ประเภท คือ ผ้าพื้น ผ้าลาย และฝ้ายยกดอก

ผ้าพื้น เป็นผ้าทอลายขัด ใช้เส้นยืนและเส้นพุ่งสีเดียวทอตลอดทั้งผืน เป็นผ้าพื้นเรียบไม่มีลาย เช่น ผ้าม่อฮ่อม ผ้าพื้นฝ้าย และไหม

ผ้าลาย เป็นผ้าทอลายขัด ใช้เส้นยืนต่างสี หรือเส้นพุ่งต่างสีทอเป็นลายทางหรือลายตาหมากรุก เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง ผ้าหางกระรอก เป็นต้น

ฝ้ายยกดอก เป็นผ้าทอลายพิเศษ ต่างจากลายขัดธรรมดา ลายผ้าเกิดจากการใช้ตะกอบนถี่มากขึ้น ประมาณ ๓-๘ ตะกอบ เช่น ลายสองก้างปลา ลายเกล็ดเต่า ลายดอกพิกุล เป็นต้น

นอกจากการทอผ้าทั้ง ๓ แบบ ดังกล่าวแล้วยังมีการทอผ้าแบบพิเศษที่เป็นการยกลายให้เกิดขึ้นผืนผ้า โดยการใช้เส้นพุ่งพิเศษทอตัวลายโดยเฉพาะ ได้แก่ ผ้าขิด ผ้าจก ฝ้ายก และการใช้เส้นยืนพิเศษ ทอผ้ามุก ลายผ้าเหล่านี้ช่างทอมักจินตนาการจากสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้และรูปสัตว์ชนิดต่าง ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น รูปปราสาท เป็นต้น

ประเภทของผ้าที่มีชื่อเสียง

ผ้าขิด ผ้าจก แพรวา ผ้าล้วง หรือผ้าหน้าไหล ฝ้ายก ผ้ามุก ผ้าเกาะยอ ผ้ามัดหมี่

ผ้าขิด เป็นผ้าทอซึ่งยกลายในตัวมีทั้งฝ้าย ไหมและยกดั้น เรียกว่า “เก็บขิด” หมายถึงการเก็บตะกอลอยเพิ่ม โดยใช้ไม้ไผ่ ซึ่งเรียกว่าไม้เก็บขิด เป็นตัวยกเส้นยืนแต่ละแถวใช้เส้นพุ่งพิเศษสอด ผ่านจากริมผ้า ด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่ง เกิดเป็นลวดลายขิดตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า

ผ้าขิดนิยมใช้ทำเป็นผ้าปูอาสนะ ผ้าล่อหัวช้าง ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ผ้าคลุมไหล่ หรือหมอน มีทอกันมากในภาคอีสาน และบางจังหวัดในภาคกลางและภาคเหนือ เช่น ชัยนาท สุพรรณบุรี อุทัยธานี พิจิตร น่าน ในบางแห่งมีการทอขิดผสมจก เพื่อให้เกิดลวดลายและสีสันที่วิจิตรกว่าขิดธรรมดา ได้แก่ ผ้าขิดผสม จกของบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ผ้าขิดผสมจกของบ้านเสี้ยว และน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

ผ้าล้วง หรือผ้าหน้าไหลเป็นชนิดฝ้ายกลวดลายในตัว โดยใช้วิธีการทอลายขัดและใช้ด้ายพุ่งธรรมดาหลายสี พุ่งย้อนกลับไปมาเป็นช่วง ๆ ช่วงละสี โดยมีการเกาะเกี่ยวกันระหว่างเส้นพุ่งและช่วง เกิดเป็นจังหวะของลวดลายพริ้วไปมาดังสายน้ำ จึงเรียกว่าลายน้ไหล ชาวเมืองน่านเรียกกรรมวิธีการทอนี้ว่า “ล้วง”

ส่วนชาวไทยลื้อที่อำเภอเชียงของ และเชียงคำ จังหวัดเชียงราย เรียกว่า “เกาะ” แหล่งของผ้าไหมที่มีชื่อเสียงมีที่จังหวัดน่าน เชียงราย และพะเยา

ฝ้ายก เป็นผ้าทอซึ่งยกเลิกในตัวโดยใช้เส้นพุ่งพิเศษเป็นไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง ใช้วิธีเก็บตะกอลายเช่นเดียวกับการทอขิดฝ้ายกเป็นผ้าวินไหมยกตลอดลายเฉพาะเชิงขึ้น หรือยกเลิกตลอดทั้งตัวขึ้น และเชิงขึ้นนิยมทอกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคใต้มีฝ้ายกพุ่มเรียงของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และฝ้ายกนครศรีธรรมราช

ฝ้ามุก เป็นผ้าทอซึ่งยกเลิกในตัวโดยใช้เส้นยืนพิเศษเพิ่มบนก็ลายมุกบนผ้า เกิดจากการใช้ตะกอลอยยกเส้นด้ายยืนพิเศษ แตกต่างจากผ้าขิดและผ้าจก ซึ่งจะใช้ด้ายพุ่งพิเศษ ชาวไทยพวนที่หาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย และที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ใช้วิธีนี้ ในการทอผ้าวินและต่อกับผ้าตีนจก เรียกว่า ชิน

ผ้าเกาะยอ เป็นผ้า ทอยกดอกที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ในเขตเกาะยอ จังหวัดสงขลา เกาะยอ การทอส่วนใหญ่ใช้กี่กระตุกทอเป็นผ้าพื้น ชนิด ๒ ตะกอ ๔ ตะกอ ๖ ตะกอ ๘ ตะกอ และ ๑๐ ตะกอ วัสดุที่ใช้ทอผ้าเป็นฝ้ายและเส้นใยสังเคราะห์ ทอผ้าชิน ผ้าตัดเสื้อผ้า และผ้าฝ้ายเนื้อบางที่ทอเป็นโลรงและผ้าขาวม้า ลวดลายที่นิยมทอ เช่น ลายดอกราชวัตรเล็ก ลายดอกราชวัตรใหญ่ ลายลูกแก้ว ลายดอกพิกุลเล็ก ลายดอกพิกุลใหญ่ ลายดอกจิก ลายดอกชุก ลายคดกริช ลายห้าหนึ่ง หรือลายตาหมากรุก ฯลฯ นอกจากนี้ที่เกาะยอยังมีการทอผ้าหางกระรอก ๒ ตะกอ ที่มีชื่อเสียงด้วย

ผ้ามัดหมี่ เป็นการมัดลายที่เส้นพุ่งหรือเส้นยืนด้วยเชือกก่อนนำไปย้อมสี เพื่อให้เกิดสีสันและลวดลายตามที่ช่างทอพื้นบ้านกำหนดนึกคิดไว้ในใจ ผ้ามัดหมี่มีทั้งผ้าฝ้าย และผ้าไหม มัดหมี่ฝ้ายในสมัยก่อนนิยมใช้สีน้ำเงินจากต้นครามเป็นสีเดียว แต่ปัจจุบันใช้สีเคมีย้อมหลากสีมากขึ้น สำหรับผ้ามัดหมี่ใหม่จะมีลวดลายละเอียด ประณีตและเล่นสีสันมากกว่าผ้าฝ้าย มีทำกันมากในภาคอีสาน และบางจังหวัดในภาคกลาง เช่น อุทัยธานี สุพรรณบุรี และชัยนาท ฯลฯ ส่วนใหญ่จะนิยมทอผ้ามัดหมี่เส้นพุ่ง จะมีการทำผ้ามัดหมี่เส้นยืนบ้างในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรี ฯลฯ

ผ้าชินมัดหมี่ราชบุรี สุพรรณบุรี อุทัยธานี และชัยนาทบางผืนใช้การทอสลับกับลายขิด ซึ่งช่วยเพิ่มความวิจิตรงดงามให้แก่ผืนผ้า ส่วนผ้ามัดหมี่ของจังหวัดสุรินทร์นั้นมีชื่อเสียงเรื่องความงามของเส้นไหม และลวดลายที่มีอิทธิพลมาจากเขมร เช่น ลายพระตะบอง ลายสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งผ้าปุมเขมร ซึ่งเป็นผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแบบขุนนางไทยแต่สมัยโบราณสมัยรัตนโกสินทร์ เรียกว่า “ผ้าสมปักปุม” ส่วนภาคใต้ที่ตำบลพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการทอฝ้ายกผสมมัดหมี่ด้วยเช่นกัน เช่น ฝ้ายก ๓ กษัตริย์ ซึ่งในผ้าผืนหนึ่งจะมีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ส่วนที่เป็นฝ้ายมัดหมี่ ไหมมัดหมี่ และมีฝ้ายยกดอกด้วยไหม

๓.๓ ลักษณะของผ้าไหมไทย

ผ้าไหมไทยนั้นเป็นศิลปหัตถกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์สืบทอดกันมาเป็นเวลานานนับพันปีมาแล้ว เป็นศิลปหัตถกรรมที่ควรค่าแก่ความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะไหมไทยได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็น “ราชินีแห่งไหม” จนกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยไปแล้ว จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (ศิริ ฝาสุก, ๒๕๔๕ : อารัมภบท) เป็นงานฝีมือที่แสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ไทยที่ชัดเจนที่สุดประเภทหนึ่ง หลังจากผ่านขั้นตอนของการปรับปรุงในหลายกระบวนการเพื่อออกสู่ตลาดโลกในมาตรฐานสากลที่ยังคงกลิ่นอายแบบไทย ๆ ผ้าไหมเป็นผลิตภัณฑ์จากผืนแผ่นดินไทยที่คนทั่วโลกรู้จักอย่าง

กว้างขวางในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าประเทศไทยมิใช่ประเทศเดียวที่รู้จักไหมและกรรมวิธีในการทอผ้าไหม แต่ผ้าไหมไทยก็บอกกล่าวตัวตนของความเป็นไทยได้ชัดเจน มีคุณลักษณะและคุณสมบัติที่แตกต่างไปจากไหมจีนไหมญี่ปุ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, บรรณาธิการ. ๒๕๓๒ : ๘๖)

ผ้าทอของชาวตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถแบ่งรูปแบบตามเขตภูมิศาสตร์วัฒนธรรมออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ อีสานเหนือ อีสานกลางและอีสานใต้ เขตอีสานเหนือและอีสานกลางเคยอยู่ภายใต้การปกครองของชาวลาวในสมัยอาณาจักรล้านช้าง (ค.ศ. ๑๓๕๓ - ค.ศ. ๑๗๐๗) ประชากร คือกลุ่มไทลายที่อยู่พรมมาจากเวียงจันทน์และปากเซ สำหรับเขตอีสานใต้ (ในราว ค.ศ. ๑๐๕๐ - ค.ศ. ๑๔๓๑) เคยอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรเขมร ประชากรคือชาวเขมร ยกเว้นบริเวณแถบลุ่มแม่น้ำโขงที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวลาว ผ้าทอที่เป็นลักษณะเด่นของเขตอีสานเหนือและอีสานกลาง คือ ผ้าฝ้ายมัดหมี่สีคราม ใช้สำหรับเป็นผ้าชิ้นนุ่งในชีวิตประจำวัน และผ้าไหมมัดหมี่เส้นพุ่งสำหรับใช้นุ่งในโอกาสพิเศษ ลวดลายจะเป็นลายแนวตั้ง เย็บตกแต่งด้วยส่วนตีนซิ่นซึ่งมักเป็นผ้าฝ้ายหรือไหมทอสามตะกอกและส่วนหัวซิ่นหรือส่วนเอวจะเย็บต่อด้วยผ้าที่มีลายซิดเป็นลายทางสีแดงตกแต่งผ้าฝ้ายทอลายซิด สำหรับทำเป็นผ้ามาน หมอนและผ้าห่ม ลวดลายมักเป็นรูปสัตว์และเป็นลวดลายแบบเดียวกับของกลุ่มคนไททั่วไป หมอนมักตกแต่งลายซิดตรงส่วนด้านข้าง ส่วนหัวทำเป็นผ้าพื้นธรรมดา ลักษณะก็เป็นแบบตั้ง การย้อมสีธรรมชาติจะใช้วัตถุดิบพันธุ์ใหม่ต่าง ๆ จากป่า ปัจจุบันนี้ป่าหมดไปแล้ว การย้อมสีธรรมชาติจึงเสื่อมสูญไปด้วย (แพทริเซีย ซีสมแมน แน่นหนา ; วิถี พานิชพันธ์ ; และ ทรงศักดิ์ ปรางวัฒนากุล, ผู้แปล. ๒๕๓๕ : ๓๓) วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, บรรณาธิการ (๒๕๓๒ : ๘๔-๘๕) ได้กล่าวถึงการทอผ้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไว้ดังนี้

บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกลุ่มชนหลายเชื้อสายอาศัยอยู่ แต่ส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายลาว ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่กระจายอยู่ในหลายจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวเหล่านี้จะมีกรรมวิธีในการทอผ้า ที่มีลักษณะใกล้เคียง ซึ่งได้แก่ การทอผ้าฝ้ายและไหมด้วยการทอซิด และมัดหมี่เป็นส่วนมาก เช่น ผ้าทอบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผ้าทออำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผ้าทออำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นแหล่งผลิตผ้าไหม และผ้าฝ้ายที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป การทอผ้าในตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะผ้าไหมส่วนมากจะทำตามวิธีการพื้นบ้านตั้งแต่การเลี้ยงไหม การสาวไหม การย้อมไหม ตลอดจนถึงการทอ นอกจากบางแห่ง เช่น การทอผ้าในบริเวณอำเภอชนบท และอำเภอปักธงชัย ส่วนใหญ่ทำเป็นระบบโรงงานอุตสาหกรรม ที่นำวิธีการและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์เข้ามาผสมกับวิธีการพื้นบ้าน ทำให้ลักษณะเฉพาะของผ้าเปลี่ยนไป

การทอผ้าพื้นบ้านของคนไทยเชื้อสายลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบัน ยังมีทำกันอยู่หลายท้องถิ่น เช่น ในบางท้องถิ่นของจังหวัดอุดรธานี หนองคาย อุบลราชธานี สกลนคร ยโสธร เป็นต้น การทอผ้าในภาคอีสานส่วนใหญ่ นิยมทอลวดลายด้วยวิธีการซิด และมัดหมี่เป็นหลักมากกว่าวิธีการอื่นในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังมีกลุ่มชนที่นิยมทอผ้าขึ้นใช้เองและถือว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมประจำกลุ่มของตน คือกลุ่มชาวไทยเชื้อสายผู้ไทยและกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาวไทยเชื้อสายผู้ไทยนั้นอาศัยอยู่ในหลายท้องถิ่นที่มีการทอผ้าเป็นที่รู้จักกันดี เช่น กลุ่มผู้ไทยบ้านแพน ตำบลโพธิ์ อำเภอคำม่วง ตำบลหนองห้างอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มผู้ไทยในบริเวณเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยทั่วไปชาวผู้ไทยนิยมทอผ้าไหมและผ้าไหมลายจก โดยเฉพาะผ้า “แพรวา” หรือผ้าไหมแพรวา ซึ่งจะเป็นผ้าห่มเฉียงไหล่หรือผ้าคลุมไหล่

หรือผ้าสไบที่ผู้หญิงไทยนิยมใช้ในงานเทศกาลต่าง ๆ และงานบุญตามประเพณี “ผ้าแพรมน” เป็นผ้าอีกชนิดหนึ่งที่ชาวผู้ไทยนิยมใช้กันมาก ใช้เช็ดหน้าหรือคลุมศีรษะ ผ้าทั้งสองชนิดจะทอวดลายด้วยวิธีจักทาบทั้งสิ้น

กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนใต้ ได้แก่บริเวณจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษนั้น นิยมทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย มีทั้งชนิดที่ใช้เป็นผ้าชิ้น ผ้าขาม้า และโสร่ง ผ้าทอพื้นเมืองของกลุ่มคนไทยเชื้อสายเขมร โดยทั่วไปมักจะทอวดลายละเอียด มีสีสันทึบประสาณกลมกลืนกัน จนบางครั้งดูเป็นสีเดียวหรือสองสี เช่น ผ้าหางกระรอก ผ้าอำพรหม ผ้าลายระเบิด เป็นต้น

ชื่อเสียงของการทอผ้าไหมพื้นเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังที่ได้ปรากฏในเอกสารการตรวจราชการของพระพรหมภิบาล ซึ่งไปตรวจราชการที่มณฑลนครราชสีมา ได้กล่าวถึงการทำมาหากินของชาวบุรีรัมย์ไว้ดังนี้

“บ้านทะเมนชัย แขวงเมืองบุรีรัมย์ เรือนราษฎรมีอยู่ประมาณ ๑๒๐ หลังเศษ ราษฎร ๗๐๐ คนเศษ ราษฎรประกอบการเพาะปลูกทอหูกปั่นฝ้ายทำไหม ผลไม่มีต้นมะพร้าว ต้นหม่อนเป็นพื้น...”

“บ้านนาโพธิ์ แขวงเมืองบุรีรัมย์ มีหลังคาเรือนอยู่ประมาณ ๘๐ หลังเศษ ราษฎรประมาณ ๕๐๐ คนเศษ เป็นเขมร ประกอบการเพาะปลูก ทอหูกปั่นฝ้าย ทำไหม ผลไม่มีหมาก มะพร้าว เป็นพื้น...”

จากข้อความข้างต้นที่นำมาเสนอทำให้เห็นว่าจังหวัดบุรีรัมย์ มีการปลูกหม่อนทอผ้าไหมมาเป็นเวลานาน ยังมีการทอผ้าสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ อย่างเช่น อำเภอนาโพธิ์ อำเภอพุทไธสง

หัตถกรรมในครัวเรือนของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นวัฒนธรรมสืบทอดจากบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ สันนิษฐานว่าทอหูกปั่นฝ้ายปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ดังนั้นการทอผ้าไหมในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล มีการซื้อขายอย่างกว้างขวาง โดยกลุ่มพ่อค้าต่าง ๆ ในอดีตยังคงใช้วิธีการแลกเปลี่ยนสินค้าต่างประเภทเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มพ่อค้าจะนำผ้าไหมไปขายในท้องถิ่นอื่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าชาวจีน

การทอผ้าในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่นมาให้คำแนะนำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าไหมโครงการในบุรีรัมย์ได้เริ่มเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยกระทรวงเกษตรราธิการ

ปัจจุบันการทอผ้ามีอยู่ทั่วไปกระจายไปทั่วทุกอำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์ แต่แหล่งที่มีชื่อเสียงที่สุดในปัจจุบัน โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าโสร่งลายตาหมากรุก (มหาวิทยาลัยศิลปากร.๒๕๔๓) ส่วนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริมช่วงว่างจากการทำงานเป็นรายได้เสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว ผ้าไหมขึ้นชื่อของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ผ้าไหมพุทไธสง และผ้าไหมนาโพธิ์ ซึ่งเป็นแบบ “หัวแดง ตีนแดง” ที่ทอกันมาแต่โบราณ (บุรีรัตน์ สามีตติยะ.๒๕๔๓ : ๖๔)

๓.๔ ความหมายของผ้ามัดหมี่

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผ้ามัดหมี่ ดังนี้

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ; และแพทริเซีย ซีสมแมน แน่นหนา (๒๕๓๕ : ๒๒) มัดหมี่ คือ การมัดเส้นใยเพื่อสร้างลวดลายก่อนย้อมสีและทอ เวลาย้อมส่วนที่ถูกมัดไว้จะไม่ติดสีจึงทำให้เกิดเป็นลวดลาย ถ้าต้องการหลายสีก็ต้องมัดและย้อมทับหลายครั้ง จนกว่าจะได้สีครบที่ต้องการ ถ้าเป็นมัดหมี่ด้ายเส้นยืน จะกำหนดความยาวของผ้าบนหลักหมี่ด้ายเส้นยืน ถ้าเป็นมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งก็จะกำหนดความยาวของผ้าบนหลักหมี่ด้ายเส้นพุ่ง สำหรับการมัดหมี่เส้นพุ่งสามารถทำซ้ำกันไปได้หลายครั้ง จึงทำให้สามารถทอผ้าได้ไม่จำกัดความยาว

มหาวิทยาลัยศิลปากร (๒๕๔๓ : ๒๗) มัดหมี่ หมายถึง ผ้าที่เกิดจากวิธีการมัดเส้นไหมเป็นเปาะ ๆ แล้วนำไปย้อม ลักษณะพิเศษของผ้ามัดหมี่ คือลวดลายที่เกิดขึ้นจากการซึมของสีไป ตามส่วนที่เว้นไว้ไม่ถูกมัดขณะย้อม ลวดลายนี้จะไม่คมชัดเหมือนผ้าทอประเภทอื่น ความเหลืองของลวดลาย อันเกิดจากความคลาดเคลื่อนเล็กน้อยในกระบวนการทอเป็นเส้นหรืออย่างหนึ่งและเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ ซึ่งทำให้ผ้าแต่ละผืนจะไม่เหมือนกันโดยสิ้นเชิง ความคมชัดจะเกิดจากความแม่นยำในการมัดย้อม และการจัดเส้นใยบนที่ตลอดจนฝีมือในการทอ ซึ่งจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนนี้ลงได้ ความงามเหล่านี้เกิดจากการสานขัดเส้นใยนั่นเอง

ไพรัช รุ่งรุจิเมฆ, บรรณาธิการ (ม.ป.ป. : ๓) มัดหมี่ หมายถึง การมัดเส้นใยเพื่อสร้างลวดลายก่อนย้อมสีไว้ว่า เวลาย้อมเส้นด้ายส่วนที่ถูกมัดไว้จะไม่ติดสี จึงทำให้เกิดเป็นลวดลายถ้าต้องการหลายสีก็ต้องมัดและย้อมหลายครั้งจนกว่าจะได้สีครบที่ต้องการ การมัดหมี่ที่เส้นฝ้ายนิยมสีครามเพื่อใช้สวมใส่ในการทำงาน พบในกลุ่มไทลาวแถบอีสาน ไทลื้อในจังหวัดน่าน และลาวครั้งในแถบภาคเหนือตอนล่าง สำหรับการมัดหมี่เส้นไหมย้อมสีธรรมชาติ เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว และสีน้ำตาล เป็นผ้าทอที่ใช้ในโอกาสพิเศษ

ธนาकरเอเซีย จำกัด (๒๕๓๓) ได้ให้ความหมายของมัดหมี่ ว่าเป็นลักษณะของการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดบนผืนผ้าด้วยการใช้เชือกที่มัดออก จึงเกิดลวดลายตามต้องการ

ศิริ ผาสุก (๒๕๔๕ : ๑๖๑-๑๖๕) มัดหมี่ เป็นศัพท์เทคนิคในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “ikat” หมายถึง ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าหลังจากการมัดลายแล้วย้อมด้วยสีต่าง ๆ เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่นี้นับว่าเป็นสิ่งที่น่าทึ่งอย่างยิ่งที่คนโบราณสามารถมัดแล้วย้อม เมื่อทอก็จะเกิดภาพที่สวยงามอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (๒๕๔๘ : ๑๖๘) กล่าวว่ามัดหมี่ เป็นลักษณะของการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดบนผืนผ้าด้วยการใช้เชือกมัดเส้นไหมหรือฝ้ายส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีเวลาย้อมเป็นเปาะ หลังจากการย้อมแล้ว เมื่อตัดเส้นเชือกที่มัดออกแล้ว จึงเกิดลวดลายตามต้องการ

จากความหมายของนักวิชาการและนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า “มัดหมี่” เป็นวิธีการนำเชือกหรือฟางมัดลายเส้นไหมก่อนนำไปย้อมสี เพื่อให้เกิดลวดลายและสีสันตามต้องการเมื่อทอเป็นผืนผ้า

๓.๕ แหล่งที่มาของผ้ามัดหมี่

ผ้าไหมมัดหมี่ว่าเป็นที่รู้จักและใช้สอยกันมาช้านานแล้ว แต่ยังไม่มีการสืบประวัติไว้ว่า เริ่มต้นที่ประเทศใดและศตวรรษใด มีหลายประเทศที่ใช้ผ้าไหมมัดหมี่ทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม โดยเฉพาะประเทศในทวีปเอเชีย เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ อินเดีย และจีน เป็นต้น

การรู้จักทำผ้าไหมในประเทศไทย สืบย้อนไปถึงสมัยประวัติศาสตร์ยุคบ้านเชียง ตามที่ได้มีการขุดค้นศิลปวัตถุบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ได้หลายอย่าง และในจำนวนนั้นมีกำไลที่มีเศษเส้นไหมติดอยู่ด้วย ฉะนั้น จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจในการที่ชาวบ้านภาคอีสานรู้จักการทอผ้าไหมใช้กันสืบทอดมาหลายชั่วคน ผ้าไหมมัดหมี่นี้มีการทอในท้องที่หลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนที่ติดกับประเทศเขมร ตั้งแต่ อำเภอรัญประเทศ อำเภอดาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี จนถึงอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ นอกจากนี้ยังมีแกลง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่อื่นอีกบ้าง (ธนาकरเอเซีย จำกัด. ๒๕๓๓) มัดหมี่ในบริเวณตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมเขมรที่ แผ่เข้ามาทางที่ราบสูงโคราชตั้งแต่

ราวปี พ.ศ. ๑๗๕๐-๑๘๐๐ เป็นต้นมา ชนกลุ่มนี้นิยมทอผ้าไหมมัดหมี่มากที่สุด ลักษณะของสีล้วนวดลายและโครงสร้างของลายนั้นจะยึดมั่นกับวัฒนธรรมเขมรมา ความโดดเด่นอยู่ที่สีสันของผ้าที่มักจะมีสีเหลืองเหลืองคล้ำยกับสีของแมลงทับ มีความละเอียดประณีตสูง (ศศิวรรณ ดำรงศิริ. ๒๕๓๙ : ๑๔) ผ้ามัดหมี่ลายอีสานตามปกติจะพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ และมีการทอมากเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางและตอนใต้ เช่น จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร สกลนคร อุตรธานี และนครราชสีมา เป็นต้น (ศิริ ผาสุก. ๒๕๔๕ : ๑๗๒) นอกจากนี้ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ; และแพทรีเซีย ซีสแมน แน่หนา (๒๕๓๕ : ๒๒) ยังได้กล่าวถึงความเป็นมาของเทคนิคการทอผ้าไหมมัดหมี่ไว้ดังนี้

เชื่อกันว่ามัดหมี่ด้ายเส้นยืนอาจเป็นเทคนิคที่มีมาก่อนมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่ง แต่ยังไม่มีความหลักฐานยืนยันแน่ชัด การทอผ้าไหมมัดหมี่ด้วยเส้นพุ่งง่ายกว่าการทอด้วยเส้นยืน อีกทั้งความต้องการสินค้าผ้าไหมมัดหมี่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิควิธี ซึ่งรวมถึงการใช้ก๊แบบสีเหลือง มีขาตั้ง การทอใช้ก๊แบบสีเหลืองมีขาตั้ง ฝีม และเครื่องมือมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งมาเป็นเวลาช้านานแล้ว มัดหมี่ด้วยเส้นยืน พบเฉพาะในลายที่ไม่ซับซ้อนของคนไทยบางกลุ่มในประเทศลาวและประเทศไทย ส่วนมัดหมี่ผสม ซึ่งเป็นเทคนิคการผสมผสานมัดหมี่ด้วยเส้นพุ่งและด้ายเส้นยืนบนผ้าฝืนเดียวกัน พบในผ้าทอพื้นเมืองของชาวเขมรสูง ทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาวไทแดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาว และมินังกะเบาในเกาะสุมาตราตะวันตก ประเทศอินโดนีเซีย แต่มัดหมี่ผสมที่มีคุณภาพดีที่สุดมาจากรัฐจาร์รัฐ ในประเทศอินเดียและทั้งก้านในเกาะบาหลี มัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งเหมาะสำหรับการทอผ้ายหรือเส้นใยจากพืชอื่น ๆ ดังนั้น สีที่ใช้อยู่จึงมักเป็นสีธรรมชาติที่เหมาะสมกับการย้อมผ้าย สีที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ สีคราม และสีแดงเม็งกูดุ (*Morinda citrifolia*) โดยใช้คู่กับสีฝ้ายธรรมชาติหรือขาว มัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งที่ทำจากไหมนิยมใช้สีเขียว ซึ่งมาจาก สีเหลืองขมิ้นผสมสีครามจาง และสีแดงจากครั้ง ส่วนสีส้ม สีเขียว และสีม่วงมาจากการย้อมทับ

การทำผ้ามัดหมี่นั้นมีความสำคัญว่ามีการทำอยู่ ๓ แบบด้วยกัน คือ

๑. การทำมัดหมี่ที่มัดเส้นพุ่ง
๒. การทำมัดหมี่มัดเส้นยืน
๓. การทำมัดหมี่ที่มัดทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เรียกว่า มัดหมี่ซ้อน (สุรศักดิ์ รอดเพราะบุญ. ๒๕๔๘ : ๒๘๗) ; (ธนาคารเอเชีย จำกัด. ๒๕๓๓ : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

การทำมัดหมี่ทั้ง ๓ แบบ พบกันเกือบทั่วโลก ในเมืองไทยนิยมทำมัดหมี่ด้วยการมัดเส้นยืน พบหลักฐานว่ามีผ้าไหมชนิดหนึ่งที่มีการทอที่จังหวัดสุรินทร์ ชื่อว่า ผ้าอัมปรม เป็นผ้าที่เกิดจากการทำมัดหมี่ทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน (สุมาลย์ โทมัส. ๒๕๒๙ : ๖๔) ผ้ามัดหมี่ มีกันมากในภาคอีสานและบางจังหวัดในภาคกลาง เช่น จังหวัดอุทัยธานี สุพรรณบุรี และชัยนาท ประเทศไทยส่วนใหญ่นิยมทอผ้ามัดหมี่เส้นพุ่ง มีการทำผ้ามัดหมี่เส้นยืนบ้างในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าชาวเขา ลักษณะเฉพาะของผ้ามัดหมี่ คือรอยซึมของสีที่วิ่งไปตามบริเวณของลวดลายที่ถูกมัดโดยเชือกหรือวัสดุที่ไม่ติดสี และการเหลืองล้าในตำแหน่งของเส้นด้าย ในขณะที่ทอจะทำให้เกิดลักษณะลายที่คลาดเคลื่อนต่างจากผ้าทอชนิดอื่น ๆ การใช้ความแม่นยำในการมัดย้อม และการขึ้นด้ายบนก็ตลอดจนการทอจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนลง หรืออาจใช้ลักษณะเหลืองล้าเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบ ซึ่งนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ (กรรณา เตชาติวงศ์ ณ ออยุธยา. ๒๕๓๒ : ๔๕) (ธนาคารเอเชีย จำกัด. ๒๕๓๓ : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ; (เกศินี ปายะนันท์. ๒๕๔๗ : ๑๔๑)

เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่ เป็นเทคนิคที่คนโบราณสร้างสรรค์ไว้ให้คนรุ่นหลังจนกระทั่งคนปัจจุบันได้สืบทอดกันมา และเป็นเทคนิคการผลิตทางศิลปวัฒนธรรม ที่น่าอัศจรรย์สิ่งหนึ่งของโลกที่เดียว ดังที่ ศิริ ผาสุก (๒๕๔๕ : ๑๖๑-๑๖๕) ได้รวบรวมเทคนิคการมัดหมี่ที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้ แบ่งออกได้ ๓ วิธี คือ

๑. การนำเส้นด้ายที่มีด้าย้อมเป็นลวดลายมาทำเส้นพุ่ง (Weft yarn) แล้วทอกับด้ายเส้นยืนที่ไม่ได้มัดเป็นลวดลาย เช่น ผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่ที่ทอในประเทศไทยสมัยปัจจุบันนี้

๒. การนำเส้นด้ายที่มีด้าย้อมเป็นลวดลายมาทำเป็นเส้นยืน (Warp yarn) แล้วทอกับเส้นพุ่งที่ไม่ได้มัดย้อมเป็นลวดลาย เช่น ผ้าของชาวกะเหรี่ยงไทลื้อทางภาคเหนือของไทย

๓. การมัดย้อมทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืนให้เป็นลวดลายเดียวกัน แล้วจึงนำมาทอในผืนเดียวกัน

เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่วิธีที่ ๑-๒ นั้น เรียกว่า มัดหมี่แบบทางเดียว (Single kat) ส่วนเทคนิคการทอผ้ามัดหมี่วิธีที่ ๓ เรียกว่า มัดหมี่ ๒ ทาง (Double kat) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนและต้องอาศัยความชำนาญอย่างสูง

เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่ในโลกนี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะมัดเส้นพุ่งไม่ค่อยมีการมัดเส้นยืนมากนัก เท่าที่พบการมัดเส้นยืน สำหรับผ้ามัดหมี่ในประเทศไทยก็มีกลุ่มชาวกะเหรี่ยง ไทลื้อ แลวจังหวัดน่าน พะเยา เชียงราย และพบกับผ้ามัดหมี่โบราณที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับเทคนิคการมัดหมี่ ๒ ทางในโลกนี้ เท่าที่พบก็มีในแคว้นคุชราต (Gujarat) ในประเทศอินเดีย เกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย จีน และญี่ปุ่น นอกจากนี้ก็มีผู้พบผ้ามัดหมี่ ๒ ทาง (ผ้าโบราณ) ในประเทศลาว ซึ่งนับว่าเป็นผ้าที่หายากมากในปัจจุบัน (ผ้าเอเชีย ศิลปะร่วมสมัย)

ส่วนผ้ามัดหมี่ ๒ ทางของอินเดียรุ่นแรกที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก มีชื่อว่าผ้าปะโตลา

สำหรับประเทศไทย ผ้ามัดหมี่สองทางนั้นมีเฉพาะที่จังหวัดสุรินทร์แห่งเดียวเท่านั้นที่เรียกว่า ผ้าอัมปรม ถ้าจะเปรียบเทียบกับลักษณะผ้ามัดหมี่สองทางของอินเดีย ญี่ปุ่น และผ้าอัมปรมของไทยแล้วจะเห็นได้ว่ามีลักษณะที่ใกล้เคียงกันมาก ถึงแม้ว่าการทอผ้าของอินเดียกับของญี่ปุ่นจะทำให้มองเห็นสีสันทันที่แตกต่างกันในลายผ้าใหญ่กว่า ผ้าอัมปรมของไทยก็ตามแต่ถ้าหากผู้ทอผ้าอัมปรม ต้องการลายใหญ่เหมือนผ้าอินเดียและญี่ปุ่นแล้ว ก็ย่อมจะทอได้โดยไม่ต้องมัดย้อมเพิ่มเติมแต่ประการใดเลย

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ผ้ามัดหมี่ในประเทศเป็นการมัดหมี่ทางเดียว คือ มัดย้อมเส้นพุ่งเท่านั้น ซึ่งถ้าหากจะแบ่งประเภทของผ้ามัดหมี่ทางเดียวในประเทศไทยแล้ว ก็พอจะแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม ด้วยกันคือ

๑. ผ้ามัดหมี่เชิงจก ของกลุ่มไทครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี อุทัยธานี ชัยนาท พิจิตร

๒. ผ้ามัดหมี่ลายอีสาน ซึ่งมีทอโดยทั่วไปในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และตอนใต้ ตั้งแต่จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น นครราชสีมา ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และมุกดาหาร ลักษณะรูปเรขาคณิตเป็นส่วนใหญ่

๓. ผ้ามัดหมี่ศิลปะเขมร มีทอมากในจังหวัดสุรินทร์และบางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์และศรีสะเกษ เป็นการกำหนดลวดลายเป็นลักษณะรูปคน สัตว์ ต้นไม้ เช่น ช้าง ไก่ สิงโต นกยูง พญานาค รูปฉากบนสวรรค์ และอย่างอื่น

จากการศึกษาแหล่งที่มาของมัดหมี่ การทำมัดหมี่ มี ๓ แบบ คือ มัดหมี่ที่มีมัดเส้นพุ่ง มัดหมี่ที่มีมัดเส้นยืน การทำมัดหมี่ที่มีมัดทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน การทำมัดหมี่เส้นพุ่ง สำหรับการทำมัดหมี่ในประเทศไทย นิยมทำมัดหมี่เส้นพุ่งเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงชาวไทยที่มีความสามารถในการทำมัดหมี่ในหลายจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์ด้วย แต่ก็มีการทำมัดหมี่เส้นยืนบ้างในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน พะเยา ราชบุรี เพชรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ปัจจุบันการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้ามัดหมี่ในจังหวัดบุรีรัมย์ที่ตกทอดมาจนถึงอนุชนรุ่นหลังที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ที่เลือกลือว่าเป็นผ้าไหมสวยดังคำขวัญที่ได้รับการเชิดชูให้สมดังเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรศึกษาเรียนรู้ สืบทอดและอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป

๔. กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่

การทอผ้าไหม เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาช้านาน มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน อาศัยความชำนาญ และประณีตที่สืบทอดทางวัฒนธรรมและประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง (ธนาคารเอเชีย จำกัด. ๒๕๓๓ : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ; (ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์. ม.ป.ป. : ๒-๖) ; (บันทึกภูมิปัญญา OTOP ปี ๒๕๕๑ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. ๒๕๕๑ : ๕-๘) ได้สรุปการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ให้มีความสวยงามวิจิตรบรรจงนั้น มีขั้นตอนในการผลิตตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ

การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ ประกอบด้วย

๑. เส้นไหม	๒. สีเคมี/สีธรรมชาติ	๓. ต่างฟอกไหม/สบู่อัลโลส
๔. ราวตากไหม	๕. กะละมัง	๖. อัก
๗. ไน	๘. กรง	๙. หลอดด้าย
๑๐. กระจง	๑๑. ฟืมทอผ้า	๑๒. กี่ทอผ้า
๑๓. โบก	๑๔. โส้หมี่	๑๕. เครื่องโยกหมี่
๑๖. เครื่องคันหมี่	๑๗. แปลง	

๔.๒ วัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้าไหมมัดหมี่

วัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้าไหมมัดหมี่ มีดังนี้

๑. เส้นไหม เป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้า
๒. สีเคมี/สีธรรมชาติ สำหรับย้อมเส้นไหมให้เกิดสี
๓. ต่างฟอกไหม/สบู่อัลโลส สำหรับฟอกไหมให้เนียน
๔. ภาชนะเคลือบ/กะละมัง สำหรับย้อมสีและต้มไหม
๕. กี่ สำหรับใส่ฟืม ซึ่งเครื่องทอให้ตั้ง และนั่งทอผ้า
๖. ฟืม มีลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตัวฟืมประกอบด้วยไม้และเหล็ก มีหลาย

ขนาดแล้วแต่ผู้ทอจะเลือกทอหน้าผ้ากว้างหรือแคบเพียงใด สำหรับทอผ้าเพื่อกระทบให้เส้นไหมแน่น

๗. เขา หรือตะกอ ทำด้วยด้ายถักเรียงกับไม้ไผ่ที่เหลาจนเรียวยาวให้ได้ขนาดกับความยาวของพื้มพอดี เป็นส่วนประกอบของพื้ม เพื่อเรียงเส้นไหมให้เป็นระเบียบ

๘. อัก สำหรับกั๊กม้วนไหมออกจากกงเพื่อให้เส้นไหมเรียบพร้อมที่จะปั่นเป็นหลอดไหม เพื่อใส่ในกระสวย

๙. ไม้เหยียบ สำหรับเหยียบให้พื้มอัดขึ้นเป็นช่องสำหรับทอ

๑๐. ไม้ค้ำผืน ไม้สำหรับพันผ้าเมื่อทอแล้ว

๑๑. กระสวย สำหรับใส่หลอดเส้นไหมพุ่งกลับไปมาเวลาทอผ้าทำด้วยไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ ๑ ฟุต

๑๒. หลอด สำหรับกรอเส้นไหมพุ่งเตรียมไว้ทอ

๑๓. ไนกรอด้วยระวง (ไน) สำหรับตีเกลียวเส้นไหม หรือปั่นไหมใส่หลอด

๑๔. กรง สำหรับใส่ปอຍไหม เพื่อจะสาวหรือกั๊กเส้นไหมใส่อัก กรงจะทำด้วยไม้ไผ่เป็นโครงทรงกลมมีขาตั้งเพื่อถ่างปอຍไหมเป็นวงกลม เพื่อสะดวกแก่การสาวไหมลงสู่อัก

๑๕. โสงหมี่ สำหรับมัดหมี่ให้ได้ลายที่ต้องการ

๑๖. เครื่องโยกหมี่ สำหรับพันเส้นพุ่ง

๑๗. เครื่องคันหมี่ สำหรับพันเส้นยืน

๑๘. แปรง ทำด้วยเส้นใยจากต้นตาล สำหรับหวีหรือหูกหรือเส้นยืน ช่วยหวีให้เรียงเป็นระเบียบไม่ยุ่งเหยิง ทำให้ทอง่ายและสะดวกในการทอ

๑๙. ไม้ทาบหูก เพื่อโยงพื้มให้ติดกับกั๊ก ให้มีระดับสูงตามที่ต้องการ

๔.๓ ขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่

๑. **ต้นหม่อน** มีความสำคัญในการเลี้ยงไหมมาก เพราะใบหม่อนเป็นอาหารอย่างเดียวของตัวหนอนไหม เริ่มต้นจึงต้องมีการปลูกและดูแลต้นหม่อนให้เกิดใบ ต้นหม่อนเป็นพืชที่ขึ้นง่ายและเจริญเติบโตได้โดยไม่ต้องอาศัยน้ำมากนัก ถ้าเริ่มปลูกตอนต้นฤดูฝน ต้นหม่อนก็จะสามารถมีชีวิตอยู่ตลอดไป แม้ในฤดูแล้งต้นหม่อนก็ไม่ตาย นอกจากนี้การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในแหล่งทอผ้าในอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นที่เลื่องลือทางด้านคุณภาพและความสวยงามมาก่อน เพราะการปลูกหม่อนนั้นใช้พันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง มีสารอาหารสำหรับดักแด่ พันธุ์ไหม เป็นพันธุ์พื้นเมืองที่เรียกว่า “ขอแนวหม่อน” หมายถึงพันธุ์ไหม เป็นการเกื้อกูลให้เปล่าไม่มีการซื้อขาย ซึ่งสามารถขอได้จากเพื่อนบ้านที่มีไหม แต่ในสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในบ้านนาโพธิ์มีน้อยมาก เพราะผลสืบเนื่องมาจากดินที่ใช้ปลูกหม่อน มีปัญหาไม่สามารถที่จะเพาะปลูกได้ หากไม่มีใบหม่อน ก็ไม่สามารถที่จะเลี้ยงไหมได้นั่นเอง เครื่องไม้เครื่องมือที่เคยใช้ในการสาวไหมก็จะหมดสภาพไป ไหมพันธุ์ใหม่ที่ทางราชการแนะนำสามารถให้เส้นใยได้มากกว่าพันธุ์พื้นเมือง แต่ต้องสั่งซื้อ การดูแลแบบดั้งเดิมนำมาใช้กับพันธุ์ไหมไม่ได้ หากไม่มีการระมัดระวังในการเลี้ยงดูตัวไหมอาจจะไม่แข็งแรงติดโรคได้ง่าย ทำให้ได้เส้นใยน้อย (มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๓ : ๖)

๒. **ตัวไหม** เริ่มเลี้ยงตั้งแต่ยังเป็นไข่เล็ก ๆ เท่าปลายเข็ม จนเติบโตเป็นตัวหนอนไหมวัยอ่อนและวัยแก่ ตัวไหมนั้น เป็นหนอนของแมลงจำพวกผีเสื้อชนิดหนึ่ง ที่เมื่อถึงวัยจะผลิตใยไหมออกมา

ท่อหุ้มตัวเป็นรังไหมพันธุ์พื้นบ้านที่ชาวบ้านเลี้ยงกันอยู่ เป็นพันธุ์ใหม่ที่ฟักได้ตลอดปี เมื่อตัวหนอนเติบโตจะมีลักษณะสีขาวนวล และเมื่อแก่ขึ้นก็จะมีสีเหลือง เมื่อทำรัง รังไหมจะเป็นสีเหลือง

การเลี้ยงไหม วงจรชีวิตไหม มีระยะเวลา ๔๕-๕๒ วัน มีขั้นตอนการเลี้ยง ดังนี้

๑. คัดเลือกรังไหมที่สมบูรณ์ (ฝักโต ไม่บวบ)

๒. นำรังไหมไปวางบนกระดาษรองด้วยกระดาษ ระยะเวลา ๑๐ วัน ตัวผีเสื้อไหมจะกัดรังไหมออกมาจากรังผสมพันธุ์ และวางไข่

๓. หนอนไหมจะฝักออกไข่ ประมาณ ๗ วัน จะกินใบหม่อนและหยุดกินเพื่อลอกคราบ (เรียกว่าไหม “นอน”) และหลังจากลอกคราบก็จะกินใบหม่อนอีก (เรียกว่าไหม “ตื่น”) ทำเช่นนี้ ๔ ครั้ง

๔. เมื่อหนอนไหมลอกคราบถึงครั้งที่ ๔ หนอนไหมจะตัวใส มีสีเหลือง ลำตัวสั้นลง เรียกว่า “หนอนไหมสุก” ระยะนี้ผู้เลี้ยงต้องนำไปใส่ “จ่อ” เพื่อให้ไหมชักใย สร้างรังไหม เนื่องจากไหมแต่ละตัวมีความสามารถในการชักใยไม่เท่ากันโดยเฉลี่ย ๓๕๐-๑,๒๐๐ เมตร ปลอ่ยให้หนอนไหมชักใยระยะเวลา ๖-๗ วัน ก็สามารถเก็บรังไหมได้ โดยเลือกคัดพันธุ์ไหมที่สมบูรณ์ไว้ทำพันธุ์ ส่วนที่เหลือนำไปผลิตเส้นไหมต่อไป

เครื่องมือในการเลี้ยงไหม มีดังนี้

๑. กระด้ง ภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่ ควรมีความกว้างเหมาะสมตามความต้องการและควรมี ๒ ชุด เพื่อคอยเปลี่ยนกัน

๒. จ่อ มีรูปร่างคล้ายกระด้ง สานเป็นห้องเล็ก ๆ ห้องละ ๑ นิ้วไว้ให้ตัวหนอนไหมชักใย และเก็บรังไหม

๓. ชั้นสำหรับวางกระด้ง ชั้นอาจมี ๔ เส้า หรือมากกว่านั้น มีความห่างประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ควรมีถ้วยน้ำรองดินเส้าเพื่อกำหนดชั้น

๔. ผ้าคลุมกระด้ง เพื่อกันไม่ให้อะไรไปทำอันตรายแก่ตัวไหม ควรชักให้สะอาด

๕. ตะกร้าสำหรับเก็บใบหม่อน สำหรับใช้เก็บใบหม่อนแก่ เพื่อมิให้เชื้อโรคจากที่อื่น

ติดใบหม่อน

๖. มิดและเชียงสำหรับหั่นใบหม่อน

๗. ปัจจุบันผู้เลี้ยงไหมได้พัฒนาห้องเลี้ยงไหม โดยมีมุ้งลวดล้อมรอบ ไม่จำเป็นต้องให้ผ้าคลุมกระด้งมีความเป็นมาตรฐานและสะอาดขึ้นมา

สำหรับการเลี้ยงไหม โดยมีการสร้างโรงเรือนไหม ส่วนใหญ่จะได้รับการเสนอแนะอบรมโดยหน่วยงานของทางราชการเกษตร เพื่อเป็นการปรับปรุงวิธีการผลิตและการพัฒนาการทำหม่อนไหม ส่วนผู้ผลิตรายย่อยก็ยังคงมีอยู่บ้าง แต่ก็ทำได้ด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น

๓. **สาวไหม** การเลี้ยงไหมตั้งแต่เป็นไข่ จนกระทั่งเป็นตัวไหม สร้างใยเป็นรัง กินระยะเวลาประมาณ ๔๕ วัน ต่อจากนั้น จึงนำรังไหมมาต้มเพื่อสาวให้เป็นเส้นไหม การสาวไหมให้เป็นเส้นไหมที่สวยงาม จะต้องเริ่มที่พันธุ์ไหม ไหมที่ใช้สาวไหมจะเน้นการใช้ไหมพันธุ์ไทยแท้ ซึ่งมีสีเหลืองทอง สาวไหมโดยแยกชั้นของรังไหมออกเป็น ๓ ชั้นด้วยกัน คือ

ชั้นที่ ๑ ไหมเปลือกนอก จะอยู่ที่ชั้นนอกสุดของรังไหม สาวออกมาแล้วเส้นไหมของไหมเปลือกนอกนี้ จะมีเส้นใหญ่บ้าง เล็กบ้าง ไม่สม่ำเสมอ แยกออกมาทำเป็นประเภทผ้าไหมเปลือกนอก ซึ่งมีความหนา มาก เช่น ผ้าพันคอ

ชั้นที่ ๒ ไหมน้อย หลังจากทีสาวไหมเปลือกนอกแล้ว รังไหมที่อยู่ข้างใน จะสาวเป็นไหมเส้นเล็ก มีความละเอียด เรียกไหมชั้นนี้ว่า ไหมน้อย ไหมน้อยนี้เองที่เป็นไหมที่ถูกคัดเลือก ไหมมีเส้นสม่ำเสมอ ไม่มีปมหรือขี้ไหมติดมา คัดออกมาเป็นวัตถุดิบในการทอผ้าคุณภาพ สามารถที่จะส่งเข้าประกวดได้ ตรงนี้เองที่เป็นเทคนิคขั้นพื้นฐานในการผลิตผ้าให้สวย คือ เลือกเส้นไหมที่สวยละเอียด เส้นสม่ำเสมอไม่มีมไหมชั้นที่ ๓ เป็นไหมชั้นสุดท้ายหลังจากทีสาวไหมน้อยออกแล้ว ก่อนที่จะถึงตัวดักด้ หรือ ตัวไหม ที่อยู่ข้างในรังไหม ไหมชั้นนี้จะมีลักษณะคล้ายไหม เปลือกนอก คือ ไม่มีความสม่ำเสมอ เส้นไหมเส้นเล็ก เหมาะสำหรับผลิตเป็นผ้าที่ไม่ต้องการความละเอียดมากนัก ความแตกต่างจากไหมชั้นนอก คือ เส้นจะเล็กกว่าเล็กน้อย

เส้นไหมที่นำมาทอขึ้นเป็นผ้าไหมมัดหมี่ของศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์นั้น มาจากตัวไหมที่เป็นไหมบ้านพันธุ์ไทยแท้ชื่อไหมพันธุ์นางน้อย (บร.๑๑) ซึ่งเป็นไหมพันธุ์พื้นเมืองของบุรีรัมย์ ทั้งต้นหม่อนและตัวไหมนั้นปลูกและเลี้ยงที่จังหวัดบุรีรัมย์ทั้งหมด แม้ไหมพันธุ์นางน้อยจะมีรังขนาดเล็ก แต่ให้เส้นไหมที่เหนียวแข็งแรงทนทาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเลี้ยงไหมพันธุ์นี้กันเป็นจำนวนมาก คุณภาพดีเลิศของผ้าไหมมัดหมี่จากศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ พิสูจน์ได้จากการได้รับตราพระราชทานนกยูงสีทอง (Royal Thai Silk) จากสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ด้วยคุณสมบัติ ที่ครบถ้วน คือ ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเป็นทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เส้นไหมสาวด้วยมือผ่านนางสาวลงภาชนะ ทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ ผ้าไหมที่ทอจากไหมบ้านสาวด้วยมือทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่งนั้นมีเนื้อผ้าที่แน่นมากและมีความคงทน (อริสรา. ๒๕๕๒ : ๒๓๘)

วิธีการสาวไหม มีดังนี้

๑. ต้มน้ำในหม้อหนึ่ง (น้ำเต็มหม้อ) ให้เดือดอุณหภูมิประมาณ ๖๐ องศาเซลเซียส
๒. นำรังไหมประมาณ ๒ กำมือลงไป ลอยบนหม้อน้ำที่เดือดแล้ว จนกระทั่งรังไหมอ่อนนุ่ม
๓. ค่อย ๆ ดึงเส้นไหมออกจากรัง จนกระทั่งรังไหมมีเส้น
๔. ทำเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ ๓ แต่รังไหมในขั้นตอนนี้จะผ่านการลอกไหมเปลือกนอก

ออกไปแล้วครั้งหนึ่ง จะได้เส้นไหมที่อ่อนนุ่ม สีทอง สวยงาม

ชาวบ้านใช้หม้อขนาดตามสะดวก และโดยมากทางอีสานใช้หม้อดินรอบปากหม้อมีวงโค้งยึดขาตั้งสูงเหนือปากหม้อ มีไม้แบนๆ อันหนึ่งเจาะรูตรงกลางวางพาด เหนือไม้ นี้ขึ้นไปมีรอกเป็นเฟืองกลม ๆ นำรังไหมใส่หม้อต้มน้ำคะเนไม้ให้แน่นกินไป พอน้ำเดือด สาวเส้นไหมขึ้นลอดรูไม้แบนที่ปากหม้อ สาวขึ้นมาพันกับรอก ในขณะที่ใช้มือหนึ่งสาวไหมจากรอกลงภาชนะที่รองรับอยู่ ก็ใช้อีกมือหนึ่งถือไม้ข้อมยาวประมาณ ๒ คืบ เรียก “ไม้ขิ้น” คอยกดและเขย่งรังไหมที่ลอยตัวอยู่ในหม้อ เพื่อทำไม้ให้ไหมแน่น เส้นไหมทีสาวลงในภาชนะรองรับจะเรียบและไม่ยุ่งเหยิง

๔. การตีเกลียวเส้นไหม หลังจากทีสาวเส้นไหมแล้ว ส่วนที่เป็นไหมน้อยจะใช้วัตถุดิบในการผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพจะต้องนำมาผ่านขั้นตอนการตีเกลียวเส้นไหมอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เส้นไหมเรียวยาวสม่ำเสมอมากขึ้น ขั้นตอนการตีเกลียวเป็นขั้นตอนการเสริมเส้นไหมให้เรียวยาวสม่ำเสมอ ให้เส้นไหมสวยขึ้นเท่านั้น

ขั้นตอนการผลิตไม่ต้องผ่านขั้นตอนการตีเกลียวก็ได้ แต่จะทำให้ผ้าที่ผลิตออกมาแล้วไม่เรียบ สวยงาม จะมีปมไหมหรือขี้ไหมโผล่ออกมาให้เห็นมากขึ้น สำหรับการผลิตผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าบ้านนาโพธิ์ จึงไม่สามารถที่จะละลายขั้นตอนการตีเกลียวไปได้ ถึงแม้จะต้องใช้เวลามากขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นก็ต้องทำเพื่อรักษาไว้ ซึ่งคุณภาพของผ้าไหม

การเตรียมเส้นยืน

ในการหมุนเส้นไหม

๑. นำเส้นไหมไปตีเกลียวเพื่อให้เส้นไหมกลม เหนียวและคงทน โดยใช้จกเป็นอุปกรณ์

๒. เตรียมน้ำสะอาดใส่ภาชนะที่ไม่ทำปฏิกิริยาต่อสารเคมี (๑ กก./น้ำ ๓๐ ลิตร)

๓. นำสบู่ซัลไลต์ หั่นละเอียด ต่างฟอก ใส่ลงไปน้าคนให้ละลาย

๔. ต้มไหมในน้ำที่เตรียมไว้ประมาณ ๑ ชั่วโมง แล้วจึงนำขึ้นมาบิดให้หมาด

๕. นำเส้นไหมไปล้างในน้ำสะอาด และนำต้มซ้ำเป่าอีกครั้ง ล้างน้ำสะอาดครั้งที่ ๒ และนำเส้นไหมไปผึ่งในร่มให้แห้ง

๕. ไหมดิบ ที่ผ่านการตีเกลียวเส้นไหมยังคง เป็นสีเหลืองทอง และจะต้องนำไหมดิบไปฟอก เพื่อให้ได้ไหมที่มีสี ขาว นุ่ม และเป็นมัน เพราะเส้นไหมที่ยังไม่ผ่านการฟอก จะมีลักษณะเป็นเส้นหยาบ แข็ง เส้นไม่เรียบสม่ำเสมอ (อริสา. ๒๕๕๒ : ๒๓๘) วิธีฟอกนั้นชาวบ้านไม่ได้ใช้สารเคมีอะไร จะใช้วัตถุดิบที่อยู่ใกล้ตัว เช่น กาบกล้วย ใบกล้วย งวงตาลฝัก เปลือกหรือใบเพกา เป็นต้น อย่างไม่อย่างหนึ่ง นำมาผานให้บางตากแดดให้แห้ง แล้วสุมเผาไฟจนมอดเป็นขี้เถ้า นำเอาน้ำไปแช่น้ำ ทิ้งไว้ให้นอนก้นแล้วรินน้ำออกกลายเป็นน้ำด่าง กรองเศษตะกอนออก ก็จะได้น้ำด่างที่พร้อมจะนำไปฟอก นำไหมที่จะฟอกลงแช่ในน้ำด่าง โดยทุบเส้นไหมให้อ่อนตัวเพื่อ น้ำด่างจะได้ซึมเข้าได้ง่าย แชจนไหมนิ่ม และขาว จึงนำไปตากแดดให้แห้ง หากไหมยังไม่สะอาดก็นำไปแช่ต่างตามวิธีเดิมอีกครั้ง จากนั้นจะต้องระวังดึงเส้นไหมออกจากกลุ่มโดยไม่ให้พันกันยุ่ง และนำเส้นไหมไปตีเกลียวเพื่อควบเส้นไหมให้เป็น ๒ หรือ ๔ เส้น บางครั้งนำมาย้อมสีแรกก่อน จึงนำไปพันหลักหมี่เพื่อเตรียมมัดต่อไป แต่ปัจจุบันได้มีการใช้ต่างสำเร็จรูปที่อยู่ในรูปผง เพื่อความสะดวกยิ่งขึ้น ผสมน้ำต้มได้เลย หลังจากที่ได้ น้ำด่างและนำไปตั้งไฟแล้วให้น้ำไหมดิบลงไปต้ม น้ำด่างจนกว่าเส้นไหมจะอ่อนตัว และไม่มีกลิ่นเหม็นเมื่อทดลองจับดูด้วยมือ ถ้าอยากให้นิ่มมากตามสูตร การฟอกของชาวบ้านนาโพธิ์ ขณะที่ต้ม น้ำด่างให้ใส่สบู่ลงไปด้วย จะได้เส้นไหมฟอกที่นุ่มสวยยิ่งขึ้น ระยะเวลาในการฟอก ๑-๒ ชั่วโมง โดยน้ำเดือดสม่ำเสมอหรือความร้อนที่คงที่ หลังจากนั้นจึงนำขึ้นมาล้างน้ำเย็นสะอาดตากหรือผึ่งให้แห้ง

๖. การมัดหมี่ หรือมัดลาย คือ การนำเส้นไหมที่ฟอกขาวและนุ่มดีแล้วมาพันหลักหมี่ ซึ่งมีลักษณะเป็นไม้กลม ๒ ท่อน ตั้งตรงข้ามห่างกันเท่ากับหน้าผ้าของผ้าที่จะทอ พันไหมไปรอบหลักตามจำนวนรอบที่ต้องการ แล้วจึงนำเชือกมามัดเส้นไหมเป็นตอน ๆ หรือลำ ตามลวดลายที่ประดิษฐ์หรือออกแบบไว้ จะใช้เชือกกล้วยหรือฟางก็ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ น้ำสีซึมเข้าไปในเส้นไหมขณะที่ย้อมสี ตอนนี้องที่เรียกว่า “มัดหมี่”

การมัดหมี่หรือมัดลาย แบ่งออกเป็น ๓ วิธี คือ

๑. มัดหมี่สมัย หรือมัดหมี่ล้วน แต่เดิมการมัดหมี่ก็เพื่อจะทอผ้าขึ้น การมัดหมี่จึงเน้นเฉพาะที่หัวขึ้นและตีนขึ้น ที่หัวขึ้นจะอยู่ตรงเอวของผู้สวมใส่ จึงไม่เน้นลวดลาย ส่วนตีนขึ้นจะสร้างลวดลายเพื่อให้

มองเห็นแต่ในปัจจุบันมีผู้นิยมนำไปตัดเสื้อผ้าทั้งชายและหญิง จึงเน้นลวดลาย ทั้งสองส่วนเพิ่มขึ้น เพื่อประโยชน์หลายอย่าง

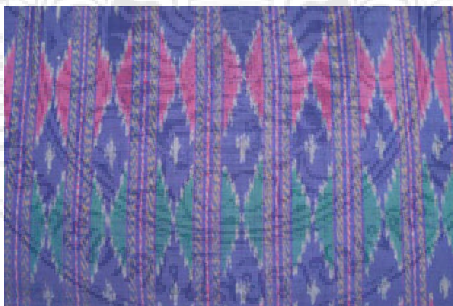
๒. มัดหมี่ตีนแดง ถือว่าเป็นเอกลักษณ์การมัดหมี่ของชาวนาโพธิ์ เพราะในท้องถิ่นอื่นไม่มีซิ่นตีนแดงเป็นการมัดหมี่เพื่อย้อมที่หัววันและตีนซิ่นเป็นสีแดง ส่วนตรงกลางจะเป็นสีพื้นอื่นหรือสีอื่น ๆ การมัดหมี่ตีนแดงจะมีขั้นตอนยุ่งยากมาก แต่เนื่องจากเป็นศิลปะที่ทำตกทอดกันมาแต่ในอดีต จึงมีการนำมาปรับปรุงนำมาใช้ในโอกาสงานประเพณีต่าง ๆ ทำให้เกิดความนิยมขึ้นมาจนถึงในปัจจุบัน

ภาพที่ ๒.๑ ซิ่นตีนแดงลายสระโอ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๖๘.

๒ ชนิด คือ

๓. มัดหมี่คั่น เป็นมัดหมี่ลายเส้น ๆ ผสมกับไหมควบใช้สำหรับผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น

ภาพที่ ๒.๒ ลายหมี่คั่นซอกลิบจะบก กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๒๙.

๓.๑ ซิ่นหมี่คั่น สำหรับหญิงผู้สูงอายุใช้ เป็นการทอมัด คือ ลายนาคน้อย ลายกีบ

บักบก ลายดอกแก้ว

ภาพที่ ๒.๓ ลายหมีคั่นควบเรียงรำ ขาเป็ยผสมควบ ๕ ควบ ๗ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๓๓.

๓.๒ ชิ้นคั่นควบ คือ ชิ้นที่ทอไหมควบ สลับกับไหมสีต่าง ๆ เส้นสีไหมสลับกับไหมควบแล้วแต่ความต้องการ

๗. การย้อม นำเส้นไหมที่มัดลายแล้วนี้ไปย้อมสี สีจะติดเฉพาะตรงที่ไม่ได้มัด เมื่อย้อมแล้วอาจจะต้องนำมามัดและย้อมอีกครั้งเข้าไปซ้ำมาหลายครั้ง แล้วแต่ความยาก ง่ายของลายและจำนวนสีที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้า สีที่ใช้ย้อมในปัจจุบัน มีทั้งสีคริมและสีธรรมชาติจากพืชแต่เดิมสีของผ้าไหมมัดหมี่จะใช้สีเข้มนเป็นพื้น เช่น ดำ น้ำตาล น้ำเงิน และสีเขียวเข้มน เพื่อไม่ให้เปรอะเปื้อน การใช้สีย้อมจากธรรมชาติ แม้จะยุ่งยากในการหาวัตถุดิบจากธรรมชาติ และสีไม่สดใสแต่คงทน มีราคาสูงกว่าไหมที่ย้อมด้วยสีวิทยาศาสตร์ สีธรรมชาติที่ใช้ เช่น

- สีแดง ได้จาก ลูกยอ ลูกคำแสด รังของครั่ง
- สีเหลือง ได้จาก แก่นเข เพกา แก่นขนุน หัวขมิ้น กระฉิกการ
- สีเขียว ได้จาก ใบหูกวาง เปลือกมะหูด เปลือกสมอ
- สีม่วงอ่อน ได้จาก ลูกหว่า มะนาวโห่
- สีชมพู ได้จาก ต้นฝาง ต้นมหากาฬ
- สีส้ม ได้จาก เปลือกและรากยอ
- สีดำ ได้จาก มะเกลือ
- สีน้ำตาลแก่ ได้จาก เปลือกไม้โกงกาง
- สีโอลด์ติน ได้จาก เปลือกมะพร้าว

การให้สีเช่น

- ฟ้า ๑ ม่วง ๑	เป็นสี	พยับหมอก
- น้ำเงิน + ส้มแก่	เป็นสี	ปูน
- มะลิ + สีเทา	เป็นสี	ขี้ม้าอ่อน
- เขียวสด + หัวเป็ด	เป็นสี	เขียวกลาง
- เทา + ดำ	เป็นสี	สีเงิน
- เทา + น้ำตาล	เป็นสี	ปูนแห้ง
- เหลือง + กลีบบัว	เป็นสี	แดง

- เทา + แดง	เป็นสี	สีเพกา
- ขี้ม้า + เทา	เป็นสี	สีส้ม
- แดง + เหลือง	เป็นสี	สีม่วง
- แดง + น้ำเงิน	เป็นสี	สีเขียว
- ส้ม + สีกลิบบัว	เป็นสี	สีโอรส

การเตรียมเส้นพุ่ง (การมัดหมี่) และการย้อม

๑. นำเส้นไหมที่ฟอกเสร็จเรียบร้อยแล้วไปตีเกลียว เนื่องจากเส้นไหมที่ผ่านการฟอกจะแตกไม่กลม นำไปใส่เครื่องโยก เพื่อแยกเส้นไหมออกเป็นกลุ่ม หรือชาวบ้านเรียกเป็นลำ หรือ ช่อ สำหรับมัดให้เกิดลวดลายสวยงาม

๒. นำไหมมัดหมี่ที่โยกเสร็จเรียบร้อยแล้วใส่อุปกรณ์สร้างลายหมี่ ที่เรียกว่าโหงหมี่ จัดไหมให้ได้ระเบียบ ใช้เชือกฟาง มัดลายตามแบบที่ต้องการ นำเส้นไหมที่มีดลายเสร็จเรียบร้อยแล้วแช่น้ำทิ้งไว้ ๕-๑๐ นาที เพื่อให้ไหมอืด

๓. ใส่ น้ำสะอาดในภาชนะเคลือบขึ้นตั้งไฟกลาง ๆ พอน้ำอุ่นตักน้ำใส่ภาชนะ น้ำสี (เคมี) ที่ต้องการลงละลาย คนให้สีแตกเป็นเนื้อเดียวกัน นำไหมที่แช่น้ำบิดน้ำออกพอมาด ลงแช่ในน้ำสี ชุบไหมให้ติดสีดีแล้วนำขึ้นต้มไฟ ๙๐-๙๕ องศาเซลเซียส ประมาณ ๑๐-๒๐ นาที นำไหมไปล้างน้ำสะอาด (เพื่อไม่ให้เกิดการตกสี) แล้วนำเส้นไหม บิดน้ำสีออก พอมาดเสร็จแล้วนำไปผึ่งที่ร่มให้แห้ง

๔. นำไหมมัดหมี่ที่แกะเชือกฟางออกแล้วไปตีเกลียว แล้วกรอเส้นไหมใส่หลอดด้าย

๕. หากย้อมด้วยสีธรรมชาติขั้นตอนคล้ายกันกับการย้อมสีเคมี แต่การย้อมสีธรรมชาติจะต้องมีการเตรียมสีเอง โดยการนำเปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือรากไม้ มาทุบหรือปั่นให้ละเอียดแล้วแต่ความหยาบของวัสดุ แล้วนำไปต้ม เคี่ยว ให้ได้ที่แล้วจึงนำผ้าไหมลงไปย้อม ซึ่งการย้อมด้วยสีธรรมชาติจะใช้เวลาย้อมมากกว่าการย้อมสีเคมี

๘. การกรอ เมื่อย้อมเสร็จแล้ว ตัดเชือกที่มัดดอก นำเส้นไหมมากรอใส่หลอดโดยต้องระมัดระวังเรียงลำดับให้ถูก มิฉะนั้นผืนผ้าที่ออกมาจะมีตำหนิในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ลายเขย่งสูงบ้าง ต่ำบ้าง มีรอยต่อลายเห็นชัดบ้าง หรือบางครั้งกลายเป็นลายอื่นที่ไม่ได้ตั้งใจเลยก็มี จัดเชือกที่มัดดอก นำเส้นไหมมากรอใส่หลอด โดยต้องระมัดระวังเรียงลำดับให้ถูก มิฉะนั้นผืนผ้าที่ออกมาจะมีตำหนิในลักษณะต่าง ๆ กัน

๙. เส้นไหมยีน ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นเส้นไหมพุ่ง สำหรับเส้นไหมยีน ซึ่งจะเป็นความยาวของผืนผ้านั้น เมื่อฟอกไหมแล้วนำไปย้อมได้เลย สุดแต่จะต้องการสีอะไร แล้วนำมากรอเข้าหลอดหวี และเข้าพืมนำขึ้นที่ทอผ้า หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “หูก”

๑๐. การทอ เมื่อมัด ย้อม และกรอเส้นพุ่งในหลอดและเข้ากระสวย รวมทั้งมีเส้นยีนบนก็หรือหูกแล้ว ต่อไปจะเป็นการทอ การทอจัดลำดับได้ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. นำเส้นยีนที่ต่อเข้ากับพืมนเสร็จเรียบร้อยแล้วไปประกอบใส่ที่ทอผ้า ผูกมัดไว้ให้เส้นไหมตึง จัดเส้นไหมให้เป็นระเบียบ

๒. นำเส้นพุ่งที่กรอใส่หลอดเรียบร้อยแล้ว ใส่ในอุปกรณ์สอดเส้นพุ่งที่เรียกว่า กระสวย แล้วร้อยด้ายจากกระสวยพุ่งออกไป

๓. ใช้เท้าเหยียบเชือกข้างล่างที่มีอยู่ ๒ เส้น (ซึ่งต้องเหยียบทีละเส้น สลับซ้าย ขวา ในการสอดกระสวยแต่ละครั้ง) เพื่อให้พิมแยกเส้นยืนออกเป็นช่อง เมื่อด้ายยืนที่ถูกเหยียบข้างล่างกางออก สอดกระสวยที่มีเส้นพุ่งอยู่ผลักไปให้ทะลุออกอีกฝั่งหนึ่ง และยกเท้าออก อีกมือหนึ่งก็รับต้องตรวจดูลาย ดูริมขอบ จะไม่ทำโดยเร่งรีบ ต้องให้เกิดความแน่ใจเสียก่อนจึงจะเปลี่ยนมือพุ่งกระสวยกลับ จัดเส้นไหมที่มีลายให้เข้าที่ เมื่อเส้นไหมเข้าที่เรียบร้อยแล้วใช้เท้าเหยียบเชือกพิม ๒ เท้าพร้อมกัน พร้อมกับใช้มือทั้งสองจับพิมกระสวยเข้าใส่ เส้นไหมแรง ๆ ให้เข้าสนิทกันและสม่ำเสมอ เพื่อให้เส้นไหมแน่น ทอไปเรื่อย ๆ จนได้ผ้าเป็นผืนตามต้องการ

๔. เมื่อมัดด้าย และกรอเส้นพุ่งใส่หลอดและเข้ากระสวย รวมทั้งมีเส้นยืนบนก็หรือ หูกแล้วใช้มือในการพุ่งกระสวยโดยตรง การทอผ้าไหมมัดหมี่นั้นต้องใช้ความละเอียดและพิถีพิถันมาก เมื่อพุ่งกระสวยไปครั้งหนึ่ง ก็ต้องรู้ว่าตรงดอกลายที่มีดหรือไม่มี ถ้าไม่ตรงก็ต้องจัดให้ตรง แล้วจึงทอต่อไปได้ทำขั้นตอนที่ ๒-๔ ต่อไปเรื่อย ๆ จะได้ผ้าไหมตามลายและสีที่ต้องการ

จากการศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การผลิตผ้าไหมมัดหมี่แต่ละชิ้นนั้น มีกระบวนการในการผลิตและมีเทคนิคในการผลิต หลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การหาวัตถุดิบ คือการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหม ต้องใช้เทคนิคในการสาวให้มีเส้นสม่ำเสมอ เพื่อความสวยงามของผ้า การย้อมสีและการมัดหมี่เพื่อให้ได้ลวดลายผ้า กว่าจะได้ผ้าไหมมัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลานาน ทุกขั้นตอนต้องได้รับการเรียนรู้มาเป็นอย่างดีจึงจะเกิดทักษะและความชำนาญ ไม่ว่าจะเป็นการทอเรียงตามลำดับก่อนหลัง เพื่อให้เกิดลวดลายสวยงามถูกต้องตามความต้องการของช่างผู้ทอ จึงจะทำให้ผ้ามัดหมี่ออกมาสวยงาม ทำให้เห็นถึงความอุตสาหะและความเพียรของช่างทอที่ต้องใช้เวลาในกระบวนการผลิตที่แฝงไว้ด้วยความอดทน จินตนาการ และความประณีตในการวิจิตรบรรจงสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่างดงาม จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นบนผืนผ้า บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นและความผูกพันในความเป็นไทยที่ได้รับการถ่ายทอด สืบส่งต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง สมควรเป็นอย่างยิ่งที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์การทอผ้ามัดหมี่ ที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทยให้คงอยู่คู่กับชาติไทยสืบไป

๕. ข้อมูลเกี่ยวกับกระเป่า

๕.๑ กระเป่า

กระเป่าแรกเริ่มมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงมาก่อน ในภายหลังก็มีความสำคัญกับผู้ชายไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยมีรูปแบบและการผลิตจากวัตถุดิบแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตและความชอบส่วนบุคคล ส่วนรูปทรงจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวงล้อแห่งแฟชั่น (นาทาซา ออดปัญญา, ๒๕๕๓ : ๖๖)

๕.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของกระเป่า

ในต้นศตวรรษที่ ๑๗ ยังไม่ปรากฏหลักฐานของกระเป่าสตรีในสังคมอย่างเด่นชัด สิ่งที่ใช้เก็บเงินหรือของเล็กน้อยอยู่ในรูปของกระเป่าหรือถุงผ้าเล็กๆ เย็บซ่อนอยู่ในตัวเสื้อหลวมๆ กระทั่งถึง

ศตวรรษที่ ๑๘ แฟชั่นผู้หญิงได้เปลี่ยนรูปแบบมาเป็นชุดเข้ารูปพอดีตัวอีกทั้งมีกระเป๋าเลื้อยไว้อยู่ภายนอก ซึ่งกลายเป็นที่มาของกระเป๋าใส่สตรีผู้หญิงหรือกระเป๋าถือมาเข้ากับชุดเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมตามสมัยนิยมคองดงาม สมบูรณ์แบบ กระเป๋าจึงกลายเป็นเครื่องประดับคู่กายของผู้หญิงอย่างแท้จริง เมื่อช่วงศตวรรษที่ ๑๘ จนถึงช่วง ศตวรรษที่ ๑๙ ด้วยรูปทรงของ Alms ที่ผ่านการประดิษฐ์ด้วยฝีมือและด้ายทอตกแต่งด้วยอัญมณี ผ้าไหมชั้นดี ฝ้ายบดละเอียดปักกากบาท การปักลวดลายลงบนผืนหนัง รวมทั้งปักหลากสีสันถือเป็นเครื่องประดับที่มีรสนิยมและแบบ อื่นๆ ได้แก่ กระเป่าราตรีผ้าซาตินอัดพลีทสีดำทรงเปลือกหอยเชลล์และกระเป๋าเดินทางใบเล็กจากหนังสไตล์เรียบ

กระเป่าถือมีขนาดต่างๆมากมาย ตั้งแต่กระเป่าหนังฟอกขนาดใหญ่ไปจนถึงกระเป่า กลางคืนประดับด้วยลูกปัดมีขนาดเพียงบรรจุผ้าเช็ดหน้าและลิปสติกเท่านั้น ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๒๐ กระเป่ากลางคืน เป็นใหม่ถัก ปักลูกปัดแก้วหรือโลหะลวดเงิน ลวดทอง กระเป่าหนังฟอกกลางวันมีรูปทรงแบน ลักษณะคล้ายของมี สายคาดเล็กๆสำหรับไว้หิ้ว ในช่วงปี ค.ศ.๑๙๓๐ เป็นถุงอยู่ในกรอบ มีสายหิ้วและมีรูปร่างเหมือนถุงใส่ยาเส้น ในช่วงปี ค.ศ.๑๙๔๐ เป็นกระเป่าที่มีสะพายไหล่ (พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, ๒๕๔๗ : ๕)

ช่วงศตวรรษที่ ๑๙๘๐-๑๙๘๓ ถือเป็นยุคบริโภคนิยมและการก่อเกิดแบรนด์กระเป๋า ต่างๆจากหลายดีไซเนอร์ชั้นนำ ด้วยคุณภาพอันโดดเด่นในท้องตลาดจากราคาที่แพงและด้วยแรงปรารถนาเป็นแรง ดึงดูดสำคัญในการตัดสินใจซื้อ เช่น กระเป่าราตรีรูปไข่ประดับเพชรพลอยใน ยุค ๑๙๙๐ กระเป่าจากนักออกแบบ มีขนาดเล็กลงสร้างชื่อไปทั่วทุกเมืองแฟชั่น ไม่ว่าจะเป็นลอนดอน นิวยอร์กหรือปารีส เจน ซิลตัน ดำเนินการผลิต กระเป๋าชั้นดีและราคาเหมาะที่จะออกวางตลาดเป็นกระเป่าที่ผู้หญิงรักหารูปทรงได้มีขนาดเล็กและสมส่วน

รูปแบบมีประโยชน์การใช้สอยนานาประการ ทั้งรูปลักษณ์อันสวยงามในมุมมองของ นักออกแบบและการใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน นักออกแบบมากมายล้วนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพภายใต้ ตราเครื่องหมายการค้าของแต่ละแบรนด์แต่ละรุ่นและส่วนใหญ่จะเป็นกระเป่าที่ทำจากหนังแท้ คุณสมบัติ ความคงทน ความแข็งแรงและความงดงามคลาสสิก กระเป่าเปรียบเหมือนอวัยวะที่ ๓๓ ที่เติมความสมส่วนให้กับ ร่างกายของผู้หญิง สูตรสำเร็จในการคัดสรรกระเป่าที่เหมาะสมกับร่างกาย คือ เลือกรูปทรงกระเป่าที่ตรงข้ามกับ ลักษณะรูปร่าง เช่น คนรูปร่างผอมสูงควรใช้กระเป่า ทรงมนกลม คนรูปร่างท้วมตัวเล็กเหมาะกับกระเป่าทรง สี่เหลี่ยม ขนาดของกระเป่าที่แปรผันตามขนาดของร่างกาย คนรูปร่างใหญ่ใช้กระเป่าใบใหญ่ คนรูปร่างเล็กควร เลือกใช้กระเป่าใบเล็ก (รัช ทิพย์ชนะกาญจน์, ๒๕๕๐ : ๑๒-๑๔)

๕.๑.๒ ประเภทของกระเป่า

โครงสร้างกระเป่ามีความสำคัญ ในการออกแบบและการผลิตรวมทั้งการนำไปใช้ งานให้เหมาะสม โครงสร้างกระเป่ามีดังนี้

๕.๑.๒.๑ กระเป่าคองรูป ลักษณะกระเป่าเป็นรูปทรงโครงสร้างที่แข็งคองรูปส่วนใหญ่ แล้วทำมาจากวัสดุที่มีความแข็ง เช่น พลาสติก สามารถอัดขึ้น รูปแบบกระเป่าได้อย่างอยู่ทรง

ภาพที่ ๒.๔ กระเป่าคองรูป
ที่มา : <http://d๑๒n.cloudfront.net> ๑๖/๑๒/๒๕๕๖

๕.๑.๒.๒ กระเป๋าไม่คงรูป ลักษณะโครงสร้างของกระเป๋าประเภทนี้ จะไม่มีการเสริม ความแข็งแรงลงไปใกระเป๋า ไม่สามารถตั้ง งามอยู่ทรงได้ วัสดุที่นิยมใช้เป็นวัสดุอ่อนซึ่งมีอยู่ด้วยกัน หลายชนิด เช่น ผ้าไนลอน พลาสติกบาง เป็นต้น ในเวลาประกอบขึ้นรูปนั้นสามารถจัดให้มี รูปทรงที่หลากหลายได้ตามแบบที่ ต้องการ ซึ่งทำให้สะดวกในการจัดเก็บในเนื้อที่ที่จำกัด

ภาพที่ ๒.๕ กระเป๋าไม่คงรูป

ที่มา : <http://www.isseymiyake.com/๑๖/๑๒/๒๕๕๖>

๕.๑.๒.๓ กระเป๋าแข็งคงรูป เป็นลักษณะที่มีการผสมผสานระหว่าง กระเป๋าคงรูป และไม่คงรูปเข้าไว้ด้วยกัน โครงสร้างนั้นสามารถตั้ง งามอยู่ได้ แต่ไม่เป็นทรงที่มีความคงรูปถาวร วัสดุ ที่จะนำมาใช้มักมีด้วยกันหลายชนิด ที่มีทั้งวัสดุแบบอ่อนแล้วเสริมโครงแข็ง และวัสดุยังสามารถ คงรูปได้ด้วยตนเองแต่ไม่มีโครงสร้าง (พลอย จริยะเวช, ๒๕๕๗ : ๙๕-๙๖)

ภาพที่ ๒.๖ กระเป๋าแข็งคงรูป

ที่มา : <http://hauteCanada.com/๑๖/๑๒/๒๕๕๖>

๕.๑.๓ ขนาดของกระเป๋า

๕.๑.๓.๑ กระเป๋าขนาดเล็ก S Size

กระเป๋าขนาดเล็กแต่กลับทรงอิทธิพลในชีวิตมากที่สุดเลยก็ว่าได้เพราะ กระเป๋าทุกใบในหมวด S Size ทั้งสมาชิกในครอบครัวกระเป๋าสตางค์ (Purse, Coin Purse และWallet) หรือ กระจุก Evening Bag (Clutch Bag และWristlel Bag) ล้วนต้องทำหน้าที่เก็บเงิน

๑. กระเป๋าสตางค์ (Purse) ยึดรูปทรงสี่เหลี่ยมเป็นหลักเหมือนกันทั้งโลก แตกต่างกันแค่ความสั้น กว้าง ยาว สูงและวัสดุที่ใช้เท่านั้น ข้างในมีช่องอำนวยความสะดวกแยกธนบัตรกับ เครื่องสำอางค์ให้เหมือนกันทุกใบและด้วยความที่ต้องหยิบออกมาใช้งานวันละหลายรอบ กระเป๋าสตางค์จึงทำสถิติ สกปรกเร็วที่สุดในบรรดากระเป๋าด้วยกัน วัสดุที่เลือกใช้จึงไม่พ่นหนัง (ทั้งแท้และเทียม) เพราะการทำความสะอาด ง่ายกว่าวัสดุอื่น

ภาพที่ ๒.๗ กระเป๋าตังค์

ที่มา : <http://www.coolspotters.com/๒๖/๐๒/๒๕๕๗>

๒. กระเป๋าเศษเหรียญ (Coin Purse) กระเป๋าตังค์ในอุดมคติของหลายคน ต้องไม่บวมจนน่าเกลียดซึ่ง “เหรียญ” เป็นต้นต่อความบวมดังกล่าว กระเป๋าเศษเหรียญจึงเกิดขึ้นเพื่อแยกเหรียญออกจากกระเป๋าตังค์ใบสวย ดีไซน์ของกระเป๋ามีตั้งแต่สีเหลี่ยมธรรมดาไปจนรูปทรงสามเหลี่ยม ครึ่งวงกลมและอีกหลายร้อยแบบ

ภาพที่ ๒.๘ กระเป๋าเศษเหรียญ

ที่มา : <http://static.weloveshopping.com/๒๖/๐๒/๒๕๕๗>

๓. กระเป๋าใบแบนของผู้ชาย (Wallet/Bill Fold) รูปทรงสี่เหลี่ยมเกือบจตุรัส Wallet หรือ Bill Fold เป็นแผ่นหนังพับครึ่ง ตรงกลางมีคลิปสำหรับหนีบแบงก์ต่อมาจึงพัฒนาเป็นกระเป๋าสตางค์ที่มีช่องในโน้มนไส่เหมือนปัจจุบัน ซึ่งนอกจากจะพัฒนาการดีไซน์แล้ว ชื่อเสียงเรียงนามก็พัฒนาตามไปด้วย โดยกระเป๋าตังค์ผู้ชายมีชื่อเรียกใหม่ว่า Murse (เป็นการผสมกันระหว่าง Man กับ Purse)

ภาพที่ ๒.๙ กระเป๋าใบแบน

ที่มา : <http://www.shopbmwusa.com/๒๖/๐๒/๒๕๕๗>

๔. กระเป๋าหนีบหรือถือ (Clutch Bag) กระเป๋าขนาดกระทัดรัด สำหรับออกงานในยามค่ำคืน ถ้าในอดีตจะไม่มีสายไว้สะพายใดๆ มีไว้สำหรับหนีบหรือถือโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่จะมีโครงโลหะเพื่อความหรูหรา รูปร่างเป็นได้ทั้งทรงกระบอก (แนวนอน) พระจันทร์เสี้ยว สีเหลี่ยม ฯลฯ ภายในจุได้เพียง

ของประทังชีวิตเล็กๆน้อยๆ เช่น ลิปสติค โทรศัพท์ เงิน พวงกุญแจและการดีไซน์ที่เป็นเอกลักษณ์ของ Clutch คือ ความหรูหราในการใช้งาน

ภาพที่ ๒.๑๐ กระเป๋าหนีบหรือถือ

ที่มา : <http://www.stepbystep.com/๒๖/๐๒/๒๕๕๗>

๕. กระเป๋าคล้องข้อมือ (Wristlet Bag) กระเป๋า Wristlet คล้ายกับ กระเป๋า Clutch เพราะมีขนาดกับความจุพอกัน คือ ใส่ได้แค่ของจำเป็นเล็กๆน้อยๆ ข้อแตกต่างของกระเป๋าสองใบนี้ คือ Wristlet Bag มีสายสั้นไว้ให้คล้องข้อมือหิ้วไปหิ้วมาและไม่จำเป็นต้องใช้คู่กับชุดราตรีเพียงอย่างเดียว เพราะมี ดีไซน์แบบหรูหราในวัยรองรับการใช้งานในวันธรรมดา

ภาพที่ ๒.๑๑ กระเป๋าคล้องข้อมือ

ที่มา: <http://static.weloveshopping.com๒๖/๐๒/๒๕๕๗>

๕.๑.๓.๒ กระเป๋าขนาดเล็ก S Size M Size

กระเป๋าขนาดมาตรฐาน ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ดีไซน์เป็นกลางไม่เป็นทางการมาก เป็นกระเป๋าที่มีครอบครองกันทุกคนเพราะเข้ากับทุกสถานการณ์ในการใช้งาน

๑. กระเป๋าสะพาย (Hobo Bag) พจนานุกรมภาษาอังกฤษจะเจอ ความหมายของ Hobo ว่า “คนพเนจรหรือคนเร่ร่อน” ชื่อ Hobo Bag ได้มาจากลักษณะสัมภาระที่คนพเนจร เหล่านี้แบกไปแบกมา กระเป๋า Hobo เป็นที่นิยมของผู้หญิง เพราะการดีไซน์แบบกลางๆ ทำให้เข้ากับเสื้อผ้าหลาย สไตล์ ไม่ว่าจะชุดทำงานหรือแต่งตัวแบบลำลองแบบกลางๆ ที่สำคัญแม้กระเป๋ามาขนาด M Size ใบนี้จะจุของได้เยอะ แต่รูปลักษณะภาพนอกดูไม่เทอะทะ เหมาะจะนำออกจากบ้านทุกวัน กระเป๋า Hobo ที่ดีข้างในควรมีช่องเล็กๆไว้ ให้ใส่ของสำคัญ เช่น โทรศัพท์มือถือ กระเป๋าตังค์ กุญแจ จะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการหาเพื่อใช้งาน ข้อควรระวัง คือ วัสดุที่ใช้ผลิตและตกแต่งกระเป๋าต้องไม่ทำให้เสื้อผ้าเป็นขุย เพราะไม่ว่าจะหิ้วหรือสะพายไหล่ผิวกระเป๋าต้อง สัมผัสเสื้อผ้าอย่างเลี่ยงไม่ได้ ถึงแม้จะใช้งานง่ายแต่การเลือกซื้อก็ต้องสังเกตเป็นอย่างดี

ภาพที่ ๒.๑๒ กระเป๋าสะพาย (Hobo Bag)

ที่มา: <http://images.countryoutfitter.com๒๖๐๒/๒๕๕๗>

๒. กระเป๋าหิ้ว (Top Handle Bag) คุณสมบัติโดยรวมไม่ต่างจาก กระเป๋า Hobo เลยทั้งขนาด ความจุและการออกแบบ จุดเด่นอย่างเดียวของกระเป๋า Top Handle คือ ที่จับดีไซน์ เหมาะมือ หิ้วสะดวก ไม่เจ็บนิ้วและตรงตัวกับชื่อกระเป๋า เอาไว้หิ้ว ไม่ใช่สะพาย เพราะส่วนใหญ่ หูกระเป๋าจะทำ จากวัสดุแข็งแรงทนทานอย่างไม้หรือโลหะ

ภาพที่ ๒.๑๓ กระเป๋าหิ้ว (Top Handle Bag)
ที่มา : <http://www.celinefashions.com/๒๖/๐๒/๒๕๕๗>

๓. กระเป๋าเอกสาร (Messenger Bag) เริ่มแรกเป็นกระเป๋าของผู้ชาย โดยเฉพาะ ส่วนใหญ่ทำจากหนังขนาดมาตรฐานอยู่ที่สามารใส่กระดาษ A๔ ได้พอดี ต่อมาจึงมีการลดขนาดและ ลดทอนความเป็นผู้ชายลง ทำให้มีกระเป๋า Messenger สำหรับผู้หญิง ลักษณะเฉพาะของกระเป๋าประเภทนี้อยู่ที่ สายยาวๆ เอาไว้สะพายข้างหรือห้อยเฉียง เหมาะสำหรับวันที่เสริมความทะมัดทะแมงให้ตัวเองจะได้ดูแลตัวเองได้คล่องแคล่ว ข้อควรระวัง Messenger Bag อาจทำให้เสื้อผ้าเป็นขุยดังนั้นต้องใช้ข้อควรระวังในการเลือกกระเป๋าแบบเดียวกับ Hobo Bag

ภาพที่ ๒.๑๔ กระเป๋าเอกสาร (Messenger Bag)
ที่มา : <http://www.tmps.hc.edu.tw/school๒๖/๐๒๒๕๕๗>

๕.๑.๓.๓ กระเป๋าขนาดใหญ่ L Size

กระเป๋าเบอร์ใหญ่ ใส่ได้ทุกอย่างเป็นขนาดที่เหมาะสมกับคนรักการหิ้วทุกชนิดเพราะขนาด ของกระเป๋าเหล่านี้สามารถจุดได้ตั้งแต่ของเล็กๆน้อยๆในชีวิตประจำวัน ไปจนถึงเอกสาร สมุดโน้ต หนังสือและยังมี ที่เหลือให้คนรักสุขภาพสามารถใส่เสื้อผ้าหรือหิ้วกระเป๋าขนาด L Size ไปช้อปปิ้งได้เนื่องจากสามารถจุของได้ มากมายเช่นกัน

๑. กระเป๋าสะพาย (Tote Bag) ผลิตออกมาเพื่อใส่บาแบกหามโดยเฉพาะ มีทั้ง Work Tote สำหรับวันทำงานและ Casual Tote สำหรับสะพายไปเที่ยวในวันหยุด วัสดุที่ใช้ต้องมีความ แข็งแรงทนทานกว่าผ้าทั่วไป เช่น หนังหรือผ้า Canvas ที่มีความเหนียวแล้วทนทาน รูปทรงของกระเป๋าชนิดนี้ มักเป็นสี่เหลี่ยมธรรมดา ดีไซน์เรียบแต่เก๋ เน้นให้ใช้งานได้ดีและนานมากกว่านำ

เทรนด์แต่ใช้ได้แค่ช่วงสมัยหนึ่ง การเลือก Tote Bag นอกจากจะดูที่เนื้อกระเป๋าแล้ว หูหิ้วก็เป็นสิ่งสำคัญ คือ ต้องมีความแข็งแรงแต่ถือหรือสะพายแล้วไม่ทรมาณมือกับไหล่

ภาพที่ ๒.๑๕ กระเป๋าสะพาย (Tote Bag)

ที่มา: <http://www.luggagetoteonline.com/๒๖/๐๒/๒๕๕๖>

๒. กระเป๋าสะพายหลัง (Back Pack) ใช้งานคล้ายกับ Tote Bag คือ ทำจากวัสดุที่แข็งแรงทนทานและมีหน้าที่แบกรับสิ่งของจำนวนมากโดยตรง แต่เดิม “เป้” ในยามเดินทางไกลที่ต้องนำเสื้อผ้ากับของเครื่องใช้ติดตัวไปเยอะ (นิยมมากในหมู่ทหารที่ต้องออกรบ) การออกแบบในยุคแรกจึงเน้นความทนทานกว่าผ้าทั่วไป ผู้ใช้ส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ชาย ในตอนหลังจึงค่อยมีการออกแบบให้ดูเหมาะสมกับผู้หญิง

ภาพที่ ๒.๑๖ กระเป๋าสะพายหลัง (Back Pack)

ที่มา : <http://www.polyvore.com/๒๖/๐๒/๒๕๕๗>

๕.๑.๓.๔ กระเป๋าขนาดใหญ่ XL Size

กระเป๋าขนาดใหญ่ที่ต้องลากหรือเข็นไปจะเหมาะที่สุดเพราะกระเป๋า XL Size เหมาะกับการเดินทางไกลไกลแต่สามารถจุของได้มากที่สุด ซึ่งเริ่มแรกมีการขนข้าวของออกเดินทางคนโบราณใช้หีบที่มีหูหิ้วแทนกระเป๋า ซึ่งหีบเหล่านี้เป็นต้นแบบของการดีไซน์กระเป๋าเดินทางขึ้นเรื่อยๆ มาเป็นอย่างไรเห็นในปัจจุบัน มีการใส่ล้อพร้อมที่ลากกระเป๋า เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในการใช้งาน การเคลื่อนย้ายวัสดุที่ใช้มีทั้งแบบผ้ากับไฟเบอร์ชนิดต่างๆ ซึ่งแข็งแรงและทนต่อแรงกระแทกกระแทกระหว่างการเดินทาง การเลือกซื้อควรดีให้ดีทั้งภายนอกและภายใน

ภาพที่ ๒.๑๗ กระเป๋าเดินทาง (Travel luggage)

ที่มา: <http://thailuggage.com> ๒๖/๐๒/๒๕๕๗

๕.๑.๔ การเลือกกระเป๋าให้เข้ากับรูปร่าง

กระเป๋าไม่ใช่ของที่ใช้ครั้งเดียวทิ้งและไม่ใช้แต่ละใบจะเข้ากับรูปร่างลักษณะของคนทุกคนการเลือกกระเป๋าให้เข้ากับรูปร่างของผู้ใช้งานจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อบุคลิกภาพดูสมบูรณ์ โดยแบ่งตามลักษณะของรูปร่าง ดังนี้

๕.๑.๔.๑ ลักษณะรูปร่างกลม สูงน้อย

๑. ห้ามหนีบกระเป๋าใบเล็กไว้ใต้แขนเด็ดขาด เพราะมันจะดึงดูความสนใจจากบุคคลรอบข้างให้มองไปยังช่วงตัวท่อนบน

๒. หลีกเหลี่ยงกระเป๋าแนว Hobo Bag ที่แขวนไว้กับบ่าแล้วกระเป๋าดัดกับตรงลำตัวเพราะจะเป็นการบวกรูปร่างเป็นสองเท่าให้กับผู้ใช้งาน

๓. ควรหากระเป๋าสายยาวสักใบอย่าง Messenger Bag ไว้หลอกตาให้ดูสูงเพรียวและดูคล่องแคล่วมากยิ่งขึ้น

๔. สำหรับการใช้งานที่ของจำนวนไม่มากนัก ขอแนะนำ Wristlet Bag กับ Clutch Bag ไว้ถือ ไว้ห้อย ไว้คล้องมือแต่ห้ามเปลือย

๕.๑.๔.๒ ลักษณะรูปร่างบาง สูงมาก

๑. ห้ามสะพาย Messenger Bag เพิ่มความสูงเป็นอันตราย ไม่เช่นนั้นจากคนหุ่นดีจะกลายเป็นดูเก้งก้างไปในทันที

๒. คนสูงกับเสื้อแขนยาวเป็นของคู่กัน เพราะฉะนั้นควรหลีกเหลี่ยงกระเป๋าทุกชนิดที่ยังส่งแขนให้เหยียดยาวไปกับลำตัว

๓. กระเป๋าใบผิบบวมแห่งเป็นแบบสุดท้ายที่ห้ามสาวตัวบางร่างสูงใช้เด็ดขาด เพราะจะทำให้ผู้ใช้ดูไม่มีน้ำมีนวล

๔. กระเป๋าที่เหมาะสมกับสาวประเภทนี้ ได้แก่ กระเป๋าสะพายไหล่พันธุ์ Hobo Bag ยิ่งถ้าได้แบบอวบน้ำๆ ย้วยหน้อยๆ ไม่มีโครงร่างแน่ชัดยิ่งดีถือเป็นกระเป๋าที่เสริมให้รูปร่างดูดี

๕.๑.๔.๓ ลักษณะรูปร่างสูงใหญ่

๑. งดกระเป๋าจิวทุกประเภท หากไม่อยากจะดูตัวใหญ่เกินความเป็นจริง

๒. การสะพายกระเป๋าเป้ใบใหญ่โตไว้บนหลังนั้น ตัดออกจากความคิดไปได้เลย เพราะจะทำให้ผู้ใช้งานดูตัวใหญ่มากขึ้นไปอีก

๓. ควรเลือกกระเป๋าใบกลางๆ อาจเป็น Tote Bag ดูจะเหมาะสมกับรูปร่างที่สุด

ส่วนสาวที่ยังสงสัยว่าตนเองหุ่นแบบไหนหรือบางคนมีจุดอ่อนเป็นส่วนๆ เข้าใจง่ายๆ นั่นคือ “อยากกลบเกลื่อนส่วนไหน ให้เอากระเป๋าออกให้ห่างจากส่วนนั้นๆ เช่น สะโพกใหญ่ไม่ควรใช้กระเป๋า Messenger Bag เพราะจะยิ่งเป็นการนำสายตามาที่สะโพกมากกว่าที่จะเป็นการอำพรางสายตา

๕.๑.๕ ตำแหน่งของช่องต่างๆในกระเป๋า

ตำแหน่งของช่องต่างๆ ในกระเป๋าคงเคยเจอปัญหาเกี่ยวกับการค้นหาของในกระเป๋าไม่เจอของออกจากกระเป๋าทั้งหมด จึงเป็นปัญหาของผู้ใช้กระเป๋า จึงมีการออกแบบช่องเล็กๆขึ้นมาเพื่อเก็บของใช้สำคัญ ทำให้กระเป๋ามีระเบียบและสะดวกต่อการใช้งานเวลาหยิบของออกจากกระเป๋า

๕.๑.๕.๑ ช่องสำหรับเก็บกระเป๋าสตางค์ (Zip Pocket) ตำแหน่งซิปในกระเป๋าจะอยู่ด้านที่ติดกับลำตัว เอาไว้ใส่กระเป๋าสตางค์ ข้อดีของการเก็บกระเป๋าสตางค์ไว้ในช่องนี้ คือ ถ้าโชคร้ายมีโจรมากรีดกระเป๋า ยังไงก็กรีดได้แต่ด้านข้างหรือด้านหน้า แต่ไม่สามารถเอากระเป๋าสตางค์ไปได้เนื่องจากกระเป๋าอยู่ในช่องที่อยู่ติดกับตัวผู้ใช้งาน

๕.๑.๕.๒ ช่องสำหรับใส่ซอง (Storage Pocket) หน้าตาคคล้าย Zip Pocket แตกต่างที่ช่องนี้ไม่มีซิปเท่านั้น เอาไว้ใส่ซองขึ้นเล็กๆที่ต้องใช้บ่อยๆ อย่างกระดากทิชชู กระຈกບานเล็ก เป็นต้น

๕.๑.๕.๓ สายพวงกุญแจ (Detachable Clip for Keys) กระเป๋าหลายใบจะมีสายเส้นเล็กๆ มาให้พร้อมคลิปติดตรงปลายเป่าหมายจริงๆ คือ เป็นที่แขวนพวงกุญแจ เวลาจะใช้ก็แค่ดึงเชือกเส้นนี้ขึ้นมา ไม่ต้องรื้อของทั้งหมดออกจากกระเป๋าเพื่อหากุญแจเพียงดอกเดียว แต่หลายๆคนเอาไว้แขวน Coin Purse แล้วแต่ความพึงพอใจ

๕.๑.๕.๔ ช่องสำหรับใส่โทรศัพท์มือถือ (Mobile Pocket) เพื่อสะดวกต่อการหยิบใช้งาน (นาทาคา อี๊ดปัญญา, ๒๕๕๓ : ๙-๑๗๑)

๕.๒ การเย็บกระเป๋าผ้า

๕.๒.๑ การเย็บกระเป๋าผ้าทรงสี่เหลี่ยม

เป็นกระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่เครื่องสำอางและของใช้เบ็ดเตล็ด ลักษณะเป็นกระเป๋าผ้าขนาดค่อนข้างใหญ่ตกแต่งสีและลวดลายดอกไม้และใบไม้ของดอกAngle's Trumpetซึ่งได้อารมณ์ทางศิลปะผ่านทางชิ้นงานได้ดี

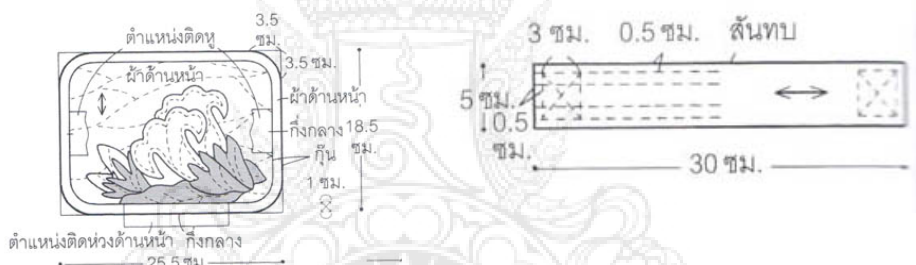
ภาพที่ ๒.๑๘ กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่ซอง
ที่มา : Quilt ผ้าสไตส์ Hawaiian , ๒๕๕๔

๕.๒.๒ การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์

๑. ฟ้าด้านหน้าสีเขียวอ่อนขนาด ๑๑๐ x ๑๑๐ ซม.
๒. ฟ้าเสริม A สีขาวขนาด ๑๑๐ x ๕๐ ซม.
๓. ฟ้าเสริม B สีโทนเขียวขนาด ๑๑๐ x ๕๐ ซม.
๔. ฟ้าด้านหลังฟ้าลายขนาด ๘๕ x ๔๕ ซม.
๕. โยโฟลีสเตอร์ ฟ้าซับในขนาด ๘๕ x ๖๐ ซม. อย่างละ ๑ ชิ้น
๖. ฟ้ากาวยาวขนาด ๘๐ x ๑๐๐ ซม.
๗. ซิปแบบปิดได้ สองด้านยาว ๖๘ ซม. ๑ เส้น
๘. ลูกปัด ๒ เม็ด
๙. เชือก ขนาด ๒ มม. ยาว ๒๐ ซม.

๕.๒.๓ การเตรียมชิ้นส่วนกระเป๋า

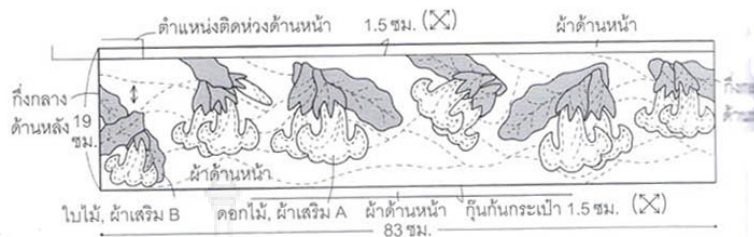
๑. การเตรียมฟ้าด้านนอก
  - ฟ้าด้านนอกตัด ๑ ชิ้น หูกระเป๋าตัด ๑ ชิ้น

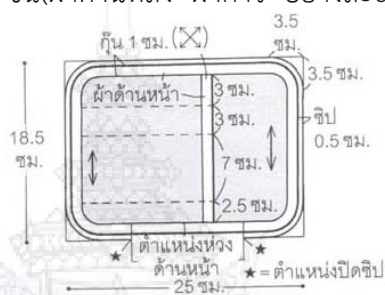
๒. ก้นกระเป๋าด้านนอก(ฟ้าด้านหน้า โยโฟลีสเตอร์ ฟ้ากาวยาว อย่างละ ๑ชิ้น) ก้นกระเป๋าด้านใน (ฟ้าด้านหลัง ฟ้ากาวยาว อย่างละ ๑ ชิ้น

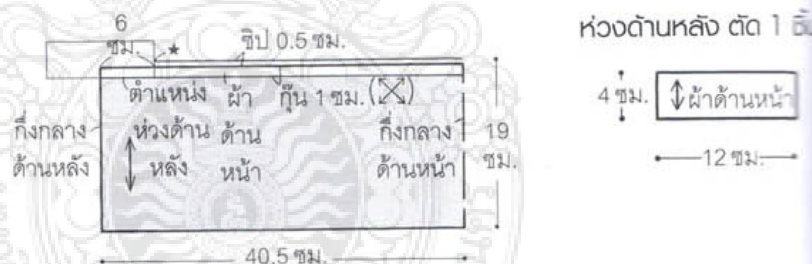
๓. ตัดข้างกระเป๋าด้านนอก ๑ ชั้น (ผ้าด้านบน ไบโพลีเอสเตอร์ ผ้าซับในอย่างละ ๑ ชั้น)

๔. ผ้าด้านในตัด ๑ ชั้น (ผ้าด้านหลัง ผักาว อย่างละ ๑ ชั้น)

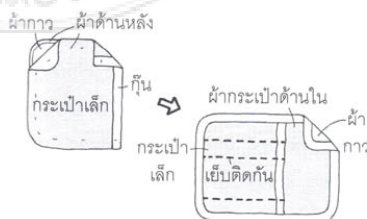
๕. ผ้าข้างกระเป๋าด้านในตัด ๑ ชั้น (ผ้าด้านหลัง ผักาว อย่างละ ๑ ชั้น)

๕.๒.๔ วิธีทำ

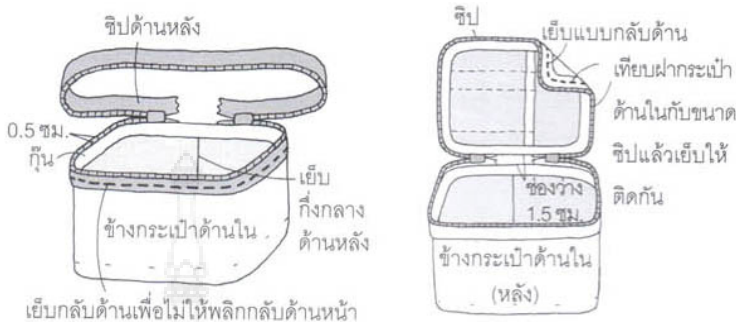
๑. ประกอบกระเป๋าเล็กด้านหลัง ๒ ชั้น และเย็บฝากระเป๋าด้านในให้แน่นและเย็บกึ่ง

โดยรอบ

๒. เย็บกึ่งกลางกระเป๋าข้างกระเป๋าด้านในกึ่งปากกระเป๋า และเย็บกระเป๋าที่ได้จากข้อ

๑ ตัดซิปป

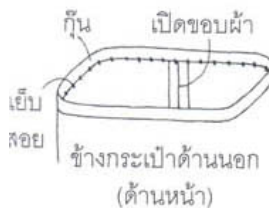
๓. เย็บหูกระเป๋า

๔. ทำลวดลายที่ฝักกระเป๋าพร้อมติดหูและรีดติดผ้าขาว เย็บหูติดกับฝัก และเย็บกึ่ง โดยรอบและนำผ้าด้านนอกและติดผ้าขาวจากนั้นเย็บกึ่งกลางด้านหลัง

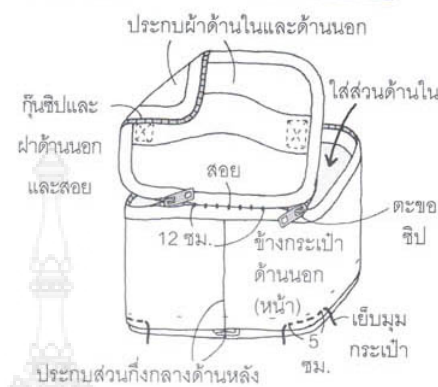

๕. เย็บกึ่งปากกระเป๋า

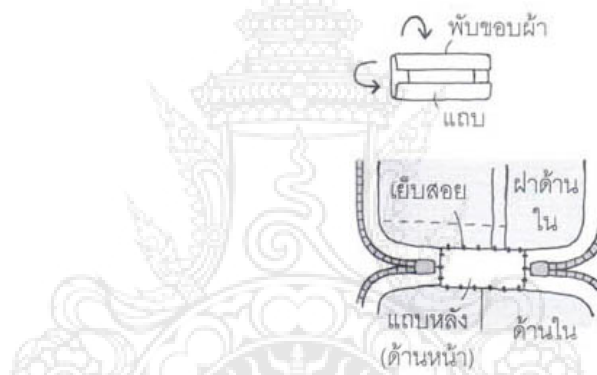

๖. นำส่วนด้านในใส่ในข้างกระเป๋าด้านนอกแล้วติดซิพ จากนั้นประกบฝากระเป๋า ด้านในกับด้านนอก และทำการเย็บสอยประกบฐาน กระเป๋า ๒ ชั้น และเย็บติด

๗. ทำแถบด้านหน้า และหลังโดยเย็บแถบด้านหลังเข้าด้านใน

๘. เย็บสอยแถบด้านหน้าเย็บกันกระเป๋ากับตัวกระเป๋าติดกัน และเย็บก้น

๕.๒.๕ การเย็บกระเป๋าผ้าขนาดเล็ก

เป็นกระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่เครื่องสำอางและของใช้เบ็ดเตล็ด ลักษณะเป็นกระเป๋าผ้าขนาดเล็กตกแต่งสีและลวดลายดอกไม้และใบไม้ของดอกAngle's Trumpetซึ่งได้อารมณ์ทางศิลปะผ่านทางชิ้นงานได้ดี

ภาพที่ ๒.๑๙ กระเป๋าผ้าขนาดเล็ก
ที่มา : Quilt ผ้าสไตส์ Hawaiian , ๒๕๕๔

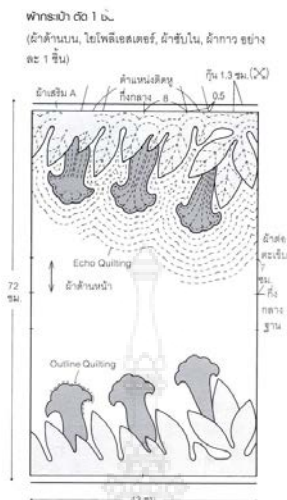
๕.๒.๕.๑ การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์

๑. ผ้าม่านหน้าสีฟ้าขนาด ๗๕ x ๘๕ ซม.
๒. ผ้าเสริม A สีเขียวขนาด ๑๑๐ x ๔๐ ซม.
๓. ผ้าเสริม B สีโทนเหลืองขนาด ๔๕ x ๔๐ ซม.
๔. โยพลีเอสเตอร์ ผ้าซับในขนาด ๗๕ x ๘๕ ซม. อย่างละ ๑ ชิ้น
๕. ผ้าม่านหลัง ผ้าลายขนาด ๕๐ x ๖๕ ซม.
๖. ผ้ากาวยขนาด ๕๐ x ๑๕ ซม. ต้องใช้ผ้าก๊วยเฉียง ขนาด ๕ ซม. x ๙๐ ซม.

๕.๒.๕.๒ การเตรียมชิ้นส่วนกระเป๋า

๑. การเตรียมผ้าม่านนอก
  - ผ้ากระเป๋าด้านนอกตัด ๑ ชิ้น (ผ้าม่านบน โยพลีเอสเตอร์ ผ้าซับใน ผ้ากาวย

อย่างละ ๑ ชิ้น)

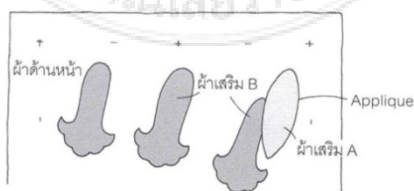

๒. สายกระเป๋าคัด ๒ ชั้น (ผ้าเสริม A โย ผ้ากาบ อย่างละ ๒ ชั้น) หุกระเป๋าคัด ๒ ชั้น

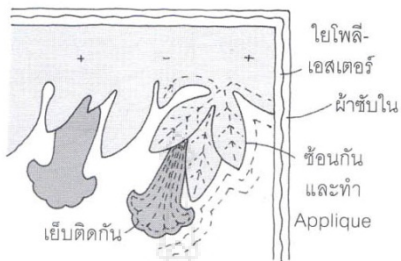
๕.๒.๕.๓ วิธีทำ

๑. ตัดขอบผ้าเพื่อไว้โดยรอบ ๔- ๕ ซม. ตกแต่งลวดลายด้านหน้า

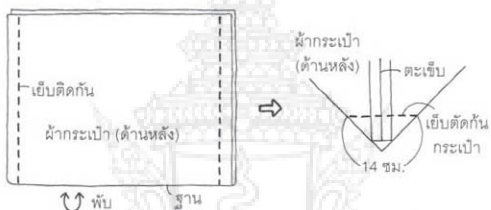
๒. ประกบผ้าด้านบนใยโพลีเอสเตอร์ ผ้าซับในเข้าด้วยกันจากนั้นเย็บติดกันเป็น

ลวดลาย

๓. วัดขนาดอีกครั้งและตัดขอบผ้าให้ได้ ๑ ซม. เย็บตะเข็บและเหลือขอบผ้าจากนั้น

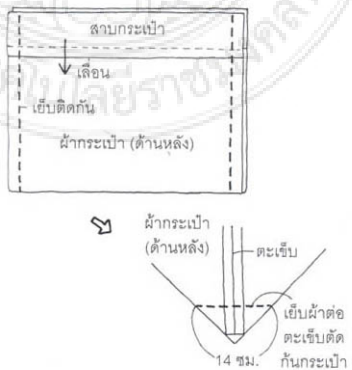
ทำการเย็บผ้าต่อตะเข็บ

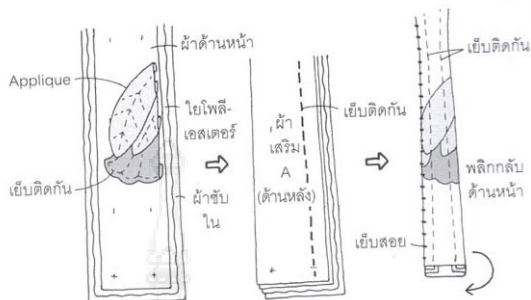
๔. เย็บด้านในกระเป๋าด้านในและสายติดกัน

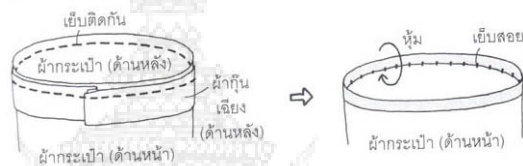
๕. เลื่อนขอบผ้าเข้าในกระเป๋าด้านในเย็บตะเข็บและผ้าต่อตะเข็บ

๖. ทำลวดลายที่หูกระเป๋ายับติดกันประกบผ้าเสริม A และเย็บตะเข็บด้านหนึ่ง พลิกกลับด้านหน้า และเย็บตะเข็บอีกครั้งเย็บติดกัน

๗. เย็บก้นปากกระเป๋ายับ

๘. เย็บหู พับขอบผ้าด้านในและเย็บก้น

๕.๒.๖ การเย็บกระเป๋ายับ

เป็นกระเป๋ายับทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่เครื่องใช้ประจำวัน ลักษณะเป็นกระเป๋ายับผ้าขนาดปานกลางตกแต่งสีและลวดลายดอกไม้และใบไม้ของดอก Hibiscus Tiare Laua ซึ่งได้จินตนาการด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เหมาะสำหรับวันสบายๆ วันหยุด

ภาพที่ ๒.๒๐ กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่เครื่องใช้ประจำวัน
ที่มา : Quilt ผ้าสไตล์ Hawaiian , ๒๕๕๔

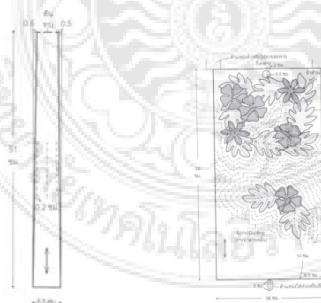
๕.๒.๖.๑ การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์

๑. ผ้าย่านหน้าสีขาวขนาด ๕๕ x ๑๑๐ ซม.
๒. ผ้าเสริม A สีชมพู แดง เหลืองเขียว และเขียวขนาด ๖๐ x ๓๐ ซม.
๓. โยโฟลีสเตอร์ ผ้าซับในขนาด ๕๕ x ๑๑๐ ซม. อย่างละ ๑ ชั้น
๔. ผ้าสำหรับทำกระเป๋าด้านใน (ลายชมพู) ขนาดขนาด ๕๐ x ๑๑๐ ซม.
๕. เชือกหนังหนา ๓ มม. ยาว ๑๐ ซม.
๖. กระดุมกลม ขนาด ๓ ซม. ๑ เม็ด

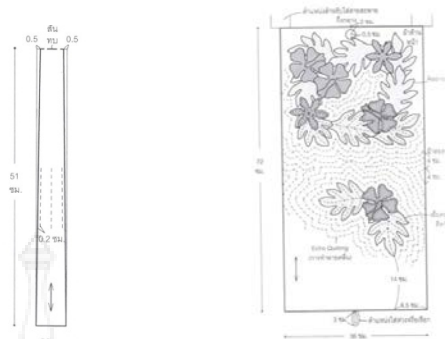
๕.๒.๖.๒ การเตรียมชิ้นส่วนกระเป๋า

อย่างละ ๑ ชั้น)

๑. สายสะพาย ๑ เส้น (ผ้าย่านหน้า โยโฟลีสเตอร์ ผ้าซับใน ผักาว
- ผ้าย่านนอกตัด ๑ ชั้น หูกระเป๋าตัด ๑ ชั้น

๒. ก้นกระเป๋าด้านนอก (ผ้าย่านหน้า โยโฟลีสเตอร์ ผักาวอย่างละ ๑ ชั้น)
ก้นกระเป๋าด้านใน (ผ้าย่านหลัง ผักาว อย่างละ ๑ ชั้น และผ้าทำกระเป๋า ๑ เส้น ผ้าย่านบน โยโฟลีสเตอร์
ผ้าซับใน ผักาวด้านใน อย่างละ ๑ ชั้น)

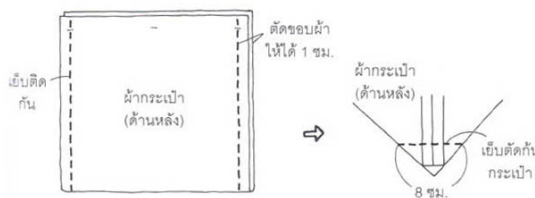
๕.๒.๖.๓ วิธีทำ

๑. ตัดลวดลายตามต้องการและนำมาตกแต่งด้านหน้ากระเป๋า

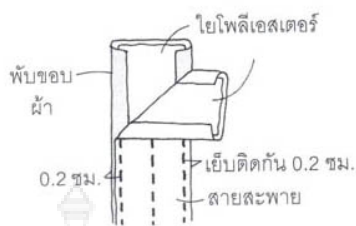

๒. ประกบผ้าด้านบน ใยโพลีเอสเตอร์ ผ้าซับใน เข้าด้วยกันแล้วเย็บติด

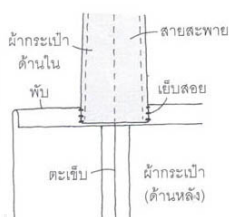
๓. วัดขนาดอีกครั้งและตัดขอบผ้าให้ได้ ๑ ซม. พับทบกระเป๋าและเย็บตะเข็บกับผ้าต่อตะเข็บกระเป๋าด้านใน และเย็บตะเข็บต่อกัน

๔. สอดใยโพลีเอสเตอร์เข้าไปในสายสะพายและเย็บติด

๕. พับขอบผ้าและสอดสายสะพาย

๖. ใส่ผ้ากระเป๋าด้านใน สอดห่วงและเย็บกระเป๋าสสำเร็จ

๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๖.๑ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ <http://nastyericka.com/?p=๑๙๗>

Posted on June ๘, ๒๐๑๒ by admin

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ กลุ่มทอผ้าฝ้าย-ไหม บ้านหนองผือ ๒๔ หมู่ ๑ ตำบล หนองผือ อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ๒๕๕๕ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ กลุ่มทอผ้าฝ้าย-ไหม บ้านหนองผือ ๒๔ หมู่ ๑ ตำบลหนองผือ อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑. เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหม มัดหมี่ของกลุ่มทอผ้าฝ้าย-ไหม บ้านหนองผือ ๒๔ หมู่ ๑ ต.หนองผือ อ.เมืองสรวง จ.ร้อยเอ็ด ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ระดับ ๕ ดาว

จากสำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) และ ๒. เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มทอผ้าฝ้าย-ไหม บ้านหนองผือ ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ (ม.ผ.ช.) ผ้าไหมมัดหมี่ ระดับ ๕ ดาว เลขที่ ม.ผ.ช. ๑๗(๑)/๒๕๕๖ ออกใบรับรองวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙ และใบรับรองหมดอายุวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ จากสำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) และสามารถสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ให้มีมูลค่าสูงขึ้นด้วยกระบวนการผลิต

๖.๒ สรุปผลงานวิจัยในเรื่องการรักษาผ้าไหมที่ย้อมสีธรรมชาติ

<http://www.k-center.doae.go.th/>

- ผ้าไหมที่ย้อมด้วยสีธรรมชาติ มีความสวยงามและลักษณะของผ้าต่างจากผ้าชนิดอื่น ๆ การดูแลรักษาการซัก-รีด จึงแตกต่างและพิถีพิถันกว่าผ้าทั่วไป
- ผ้าไหมไม่ควรซักด้วยเครื่องซักผ้า และไม่ควรใช้สบู่หรือผงซักฟอกที่มีฤทธิ์เป็นด่าง ควรเลือกใช้ชนิดที่เป็นกรดอ่อนๆ หรือเป็นกลาง ไม่ควรบิดผ้าไหม และควรตากในร่มเท่านั้น
- การรีดผ้าไหม ควรรีดผ้าไหมขณะที่ยังหมาดน้ำอยู่และควรใช้ผ้าชิ้นอื่นทับบนผ้าไหม แล้วรีดบนผ้าผืนนั้น หรือรีดด้านในของผ้าไหม ถ้าต้องการใช้น้ำยารีดผ้าเรียบควรเลือกชนิดคุณภาพดี
- เมื่อสวมใส่ผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ ควรหลีกเลี่ยงอยู่ท่ามกลางแสงแดดจัดนานเกินไป เนื่องจากสีธรรมชาติบางสีซีดจางง่ายกว่าปกติ

การส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน (๒๕๕๕) วิจัยและการพัฒนาผ้าทอพื้นเมืองไทยวน โดยใช้เส้นใยและสีจากธรรมชาติ และผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าทอของกลุ่มทอผ้าตำบลต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทอผ้าพื้นเมืองไทยวนของกลุ่มทอผ้าตำบลต้นตาล ปัญหาและอุปสรรค การสกัดสี การย้อมสีธรรมชาติ การทอผ้า ความแตกต่างการทอผ้าที่ใช้ไหมประดิษฐ์กับการทอผ้าโดยใช้ เส้นใยจากธรรมชาติ การแปรรูปผ้าทอพื้นเมืองจากเส้นใยและสีธรรมชาติ เป็นผลิตภัณฑ์ การจำหน่ายและการกำหนดราคา กระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม การศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์และทดลอง สำหรับใช้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาการทอผ้าพื้นเมืองไทยวนของกลุ่มทอผ้าตำบลต้นตาลจะรับไหมประดิษฐ์จากโรงงานมาทอโดยใช้ กี่กระตุก ลักษณะการทอผ้า เครื่องมือ อุปกรณ์ เหมือนกับการทอผ้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

ปัญหาและอุปสรรคการทอผ้าของกลุ่มจะทอไม่ทันต่อการส่งจอบเนื่องจากมีสมาชิกน้อย การย้อมสีธรรมชาติกลุ่มไม่มีเวลาเพียงพอ แก้ไขปัญหาโดยฝึกปฏิบัติการย้อมสีฝ้ายจากธรรมชาติให้กับกลุ่มและผู้สนใจ ด้านความแตกต่างการทอผ้าไหมประดิษฐ์กับการทอผ้าโดยใช้เส้นใยจากธรรมชาติ ต่างกันที่ขนาดของพื้ที่ที่จะต่างกัน ไหมประดิษฐ์จะทอได้ง่ายกว่า และสามารถระบุสีในการใช้ได้ ส่วนสีธรรมชาติจะต้องย้อมเองต้นทุนสูงกว่า การสกัดสี การย้อมสีธรรมชาติ และการทอผ้า การสกัดสีโดยนำส่วนต่างๆ ของพื้มาหั่นหรือบดเป็นชิ้นเล็กๆ ต้มกรองเอากากออก การย้อมด้ายให้เต็มเกล็ดและโซดาแอชลลงในน้ำสี ต้มและหมักไว้ การทอผ้าจากเส้นใยและสีธรรมชาติทำเช่นเดียวกับการทอด้วยไหมประดิษฐ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเส้นใยและสีธรรมชาติ ทำเป็นผ้าเช็ดหน้า ผ้าคลุมไหล่ ยาม ตัดเสื้อผ้า ผ้ามาน ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน และหมอนข้าง การเปรียบเทียบราคาต้นทุนการผลิตผ้า การกำหนดราคาและผลต่างต่อเมตร ผ้าไหมประดิษฐ์ราคาเมตรละ ๑๐๐ บาท

ต้นทุน ๑๑๖.๕๐ บาท ผ้าทอจากเส้นใยและสีธรรมชาติ ค่าผลต่างของต้นทุนและราคาขายที่ได้จะอยู่ระหว่าง ๓๐.๕๐ – ๘๔.๒๕ บาทต่อเมตร

**๖.๓ การออกแบบกระเป๋าคความร้อน/เย็นด้วยผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มน้ามอญแจ้ซ้อ
วสนา ช้างม่วง สาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้า คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พ.ศ. : ๒๕๕๕**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบความต้องการพื้นฐานของกลุ่มทอผ้า น้ามอญแจ้ซ้อ จังหวัดลำปาง ในบริบทของพื้นที่ที่ศึกษา ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าฝ้ายทอมือ ย้อมสีธรรมชาติ เปรียบเทียบรูปแบบวัสดุ กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ แบบประเมินความคิดเห็น แบบประเมินผลงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้สนใจ ๑๐๐ คน สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ

พื้นที่ที่ กลุ่มทอผ้า น้ามอญ ตำบลแจ้ซ้อ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีการผลิตผ้าฝ้ายทอมือ ย้อมสีธรรมชาติเป็นผ้าผืนและผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ เช่น ผ้าพันคอ ผ้าคลุมเตียง ผ้าเช็ดตัว ก่องใส่กระดาษ ขำระ หมวก กระเป๋าผ้า เสื้อผ้า และผ้าผืนสำหรับตัดเสื้อ แต่ยังคงต้องการรูปแบบที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น มีการ ออกแบบและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าฝ้ายทอมือย้อม สีธรรมชาติ ด้วยการออกแบบกระเป๋าเก็บความ ร้อน/เย็นด้วยผ้าฝ้ายทอมือย้อมสี ธรรมชาติของกลุ่ม น้ามอญแจ้ซ้อ

จากการออกแบบ ๕ กลุ่ม กลุ่ม ๆ ละ ๕ รูปแบบ รวม ๒๕ รูปแบบ ประเมินผลความคิดเห็นที่ มีต่อการออกแบบฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ พบว่า กระเป๋าคุณแม่ที่มีลูกน้อยกินนมตัวเอง มีความเหมาะสมระดับ มาก ทั้งด้านโดยภาพรวม การออกแบบ ตกแต่ง มีค่าร้อยละ ๘๒ กระเป๋า ลูกน้อยวัยเรียนมีความเหมาะสมระดับ มาก ทั้งด้านโดยภาพรวม การออกแบบ ตกแต่ง มีค่าร้อยละ ๘๐ กระเป๋าผู้ที่ต้องดูแลสุขภาพ มีความ เหมาะสมระดับมาก ทั้งด้านโดยภาพรวม การออกแบบ ตกแต่ง มีค่าร้อยละ ๘๒ กระเป๋านักท่องเที่ยวเดินทางไกล มีความเหมาะสมระดับมาก ทั้งด้านโดยภาพรวม การออกแบบ ตกแต่ง มีค่าร้อยละ ๘๑ และ กลุ่มผู้ประเมิน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ต้องการให้นำไปทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ บ้างจำนวน ๑๓ คน ควรใช้หนังทำสายกระเป๋าหรือในการ ตกแต่งเพื่อความคงทนจำนวน ๓ คน และผ้าทอมือและย้อมสีธรรมชาติไม่ค่อยทนต่อแสงแดดและการใช้งาน ควรพัฒนาผ้าด้วย จำนวน ๔ คน

**๖.๔ การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีจากผ้าทอโบราณบ้านผาทั่ง จังหวัดอุทัยธานี
archmis.arch.nu.ac.th/arch_ajnu/journal/article.../article_๒๐๑๕_๙๗.pdf
ชมจันทร์ ดาวเดือน อาจารย์ประจำ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล**

ัญบุรี ๖

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาลวดลายผ้าทอโบราณ ของศูนย์ผ้าทอลายโบราณบ้าน ผาทั่ง จังหวัด อุทัยธานี นำมาใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี ๒) เพื่อพัฒนาและออกแบบ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีให้มี รูปแบบทันสมัย โดยใช้ลวดลายผ้าทอโบราณบ้านผาทั่งเป็นองค์ประกอบในการ

ออกแบบ ๓) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ที่ สนใจผลิตภัณฑ์ที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์และลวดลายผลิตภัณฑ์ กระเป๋าสตรีจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักออกแบบ ผู้ประกอบการ และผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์รวมจำนวน ๒๐๙ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีจากผ้าทอโบราณบ้านผาทั้ง จังหวัดอุทัยธานีทั้ง ๕ ประเภท ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ การศึกษาลวดลายผ้าทอโบราณ ของศูนย์ผ้าทอ ลายโบราณบ้านผาทั้ง จังหวัด อุทัยธานี จากการสำรวจและสัมภาษณ์จากผู้ประกอบการและผู้จัดทำหน่วย พบว่า ลายผ้าทอโบราณที่นิยมนำมาผลิตจำหน่าย ตามท้องตลาด สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ลายสัตว์หรือ "นักซ์ตร ๑๒ ชนิด" และลวดลายของผ้าทอลายโบราณอิงกับ วิถีชีวิตของคนลาวครั้ง ได้แก่ ลายพญานาค ลอยน้ำ ลายพญานาคล้อมเพชร ลายช่อฟ้า (ห่อฟ้า) ฯลฯ เป็นต้น ส่วนที่ ๒ การ วิเคราะห์การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีทั้ง ๕ ประเภท ที่ใช้วัสดุแตกต่างกัน คือ กระเป๋าไน้ตบู้ค (วัสดุที่ใช้ผลิตจากการ ทอลายผ้า) พบว่า รูปแบบที่ ๑ มีความเหมาะสมมากที่สุด ร้อยละ ๖๖.๗๐ กระเป๋าเก็บเอกสาร (วัสดุที่ใช้ผลิตจากการ พิมพ์ลวดลายลงบนหนัง) พบว่า รูปแบบที่ ๒ มีความเหมาะสมมากที่สุด ร้อยละ ๖๖.๗๐ กระเป๋าถือสตรี (วัสดุที่ใช้ผลิตจาก การทอลายผ้า) พบว่า รูปแบบที่ ๓ มีความเหมาะสมมากที่สุด ร้อยละ ๖๖.๗๐ กระเป๋าเครื่องสำอาง (วัสดุที่ใช้ผลิตจากการ ทอลวดลายโบราณ) พบว่า รูปแบบที่ ๑ มีความเหมาะสมมากที่สุด ร้อยละ ๔๔.๔๐ และกระเป๋าเดินทาง (วัสดุที่ใช้ ผลิต จากการทอลวดลายโบราณ) พบว่า รูปแบบที่ ๑ มีความเหมาะสมมากที่สุด ร้อยละ ๕๕.๖๐ และส่วนที่ ๓ การวิเคราะห์ความ พึงพอใจของผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ที่มีต่อรูปแบบและลวดลายผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีได้แก่ ด้านโครงสร้างผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี พบว่า กลุ่มผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์มีความพึงพอใจต่อรูปแบบกระเป๋าเดินทาง $\bar{X}=๔.๒๓$ ด้านวัสดุที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี พบว่า กลุ่มผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์มีความพึงพอใจต่อรูปแบบ กระเป๋าเก็บเอกสาร ($\bar{X} =๔.๑๑$) ด้านความสวยงาม (Aesthetic) พบว่า กลุ่มผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์มีความพึงพอใจ ต่อรูปแบบกระเป๋าเครื่องสำอาง ($\bar{X} =๔.๐๕$) ด้านการใช้สี (Color) พบว่า กลุ่ม ผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์มีความพึงพอใจ ต่อรูปแบบกระเป๋าเก็บเอกสาร ($\bar{X} =๔.๑๒$) ด้านประโยชน์ใช้สอย (function) พบว่า กลุ่มผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์ มีความพึงพอใจต่อรูปแบบกระเป๋าถือสตรี ($\bar{X} =๔.๑๐$) ด้านการดูแลและบำรุงรักษา (Care and maintenance) พบว่า กลุ่มผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์มีความพึงพอใจต่อรูปแบบกระเป๋าถือสตรี ($\bar{X} =๔.๐๔$) และด้านลวดลาย (Pattern) พบว่า กลุ่มผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์มีความพึงพอใจต่อรูปแบบกระเป๋าเก็บเอกสาร ($\bar{X} =๔.๑๐$) คำสำคัญ: การพัฒนา และออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี/ผ้าทอโบราณบ้านผาทั้ง/จังหวัดอุทัยธานี

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง
๒. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๓. การดำเนินงานตามแผนและการเก็บรวบรวมข้อมูล
๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง : กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ที่ศึกษา เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๒๐ คน และกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ กลุ่มสตรีวัยทำงานและผู้สนใจ (อายุ ๒๐-๔๕ ปี) กรุงเทพมหานคร จำนวน ๘๐ คน รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คนโดยวิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

๒. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

๒.๑ แบบประเมินการออกแบบและรูปแบบ คุณภาพผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ส่วนของผู้สนใจ ประกอบด้วยข้อมูลในการประเมิน ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อรูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จากผ้าไหมนาโพธิ์ ด้านการออกแบบ รูปแบบ ลวดลาย การตกแต่งและโดยภาพรวม

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

๒.๒ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการประเมินได้จากการวิเคราะห์ตามความต้องการจากแบบประเมินนำมาออกแบบ วิเคราะห์ โดยใช้หลักการออกแบบและการตัดเย็บให้มีความเหมาะสมกับผ้าไหมนาโพธิ์ และลวดลายการทอ ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์จำนวน ๕ รูปแบบ ดังนี้

๒.๒.๑. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๑

๒.๒.๒. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๒

๒.๒.๓. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๓

๒.๒.๔. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๔

๒.๒.๕. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๕

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๑

ผู้วิจัยระบุนการออกแบบโดยใช้ผ้าไหมนาโพธิ์ทอลายประยุกต์จากลายดั้งเดิมคือลายหมี่คั่นข้อข้าวหลามตัด ให้มีความสวยงามและสามารถใช้งานได้อย่างหลากหลายให้สตรีที่ต้องการความเรียบหรู มีความมั่นใจในการถือโดยไม่ดูกรุงรัง ใส่ของได้จุเนื่องจากเป็นกระเป๋าผ้าทรงหลี่ยมกว้างความสะดวกแก่การใส่สัมภาระของผู้ที่ต้องการความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันเช่นโทรศัพท์ โน้ตบุ๊ก และเครื่องสำอางให้มีรูปแบบกระเป๋าให้ทันสมัยและใช้งานได้ดียิ่งขึ้น

รูปแบบวาด

ลายผ้าแบบที่ ๑

รูปแบบสำเร็จ

ภาพที่ ๓.๑ ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์แบบที่ ๑

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๒

ผู้วิจัยระบุนการออกแบบโดยใช้ผ้าไหมนาโพธิ์ทอลายประยุกต์แบบสมัยใหม่ให้มีความสวยงามเหมาะกับสตรีที่ต้องการถือออกงาน เป็นเครื่องประดับสามารถนำสิ่งของสำคัญเช่นกุญแจบ้าน กุญแจรถ โทรศัพท์มือถือ และเครื่องสำอางขนาดพกพา เข้าร่วมงานต่างๆโดยไม่เป็นภาระในการถือเนื่องจากกระเป๋ามีขนาดพอเหมาะไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป ขนาดถือจะคล้องโซ่ที่ข้อมือหรือถือ

รูปแบบวาด

ลายผ้าแบบที่ ๒

รูปแบบสำเร็จ

ภาพที่ ๓.๒ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๒

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๓

ผู้วิจัยระบุนการออกแบบโดยใช้ผ้าไหมนาโพธิ์ทอลายประยุกต์จากลายดั้งเดิมคือลายดาวล้อมเดือน ให้มีความแปลกใหม่สำหรับผู้ถือ กระเป๋าสามารถเปลี่ยนรูปทรงได้เป็น ๒ ลักษณะ ลักษณะที่ ๑ จะเป็นกระเป๋าใบใหญ่มีรูปร่างคล้ายดอกบัวบาน ปากกระเป๋าจะกว้าง รวมถึงทรงกระเป๋าจะมีความทรงตัวด้วยกันกระเป๋า

ที่บุหน้าเพื่อรองรับการใส่ของได้มาก ลักษณะที่ ๒ จะเป็นกระเป๋าที่มีรูปร่างคล้ายดอกบัวตูมวิธีการคือรูตเขือกที่ปากกระเป๋าบริเวณปากกระเป๋าที่เป็นผ้าไหมอัดชั้นผ้าด้วยผ้ากาวบางทำให้สามารถพับซ้อนกันได้ แบบที่ ๒ นี้จะใช้ได้ในหลายโอกาสตามต้องการ กระเป๋ามีน้ำหนักเบา

รูปแบบวาด

ลายผ้าแบบที่ ๓

รูปแบบสำเร็จ

ภาพที่ ๓.๓ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๓

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๔

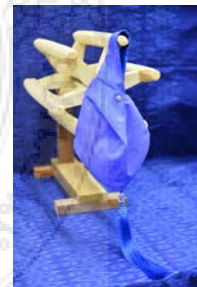
ผู้วิจัยระบุนการออกแบบโดยใช้ผ้าไหมนาโพธิ์ทอลายประยุกต์จากลายดั้งเดิมคือหมี่คั่นข้อข้าวหลามตัดให้มีความแปลกใหม่ด้วยขนาดหูกระเป๋าที่ออกแบบให้ข้างหนึ่งสั้นและอีกข้างหนึ่งยาว ขนาดใช้งานจะสอดหูกระเป๋าด้านยาวเข้าไปในหูด้านที่สั้นกว่าและถือกระเป๋าที่หูด้านยาวเพียงเส้นเดียวกระเป๋าในนี้จะเหมาะกับงานหลายลักษณะเช่นงานราตรีเพราะมีการตกแต่งรูปทรงเป็นกระเป๋ารูปร่างทรงผลมะเฟือง ปากกระเป๋าจะแคบเหมาะกับการถือแบบล่ำลอง เข้ากับการแต่งกายในทุกแบบ

รูปแบบวาด

ลายผ้าแบบที่ ๔

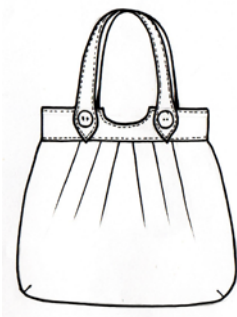
รูปแบบสำเร็จ

ภาพที่ ๓.๔ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๔

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๕

ผู้วิจัยระบุนการออกแบบโดยใช้ผ้าไหมนาโพธิ์ทอลายประยุกต์จากลายดั้งเดิม คือ ลายฟองน้ำให้มีโครงสร้างที่ใหญ่จะไม่เสริมความแข็งแรงภายในกระเป๋า ออกแบบให้หูกระเป๋าเท่านั้นไม่สามารถสะพายที่ไหล่ได้การออกแบบจะเป็นแบบกลางๆทำให้เข้ากับเสื้อผ้าได้หลายแบบไม่ว่าจะชุดทำงานหรือแต่งตัวแบบล่ำลองที่

สำคัญรูปทรงของกระเป๋าจะดูภายนอกไม่ใหญ่มากแต่ใบนี้จุของได้มาก เหมาะที่จะถือออกจากบ้านได้ทุกวัน และถือได้หลาย

รูปแบบวาด

ลายผ้าแบบที่ ๕

รูปแบบสำเร็จ

ภาพที่ ๓.๕ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๕

๓. การดำเนินงานตามแผนและการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑ การดำเนินงาน

๓.๑.๑ ศึกษาและดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจ ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบล นาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์จากเอกสาร การสัมภาษณ์ ลงพื้นที่ในชุมชน

๓.๑.๒ ดำเนินการออกแบบและกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จากผ้าไหมนาโพธิ์โดยชุมชนมีส่วนร่วม วิเคราะห์ ได้รูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจ ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์

๓.๑.๓ ดำเนินการผลิตต้นแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์จำนวน ๕ รูปแบบ

๓.๑.๔ ประเมินผลความคิดเห็นจากกลุ่มผู้สนใจ ๑๐๐ คน

๓.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการแจกแบบสอบถามและแบบประเมินความคิดเห็นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

๓.๒.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจ ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบล นาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓.๒.๒ รวบรวมผลการประเมิน จากการแจกแบบประเมินความคิดเห็น กลุ่มวิสาหกิจ ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบล นาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ และกลุ่มสตรีวัยทำงาน และผู้ที่สนใจในเขตกรุงเทพมหานคร

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลจากการศึกษา สํารวจ ในรูปแบบของเอกสาร การสัมภาษณ์ การลงพื้นที่ บันทึก ข้อมูลการทำต้นแบบ แบบประเมินผล จึงนำข้อมูลดังกล่าวที่ได้มาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาการออกแบบและความต้องการพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจ ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบและรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ โดยการวิเคราะห์จากการออกแบบ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ รวม ๕ รูปแบบ รวม ๑๐ รูปแบบ วิเคราะห์โดยชุมชนมีส่วนร่วม ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ๕ รูปแบบ และวิเคราะห์การประเมินผลรูปแบบและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากชุมชนและกลุ่มผู้สนใจ โดยใช้คำร้อยละ

๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ในพื้นที่ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

๔.๔ การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ระดับความคิดเห็นของการประเมินรูปแบบและคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ใช้เกณฑ์พิจารณา ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๙๐ - ๑๐๐	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๘๐ - ๘๙	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๗๐ - ๗๙	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๖๐ - ๖๙	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ๕๙	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุดหรือไม่เหมาะสม

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การออกแบบกระเป่ากระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ๒ ด้าน คือ

๑. เพื่อพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ศึกษา และออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

๒. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมรูปแบบกระเป่าแพชั่นและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ให้ผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมความรู้ให้กับสถาบันการศึกษาที่มีแหล่งชุมชนที่ผลิตสินค้าพื้นเมือง การประเมินผลสำเร็จของผลิตภัณฑ์ ผ้าไหมนาโพธิ์เป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความลงตัวของระหว่างการนำเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้กับความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่ เกิดเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าไหมนาโพธิ์ รักษาคุณค่าด้วยการย้อมไหม การรักษาเนื้อผ้าให้คงทนสวยงามตามแบบธรรมชาติ มีการออกแบบลวดลายตรงต่อความต้องการของตลาดที่มักเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ยังคงอนุรักษ์ของเก่าซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไว้ด้วยการใช้เส้นใยไหมในการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมที่งดงามมีลักษณะเป็นผ้าไหมมัดหมี่มีให้สวยงามและทุกขั้นตอนของการทำผ้าต้องมีความตั้งใจ และชุมชนทุกคนมีความสุขที่ได้อนุรักษ์การสืบทอดภูมิปัญญานี้ไว้ สมาชิกมีความสามัคคีร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ทั้งคนปั่นด้าย คนทอผ้า คนปั่นไหมที่เรียงเส้นเล็กสวยงาม คนย้อมสีย้อมด้วยความยินดี ร่วมกันทำให้ผืนผ้าออกมาสวยงาม ผ้าผืนก็ยังมีคุณค่าให้ผู้สวมใส่ภาคภูมิใจ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ยังได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปว่าผ้าไหมมีคุณภาพสวยงามมีลวดลายเฉพาะตัวให้เป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีชื่อเสียงอีกอาชีพหนึ่ง

ด้านที่ ๑ บริบทของพื้นที่ที่ศึกษาการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ กลุ่มดังกล่าว เป็นกลุ่มประชากรในการวิจัย พบว่า มีผ้าไหมที่มีลวดลายการทอ สีเส้นที่สวยงามจัดว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเช่นผ้าทอลายลูกแก้ว ผ้าอัมปรม ผ้าหมี่โอล ผ้าโฮสเปรี๊ยะ ฯ ผ้าเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ถักทอ ย้อมสี และสานต่อจากรุ่นสู่รุ่นซึ่งควรค่าอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ และพัฒนา โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหมนาโพธิ์มายาวนานซึ่งปัจจุบันนางประคอง ภาสะฐิติ ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งผู้ดูแลกลุ่ม ทำหน้าที่เป็นกรรมการด้านบัญชีและการเงิน อยู่บ้านเลขที่ ๙ หมู่ที่ ๑๓ ต.นาโพธิ์ อ.นาโพธิ์ จ.บุรีรัมย์ เป็นผู้มืบทบาทสำคัญที่สุดคนหนึ่งในการสืบทอดศิลปะการทอผ้าไหมนาโพธิ์ โดยได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าให้แก่กลุ่มแม่บ้านที่สนใจ และสมาชิกในกลุ่มมีความมุ่งมั่นหนักแน่นศึกษาเทคนิควิธีการทอผ้าลายใหม่ๆเพิ่มเติม และนำมาปรับปรุง การพัฒนาผ้าไหมนาโพธิ์ทำให้ง่ายและรวดเร็วขึ้น จากการสัมภาษณ์นางประคอง ภาสะฐิติ ซึ่งประกอบอาชีพเป็นคณะกรรมการด้านบัญชีและการเงิน และจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าของกลุ่ม และยังมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากผ้าไหมนาโพธิ์ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปให้ความสนใจและให้ออกแบบเพื่อนำไปเป็นของ แต่ทางกลุ่มได้เคยทดลองขึ้นต้นแบบมาแล้ว ยังไม่เป็นที่ต้องการ นอกจากนี้ยังได้จัดร้านค้าเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มภายในชุมชน โดยรวบรวมผ้า

ไหมที่ลวดลายต่างๆ ไว้ให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา รวมทั้งผ้าไหมลายโบราณที่ทอแบบดั้งเดิม และมีโรงย้อมสีไหม โรงทอผ้าไหม โรงเย็บผลิตภัณฑ์ จากผลงานต่าง ๆ ทำให้นางประคอง ภาสะฐิติ ได้รับคัดเลือกจากกลุ่มให้เป็น ผู้ดูแลกิจกรรมและจัดจำหน่าย ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

จากการศึกษากลุ่มดังกล่าว ทำให้ได้ความรู้ในกระบวนการการอนุรักษ์การพัฒนา ในอาชีพภูมิปัญญา สืบทอดมายาวนาน จนทำให้ได้รับชื่อเสียง เพื่อที่จะได้นำไปเผยแพร่และเปรียบเทียบกับด้านต่างๆ เกี่ยวกับการ ผลิตผลิตภัณฑ์จากการทอผ้าไหม ในบริบทต่าง ๆ ต่อไปการบริหารจัดการในกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเป็นคนใน หมู่บ้านที่มีอาชีพทอผ้ามารวมตัวเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ ผลิตภัณฑ์ ของกลุ่ม เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำ ด้วยมือ ใช้วัตถุดิบที่ได้ในท้องถิ่น วัสดุธรรมชาติไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม ได้รับการ ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์จากบรรพบุรุษ

ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม

ปัจจุบันจากการสัมภาษณ์ พบว่า บางฤดูกาลเช่นฤดูฝนไม่สามารถย้อมไหมได้ ทำให้การผลิตล่าช้า มีคู่แข่งลอกเลียนแบบลายการทอ ประเพณีค่านิยมท้องถิ่นมีผลต่อการทำงานของสมาชิกเนื่องจากวัฒนธรรม ความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลง ภาวะเศรษฐกิจทำให้ผู้บริโภคใช้จ่ายน้อยลง

ด้านที่ ๒ การออกแบบผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจบ้านนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์

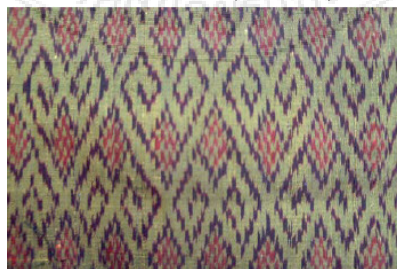
จังหวัดบุรีรัมย์ และการประเมินผลผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

๒.๑ การออกแบบผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจบ้านนาโพธิ์

ผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มสตรีกลุ่มวิสาหกิจบ้านนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัด บุรีรัมย์ ประกอบด้วยผ้าสีพื้นสีเดียวตลอดพื้นและผ้าสีพื้นหลายสีรวมกันในหนึ่งผืน ทอลายบนผ้าไหมซึ่งเป็น เอกลักษณ์ของกลุ่ม

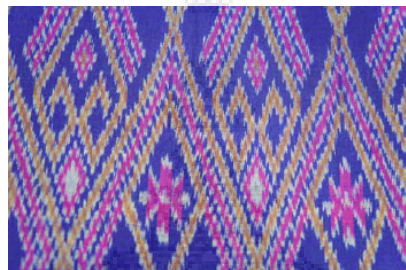
ภาพที่ ๔.๑ ลายโคมแก้ว กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๑๘.

ภาพที่ ๔.๒ ลายขอแควม้า กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๒๑.

ภาพที่ ๔.๓ ลายขจรจักรพรรดิ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๒๒.

ภาพที่ ๔.๔ ลายตะขอกู่ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๒๓.

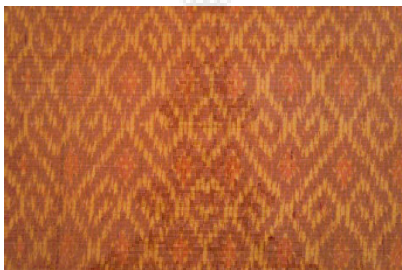
ภาพที่ ๔.๕ ลายตะขอเลข ๓ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๒๔.

ภาพที่ ๔.๖ ลายหมี่คั่นข้อกลีบจะบก กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๒๙.

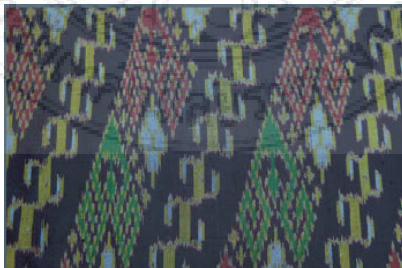
ภาพที่ ๔.๗ ลายหมี่คั่นควบเรีงร่า ขาเปี้ยผสมควบ ๕ ควบ ๗ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๓๓.

ภาพที่ ๔.๘ ลายซ็อน้อย กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๓๔.

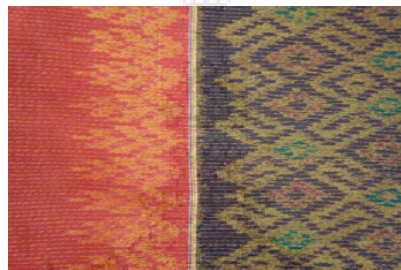
ภาพที่ ๔.๙ ลายตาข่ายโคมห้ากลาง กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๓๕.

ภาพที่ ๔.๑๐ ลายตะขอแมงป่อง กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๖๐.

ภาพที่ ๔.๑๑ ลายยอดฉัตรใบโพธิ์ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๖๓.

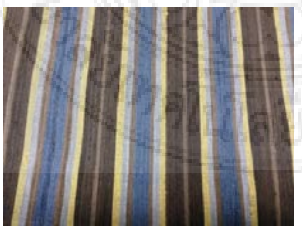

ภาพที่ ๔.๑๒ ชิ้นตีนแดงลายสระโอ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๖๘.

การออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์จากผลประเมินความพึงพอใจแบบไม่เรียงค่าคะแนนจำนวน ๕ รูปแบบ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

รูปแบบ	ผ้าไหมนาโพธิ์	รูปแบบกระเป๋า
๑. ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๑		
๒. ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๒		
๓. ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๓		
๔. ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๔		
๕. ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ แบบที่ ๕		

ส่วนที่ ๒

ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ การออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ศูนย์หัตถกรรม
พื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ บ้านเลขที่ ๙ หมู่ที่ ๑๓ ต.นาโพธิ์ อ.นาโพธิ์ จ.บุรีรัมย์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้ประเมินการออกแบบกระเป่าแพชั่น
จากผ้าไหม ด้วยผ้าไหมนาโพธิ์ของศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์
จังหวัดบุรีรัมย์เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านการออกแบบ การตกแต่ง
และโดยภาพรวม

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์การออกแบบ ประเมินจากกลุ่มผู้สนใจ ๑๐๐ คน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	๙๒	๙๒
ชาย	๘	๘
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตาราง ๔.๒ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๙๒
รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๘

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๒	๑๒
๒๑ - ๓๐ ปี	๓๔	๓๔
๓๑ - ๔๐ ปี	๓๘	๓๘
มากกว่า ๔๐ ปี	๑๖	๑๖
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปีจำนวน
๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘ รองลงมาอายุ ๒๑-๓๐ ปี จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นักเรียน นักศึกษา	๘	๘
รับราชการ	๑๒	๑๒
รัฐวิสาหกิจ	๘	๘
แม่บ้าน	๒๕	๒๕
รับจ้าง	๓๕	๓๕
ธุรกิจส่วนตัว	๑๒	๑๒
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕ รองลงมาคือแม่บ้าน จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๓๒	๓๒
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๓๖	๓๖
๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๒๐	๒๐
๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๙	๙
มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๓	๓
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๖ รองลงมาคือมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาทคิดเป็นร้อยละ ๓๒

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มประเมินจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๗๓	๗๓
ปริญญาตรี	๒๔	๒๔
สูงกว่าปริญญาตรี	๓	๓
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๗๓ รองลงมาคือระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๒๔

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหม ด้วยผ้าไหมนาโพธิ์
 ตารางที่ ๔.๗ สรุปแบบประเมินการออกแบบรูปทรงกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหม ด้วยผ้าไหมนาโพธิ์
 ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์จำนวน ๑๐ แบบ ประเมินจาก ๑๐๐ คน

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่น	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
กระเป๋าแบบที่ ๑ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๘๑	๑๕	๔	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๘๐	๑๗	๓	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๘๑	๑๔	๕	-	-
กระเป๋าแบบที่ ๒ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๖๖	๒๑	๑๓	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๖๑	๒๓	๑๖	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๖๑	๒๒	๑๗	-	-
กระเป๋าแบบที่ ๓ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔๓	๓๖	๒๑	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔๕	๓๗	๑๘	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๕๐	๔๔	๖	-	-
กระเป๋าแบบที่ ๔ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๓๘	๖๐	๒	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๑๓	๓๔	๔๒	๑๑	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๑๘	๒๗	๓๐	๒๕	-
กระเป๋าแบบที่ ๕ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๘๔	๑๐	๖	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๘๕	๗	๘	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๘๖	๑๐	๔	-	-

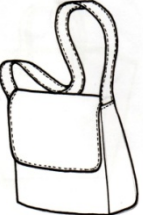

ตารางที่ ๔.๗ สรุปแบบประเมินการออกแบบรูปทรงกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหม ด้วยผ้าไหมนาโพธิ์
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์จำนวน ๑๐ แบบ (ต่อ)

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่น	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
กระเป๋าแบบที่ ๖ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๘๐	๑๔	๖	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๗๕	๑๔	๑๑	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๘๒	๑๑	๗	-	-
กระเป๋าแบบที่ ๗ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๗๓	๑๔	๑๓	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๗๕	๑๔	๑๑	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๗๖	๑๗	๗	-	-
กระเป๋าแบบที่ ๘ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๖๙	๒๐	๑๑	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๗๐	๑๔	๑๖	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๗๓	๑๓	๑๔	-	-
กระเป๋าแบบที่ ๙ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๘๐	๑๔	๖	-	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๗๕	๑๔	๑๑	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๘๐	๑๐	๑๐	-	-
กระเป๋าแบบที่ ๑๐ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๖๕	๑๔	๑๙	๒	-
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๗๐	๑๔	๑๖	-	-
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๗๑	๑๖	๕	๘	-

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการประเมินรูปทรงกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหม ด้วยผ้าไหมนาโพธิ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์พบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่เห็นว่าแบบที่ ๕ มีความเหมาะสมของการออกแบบคิดเป็นร้อยละ ๘๔ ความเหมาะสมของการตกแต่ง คิดเป็นร้อยละ ๘๕ ความเหมาะสมโดยภาพรวมคิดเป็นร้อยละ ๘๖ รองมาเป็นเห็นว่าแบบที่ ๑ มีความเหมาะสมของการออกแบบ คิดเป็นร้อยละ ๘๑ ความเหมาะสมของการตกแต่ง คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ความเหมาะสมโดยภาพรวมคิดเป็นร้อยละ ๘๑

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแสดงเป็นค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้ประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบ
กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับ
ความเหมาะสมด้านการออกแบบ การตกแต่งลวดลายและโดยภาพรวมจาก การออกแบบ
กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จะใช้ผ้าไหมบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลิตภัณฑ์	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
กระเป๋าแบบที่ ๑ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๗๗	๐.๕๑	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๗๗	๐.๔๙	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๗๖	๐.๕๓	มาก
กระเป๋าแบบที่ ๒ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๕๓	๐.๗๒	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๔๕	๐.๗๖	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๔๔	๐.๗๗	มาก
กระเป๋าแบบที่ ๓ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๔๔	๐.๘๒	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๒๖	๐.๗๖	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๔๔	๐.๖๑	มาก
กระเป๋าแบบที่ ๔ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๓๖	๐.๕๒	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๓.๔๙	๐.๘๖	ปานกลาง
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๓.๓๘	๑.๐๕	ปานกลาง
กระเป๋าแบบที่ ๕ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๗๘	๐.๕๔	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๗๗	๐.๕๘	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๘๒	๐.๔๘	มาก

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้ประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบ กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านการออกแบบ การตกแต่งลวดลายและโดยภาพรวมจากการ ออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จะใช้ผ้าไหมบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ผลิตภัณฑ์	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
กระเป๋าแบบที่ ๖ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๗๔	๐.๕๖	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๖๔	๐.๖๗	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๗๕	๐.๕๘	มาก
กระเป๋าแบบที่ ๗ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๖๐	๐.๗๑	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๖๔	๐.๖๗	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๖๙	๐.๖๐	มาก
กระเป๋าแบบที่ ๘ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๕๘	๐.๖๘	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๕๔	๐.๗๖	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๕๙	๐.๗๓	มาก
กระเป๋าแบบที่ ๙ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๗๔	๐.๕๖	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๖๔	๐.๖๗	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๗๐	๐.๖๔	มาก
กระเป๋าแบบที่ ๑๐ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ	๔.๔๒	๐.๘๗	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๕๗	๐.๗๑	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๕๐	๐.๙๒	มาก
เฉลี่ยโดยภาพรวม	กระเป๋าแฟชั่น ๑๐ รูปแบบ	๔.๕๓	๐.๖๘	มาก

สรุปผลประเมินการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นในภาพรวม

การวิเคราะห์ผลการประเมินการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจะใช้ผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านนาโพธิ์เกี่ยวกับการออกแบบ การตกแต่ง และโดยภาพรวมของกลุ่มผู้ประเมิน พบว่า การออกแบบ กระเป๋าแฟชั่นที่ใช้ผ้าไหมนาโพธิ์ มีความเหมาะสมโดยภาพรวม ที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๔.๕๓ ซึ่งอยู่ในระดับที่เหมาะสม

ด้านที่ ๔ การถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นการฝึกอบรมการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์

ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ จำนวน ๒๐ คน ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการประเมินการฝึกอบรม ประเมินจากกลุ่มผู้เข้าอบรม โดยมีแบบประเมินประกอบด้วย ๓ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม
- ตอนที่ ๒ ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม ที่มีต่อการฝึกอบรม
- ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการประเมินผลงานสำเร็จ ในการปฏิบัติของผู้เข้าอบรม ประเมินจากวิทยากรจำนวน ๒ ท่าน เป็นแบบประเมินผลงานสำเร็จในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ชื่อผู้เข้าอบรม การประเมินผลขั้นเตรียมงาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ขั้นปฏิบัติงานการออกแบบ การตกแต่งชิ้นงาน สำเร็จ ความประณีต ความถูกต้อง

ผลการวิเคราะห์ประเมินการจัดฝึกอบรมการพัฒนา (การประเมินจากผู้เข้าอบรม)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	๒๐	๑๐๐
ชาย	-	-
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฝึกอบรมเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๒๑-๓๐ ปี	๔	๒๐
๓๑-๔๐ ปี	๕	๒๕
มากกว่า ๔๐ ปี	๑๑	๕๕
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่ มีอายุมากกว่า ๔๐ คิดเป็นร้อยละ ๕๕ รองลงมาอายุ ๓๑-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๕

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค้าขาย	๓	๑๕
ทอผ้า	๑๐	๕๐
รับจ้าง	๗	๓๕
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่มีอาชีพทอผ้า คิดเป็นร้อยละ ๕๐ รองลงมาคือรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ ๓๕

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๑๓	๖๕
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๗	๓๕
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๖๕ รองลงมามีรายได้ต่อเดือน ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๕

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๑๔	๗๐
มัธยมศึกษา	๖	๓๐
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๗๐ รองลงมาคือการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๓๐

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้รับการฝึกอบรมที่มีต่อการอบรมการพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ณ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน ๒๐ คน

ตารางที่ ๔.๑๔ สรุปแบบประเมินการวิเคราะห์การฝึกอบรม (ประเมินจากผู้อบรม) เกี่ยวกับข้อมูลการฝึกอบรม

ผลิิตกัณฑ์	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
ก่อนฝึกอบรม	๑.ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกระเป่าแพชั่น	-	๒	๑๒	๖	-
	๒. ท่านมีความสามารถในการตัดเย็บกระเป่าแพชั่น	-	๓	๖	๑๑	-
	๓. ท่านมีความสามารถตกแต่งกระเป่าแพชั่น	-	๒	๔	๑๔	-
หลังการฝึกอบรม ด้านเนื้อหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เอกสารประกอบ	๔.สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม	๑๔	๖	-	-	-
	๕. ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ทักษะนำไปประกอบอาชีพได้	๑๕	๕	-	-	-
	๖. ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์	๑๔	๖	-	-	-
	๗. วัสดุมีความเหมาะสมในการตัดเย็บ	๑๕	๕	-	-	-
	๘. เอกสารประกอบการอบรมมีความเหมาะสม	๑๔	๔	๒	-	-
ด้านกระบวนการ การฝึกอบรม	๙. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	๑๗	๒	๑	-	-
	๑๐. วิทยากรให้คำแนะนำปรึกษาขณะอบรมและหลังการอบรม	๑๖	๔	-	-	-
	๑๑. ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	๕	๗	๘	-	-
	๑๒. กระบวนการอบรมมีการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพในการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ กระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์	๑๐	๗	๓	-	-
ด้านผู้รับการอบรม	๑๓. สามารถออกแบบกระเป่าแพชั่น	๗	๙	๔	-	-
	๑๔. สามารถตัดเย็บกระเป่าแพชั่น	๘	๘	๔	-	-
	๑๕. สามารถตกแต่งกระเป่าแพชั่น	๙	๑๑	-	-	-
	๑๖. สามารถพัฒนารูปแบบกระเป่าแพชั่นจังหวัดบุรีรัมย์	๑๐	๗	๓	-	-
	๑๗. มีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์กระเป่าแพชั่น ครั้งต่อไป	๑๕	๒	๓	-	-
	๑๘. มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกระเป่าแพชั่น	๑๗	๓	-	-	-

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้ประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน ๒๐ คน

ผลิตภัณฑ์	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	SD	ความเหมาะสม
ก่อนฝึกอบรม	๑. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกระเป่าแพชั่น	๒.๘๐	๐.๖๒	ปานกลาง
	๒. ท่านมีความสามารถในการตัดเย็บกระเป่าแพชั่น	๒.๖๐	๐.๗๕	ปานกลาง
	๓. ท่านมีความสามารถตกแต่งกระเป่าแพชั่น	๒.๔๐	๐.๖๘	น้อย
หลังการฝึกอบรม ด้านเนื้อหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เอกสารประกอบ	๔. สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม	๔.๗๐	๐.๔๗	มาก
	๕. ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ทักษะนำไปประกอบอาชีพได้	๔.๗๕	๐.๔๔	มาก
	๖. ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์	๔.๗๐	๐.๔๗	มาก
	๗. วัสดุมีความเหมาะสมในการตัดเย็บ	๔.๗๕	๐.๔๔	มาก
ด้านกระบวนการ การฝึกอบรม	๘. เอกสารประกอบการอบรมมีความเหมาะสม	๔.๖๐	๐.๖๘	มาก
	๙. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	๔.๘๐	๐.๕๒	มาก
	๑๐. วิทยากรให้คำแนะนำปรึกษาขณะอบรมและหลังการอบรม	๔.๘๐	๐.๔๑	มาก
	๑๑. ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	๓.๘๕	๐.๘๑	ปานกลาง
ด้านผู้รับ การอบรม	๑๒. กระบวนการอบรมมีการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพในการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ กระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์	๔.๓๕	๐.๗๕	มาก
	๑๓. สามารถออกแบบกระเป่าแพชั่น	๔.๑๕	๐.๗๕	มาก
	๑๔. สามารถตัดเย็บกระเป่าแพชั่น	๔.๒๐	๐.๗๗	มาก
	๑๕. สามารถตกแต่งกระเป่าแพชั่น	๔.๔๕	๐.๕๑	มาก
	๑๖. สามารถพัฒนารูปแบบกระเป่าแพชั่นจังหวัดบุรีรัมย์	๔.๓๕	๐.๗๕	มาก
	๑๗. มีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์กระเป่าแพชั่น ครั้งต่อไป	๔.๖๐	๐.๗๕	มาก
๑๘. มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกระเป่าแพชั่น	๔.๘๕	๐.๓๗	มากที่สุด	

ตารางที่ ๔.๑๔ - ๔.๑๕

สรุปผลประเมินในภาพรวม

การวิเคราะห์ผลการประเมินการฝึกอบรมที่มีต่อการออกแบบและการตกแต่งกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ เกี่ยวกับการออกแบบ การตกแต่ง และโดยภาพรวมของกลุ่มผู้ประเมิน เมื่อพิจารณาจากการประเมิน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ก่อนฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ ตัดเย็บกระเป่าแพชั่นในระดับปานกลาง และความสามารถในการตกแต่งกระเป่าแพชั่นอยู่ในระดับน้อย

หลังฝึกอบรม

ผู้เข้าอบรมมีความคิดเห็นว่า

มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกระเป่าแพชั่น มีค่าเฉลี่ย ๔.๘๕ อยู่ในระดับมากที่สุด การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร มีค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ วิทยากรให้คำแนะนำปรึกษาขณะอบรมและหลังการอบรม มีค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ทักษะนำไปประกอบอาชีพได้ มีค่าเฉลี่ย ๔.๗๕ วัสดุมีความเหมาะสมในการตัดเย็บ มีค่าเฉลี่ย ๔.๗๕ เนื้อหา มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าอบรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๗๐ ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ย ๔.๗๐ เอกสารประกอบการอบรมมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๐ มีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์กระเป่าแพชั่น ครั้งต่อไป มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๐ สามารถตกแต่งกระเป่าแพชั่น มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๕ กระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๕ สามารถพัฒนารูปแบบกระเป่าแพชั่นจังหวัดบุรีรัมย์มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๕ สามารถตัดเย็บกระเป่าแพชั่น มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๐ กระบวนการอบรมมีการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพในการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๕ สามารถออกแบบกระเป่าแพชั่น มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๕ อยู่ในระดับมาก ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๕ ท่านมีความสามารถในการตัดเย็บกระเป่าแพชั่น มีค่าเฉลี่ย ๒.๖๐ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกระเป่าแพชั่น มีค่าเฉลี่ย ๒.๘๐ อยู่ในระดับปานกลาง และท่านมีความสามารถตกแต่งกระเป่าแพชั่น มีค่าเฉลี่ย ๒.๔๐ อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงจำนวนข้อมูลของข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ข้อเสนอแนะ	จำนวน(คน)
๑. ต้องการให้การออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ที่ถือในงานต่างๆได้	๙
๒. ต้องการรูปแบบการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ รูปแบบต่างๆให้มากกว่านี้ เพื่อนำไปผลิตเพื่อจัดจำหน่ายต่อไป	๘
๓. ต้องการผ้าไหมทอมือและย้อมสีลวดลายที่แปลกตาเพื่อนำมาตัดเย็บกระเป่าสำหรับวัยรุ่น	๔
๔. ต้องการอบรมเพิ่มเติมการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ไปผลิตเป็นสินค้าแบบต่างๆ เพื่อนำไปจำหน่ายที่ศูนย์วิสาหกิจชุมชน ฯ	๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมิน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ต้องการให้การออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ที่ถือในงานต่างๆได้จำนวน ๙ คน ต้องการรูปแบบการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ รูปแบบต่างๆให้มากกว่านี้ เพื่อนำไปผลิตเพื่อจัดจำหน่ายต่อไปจำนวน ๘ ต้องการผ้าไหมทอมือและย้อมสีลวดลายที่แปลกตาเพื่อนำมาตัดเย็บกระเป่าสำหรับวัยรุ่นจำนวน ๔ คน และต้องการอบรมเพิ่มเติมการออกแบบกระเป่าแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ไปผลิตเป็นสินค้าแบบต่างๆเพื่อนำไปจำหน่ายที่ศูนย์วิสาหกิจชุมชน ฯ จำนวน ๕ คน

สรุปผลประเมินในภาพรวม

การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านการออกแบบ การตกแต่ง และโดยภาพรวมของกลุ่มผู้ประเมิน พบว่า ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีความเหมาะสมโดยภาพรวม ที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๘๖ ซึ่งอยู่ในระดับ ที่เหมาะสม

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงจำนวนข้อมูลของข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ข้อเสนอแนะ	จำนวน(คน)
๑. ต้องการให้นำไปทำผลิตภัณฑ์อื่นๆบ้าง	๑๓
๒. ควรใช้หนังทำสายกระเป๋าหรือในการตกแต่งเพื่อความคงทน	๓
๓. การใช้งานควรพัฒนารูปแบบกระเป๋าผ้าไหมให้มากกว่านี้	๔

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมิน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ต้องการให้นำไปทำผลิตภัณฑ์อื่นๆบ้างจำนวน ๑๓ คน ควรใช้หนังทำสายกระเป๋าหรือในการตกแต่งเพื่อความคงทน จำนวน ๓ คน และการใช้งานควรพัฒนารูปแบบกระเป๋าผ้าไหมให้มากกว่านี้ จำนวน ๔ คน

บทที่ ๕

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบกระเป่าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในบริบทพื้นที่ที่ศึกษา การออกแบบกระเป่าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป่า ดูความเหมาะสม รูปแบบวัสดุ กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์กระเป่าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- ศึกษาและดำเนินการสำรวจจากเอกสาร และพื้นที่ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมากระบวนการย้อมสีธรรมชาติ วัสดุที่ใช้ ผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมนาโพธิ์
- ออกแบบและกำหนดรูปแบบ วิเคราะห์ ประเมิน ผลิตภัณฑ์การออกแบบกระเป่าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ต้นแบบ ๕ รูปแบบ
- กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง
- สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ดำเนินการตามแผนการปฏิบัติงานและการเก็บรวบรวมข้อมูล
- วิเคราะห์ข้อมูล
- รวบรวมและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- รายงานผลการวิจัย

การออกแบบกระเป่าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ผลิตจากเส้นใยไหมที่ทอสดลายจากการออกแบบลายทอใหม่ให้มีความสวยงามตามสมัยนิยม ผู้วิจัยประสงค์ผลิตกระเป่าแฟชั่นให้มีรูปทรงและเลือกวัสดุที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของผู้ต้องการถือในแต่ละงาน ผู้วิจัยจึงเลือกผ้าไหมนาโพธิ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจากมีลายทอที่สวยงามและมีการทอที่แปลกตา เนื้อผ้ามีผิวสัมผัสที่แตกต่างกันในแต่ละลาย ที่สำคัญใช้ผ้าไหมนาโพธิ์เป็นผ้าที่สวยงาม การย้อมสีและการมัดหมี่ให้เกิดลวดลายผ้ากว่าจะมาเป็นผ้าไหมมัดหมี่ใช้ทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่นจนเป็นผ้าไหมมัดหมี่นาโพธิ์ที่สวยงาม งานวิจัยนี้ได้ลายทอผ้าไหมที่มีความสวยงาม ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาทำกระเป่าแฟชั่น ลักษณะการฝักรวมและลวดลายกระเป่าแฟชั่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์นั้น ผู้วิจัยจะเน้นที่ความสะดวกในการใช้งาน คุณภาพในการผลิต และราคาพอเหมาะ สำหรับการทอมือของที่มีความสวยงามแปลกตาอยู่แล้ว ผู้วิจัยยังคงอนุรักษ์การทอและลายทอ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะการออกแบบและรูปแบบทรงกระเป่าที่ใช้ผ้าไหม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น โดยมีรูปแบบที่ผลิตเป็นต้นแบบจำนวน ๕ แบบให้เหมาะแก่การใช้งาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลิตภัณฑ์การออกแบบกระเป่าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้นแบบ ที่ได้จากการวิเคราะห์ ประเมินจากกลุ่มบุคคลที่สนใจและสตรีวัยทำงาน กรุงเทพมหานคร ได้ผลิตภัณฑ์จำนวน ๕ รูปแบบ

แบบประเมินผลของกลุ่มผู้สนใจเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ มี ๓ ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้ประเมินที่มีต่อการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ทั้ง ๒ กลุ่มเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านการออกแบบ การตกแต่ง และโดยภาพรวม และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย ดังนี้

การประเมินผลการออกแบบ และผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มผู้ประเมินที่มีต่อการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ พบว่า กลุ่มผู้สนใจ จำนวน ๑๐๐ คน ส่วนใหญ่ เพศหญิงมีจำนวน ๘๒ คน มีอายุมากกว่า ๓๑-๔๐ ปี มีอาชีพรับจ้าง มีรายได้ ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ ๔๑ ในส่วนการประเมินต้นแบบความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของการออกแบบกระเป๋า พบว่า กระเป๋าแบบที่ ๕ มีความเหมาะสมมากที่สุดทั้งด้านการออกแบบ ความเหมาะสมด้านการใช้งาน และความเหมาะสม โดยภาพรวมเฉลี่ยร้อยละ ๘๔ ๘๕ และ ๘๖ ตามลำดับ

การประเมินผลการฝึกอบรมจากกลุ่มผู้เข้าอบรม จำนวน ๒๐ คน ผู้รับการอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรม ก่อนฝึกอบรม มีความรู้ในการออกแบบ ตกแต่งและตัดเย็บอยู่ในระดับน้อย หลังการอบรมสามารถออกแบบ ตัดเย็บและตกแต่งกระเป๋าแฟชั่น อยู่ในระดับมาก ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ มีทักษะเพิ่มขึ้น สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในระดับมาก ในด้านกระบวนการฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ ปรึกษาขณะอบรมและหลังอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์จากผลการดำเนินงานวิจัยในครั้งต่อไป

๑. การวิจัย พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ยังมีช่องทางการพัฒนาให้กับชุมชนได้อีกหลายช่องทาง เช่น การพัฒนารูปแบบ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การย้อมสี การทอสดลายต่างๆ โดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมัยนิยม

๒. การพัฒนานี้เป็นการส่งเสริมและสนับสนุน ทั้งชุมชน ผู้ผลิต ผู้สนใจได้รับความรู้ สามารถเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. การศึกษาผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่สำคัญของประเทศไทย เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

๒. การพัฒนาวัสดุตกแต่ง ผ้าไหมบ้านนาโพธิ์ ให้เป็นที่สนใจของบุคคลที่ชื่นชมภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเทศไทยและต่างประเทศ

๓. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมบ้านนาโพธิ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในเชิงพาณิชย์เพื่อการส่งออก

บรรณานุกรม

- “กระเป๋ากิ่งคองรูป” สืบค้นเมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ จาก <http://hautecanada.com>
- “กระเป๋าคองรูป” สืบค้นเมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ จาก <http://d๑๒n.cloudfront.net>
- “กระเป๋าคล้องข้อมือ” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก <http://static.weloveshopping.com>
- “กระเป๋าเดินทาง (Travel luggage)” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก <http://thailuggage.com>
- “กระเป๋าใบแบน” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก www.shopbmwusa.com
- “กระเป๋าไม่คองรูป” สืบค้นเมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ จาก www.isseymiyake.com
- “กระเป๋าเศษเหรียญ” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก <http://static.weloveshopping.com>
- “กระเป๋าสตางค์” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก www.coolspotters.com
- “กระเป๋าสะพาย (Hobo Bag)” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก <http://images.countryoutfitter.com>
- “กระเป๋าสะพาย (Tote Bag)” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก www.luggagetoteonline.com
- “กระเป๋าสะพายหลัง (Back Pack)” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก www.polyvore.com
- “กระเป๋าหนีบหรือถือ” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก <http://www.stepbystep.com>
- “กระเป๋าหิ้ว (Top Handle Bag)” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก <http://www.celinefashions.com>
- “กระเป๋าเอกสาร (Messenger Bag)” สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ จาก www.tmps.hc.edu.tw/school
- กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมสำหรับใส่ของ. Quilt ผ้าสไตส์ Hawaiian , ๒๕๕๔
กรรณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา.(๒๕๓๒). **สิ่งทอไทย**. กรุงเทพฯ : เดอะริเบอริเตอร์.
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่. สืบค้นเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๗ จาก
<http://nastyericka.com/?p=๑๙๗>Posted on June ๘, ๒๐๑๒ by admin
- ชมจันทร์ ดาวเดือน.การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีจากผ้าทอโบราณบ้านผาตั้ง จังหวัด
อุทัยธานี สืบค้นเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๗ จาก
archmis.arch.nu.ac.th/arch_ajnu/journal/article.../article_๒๐๑๕_๙๗.pdf
- เกศินี ปายะนันท์. (๒๕๔๗). **ร้อยรสบุผาพัสดาภรณ์**. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- นิตยา ฉัตรเมืองปัก. (๒๕๕๕). **การศึกษาวิเคราะห์ผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์**.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แพทริเซีย ซีสมาน. วิถี พานิชพันธ์, และทรงศักดิ์ ปรารังค์วัฒนากุล. (๒๕๓๑). **สายใยแห่งวัฒนธรรม
ไทยในศิลปะบนผืนผ้า ผ้าเอเชีย : มรดกร่วมทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : ไร่ไทยเพรส.
- ไพรัช รุ่งรุจีเมฆ, บรรณาธิการ. (ม.ป.ป.). **ภูษาวิจิตร**. ม.ป.ท. : โครงการพัฒนาหัตถกรรมผ้าไทย
ในชนบท สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. (๒๕๔๓). **ผ้าพื้นเมือง**-การสำรวจผู้ผลิตทั่วประเทศ โครงการพัฒนา

ผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. (๒๕๔๓). **ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. (๒๕๔๓). **ลวดลายและสีสันทนผ้าทอพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาผ้าและผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองทั่วประเทศเพื่อการส่งเสริมการผลิตและการส่งออก.

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. (๒๕๔๘). **การทอผ้าไหม**

ในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.

วาสนา ช่างม่วง. **การออกแบบกระเป๋าคความร้อน/เย็นด้วยผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มน้ำมอญแจ้ซ้อน**. สาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้า คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พ.ศ. : ๒๕๕๕

วิกิพีเดีย.(๒๕๕๘). **สภาพทั่วไปของจังหวัดบุรีรัมย์**. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๘

จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>

_____. (๒๕๕๘). **ประวัติจังหวัดบุรีรัมย์**. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>

_____. (๒๕๕๘). **สถานที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์**. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, บรรณาธิการ. (๒๕๓๒). **ศิลปหัตถกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ศิริ ผาสุก. (๒๕๔๕). **ผ้าไหมพื้นบ้าน** : Handwoven Thaisilk. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์. (ม.ป.ป.). **ข้อมูลศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์บุรีรัมย์**

: ศูนย์.ถ่ายเอกสาร.

_____. (๒๕๕๑). **บันทึกภูมิปัญญา OTOP ปี ๒๕๕๑ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์**

: ศูนย์.ถ่ายเอกสาร.

สรียา ทรรทรานนท์, และพัชรินทร์ สุขประมุข. (๒๕๓๒). **ชีวิตไทยกับงานศิลปหัตถกรรม**.

กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

สรุปผลงานวิจัยในเรื่องการรักษาผ้าไหมที่ย้อมสีธรรมชาติ. สืบค้นเมื่อ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕ จาก

<http://www.k-center.doae.go.th>.

สุมาลย์ โทมัส. (๒๕๓๗). **“ผ้านุ่ง”** ข้อสังเกตเกี่ยวกับผ้าทอในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านใน สำนักงาน

คณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ผ้าไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

อริศรา.(๒๕๕๑,กรกฎาคม). **เส้นไหม ไฝฝ้าย ลดลายบนผืนผ้า**. หญิงไทย. ๓๓ (๗๘๗) : ๒๓๗-๒๓๘.

_____. (๒๕๕๒,กุมภาพันธ์). **เส้นไหม ไฝฝ้าย ลดลายบนผืนผ้า**. หญิงไทย. ๓๔ (๘๐๐) : ๒๓๘-๒๓๙.

ภาคผนวก ก.

๑. แบบประเมินการออกแบบกระเป่าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
๒. แบบประเมินการถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นการฝึกอบรมการออกแบบกระเป่าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

แบบประเมิน

โครงการวิจัย “การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์”

คำชี้แจง : แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง
ที่ตรงกับท่านมากที่สุด

๑. วุฒิการศึกษา

☐	อนุปริญญา	☐	ปริญญาตรี
☐	ปริญญาโท	☐	ปริญญาตรีเอก

๒. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ งานด้านการออกแบบทั่วไป

☐	น้อยกว่า ๓ ปี	☐	๓-๕ ปี
☐	๖-๑๐ ปี	☐	มากกว่า ๑๐ ปี

๒.๒ งานด้านการออกแบบกระเป๋าผ้า

☐	น้อยกว่า ๓ ปี	☐	๓-๕ ปี
☐	๖-๑๐ ปี	☐	มากกว่า ๑๐ ปี

๓. ประสบการณ์เกี่ยวข้องกับผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์

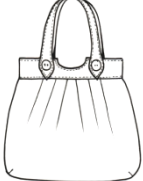

☐	น้อยกว่า ๓ ปี	☐	๓-๕ ปี
☐	๖-๑๐ ปี	☐	มากกว่า ๑๐ ปี

- ตอนที่ ๒**   ความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
- คำชี้แจง**   :   โปรดพิจารณารายละเอียดจากการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
ว่าท่านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับใดในแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย ✓
ในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน
ระดับ ๕	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ระดับ ๔	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ระดับ ๓	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ระดับ ๒	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ระดับ ๑	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

แบบประเมินการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหม ด้วยผ้าไหมนาโพธิ์

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่น	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
กระเป๋าแบบที่ ๑ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
กระเป๋าแบบที่ ๒ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
กระเป๋าแบบที่ ๓ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
กระเป๋าแบบที่ ๔ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
กระเป๋าแบบที่ ๕ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่น	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
กระเป๋าแบบที่ ๖ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
กระเป๋าแบบที่ ๗ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
กระเป๋าแบบที่ ๘ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
กระเป๋าแบบที่ ๙ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
กระเป๋าแบบที่ ๑๐ 	ความเหมาะสมของการออกแบบ					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง : โปรดให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหม ด้วยผ้าไหมนาโปลี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมิน

โครงการวิจัย “การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์”

คำชี้แจง : แบบประเมินการถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นการฝึกอบรมการออกแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์

ข้อมูลแบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋ากระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์
เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ ลวดลาย การตกแต่ง และภาพโดยรวม

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง
ที่ตรงกับท่านมากที่สุด

๑. เพศ

ชาย หญิง

๒. อายุ

ต่ำกว่า ๒๐ ปี ๒๑ - ๓๐ ปี
 ๓๑ - ๔๐ ปี มากกว่า ๔๐ ปี

๓. อาชีพ

นักเรียนนักศึกษา รับราชการ
 รัฐวิสาหกิจ แม่บ้าน
 รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว อื่น ๆ โปรดระบุ .....

๔. รายได้

ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท
 ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท

๕. การศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

- ตอนที่ ๒**   ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์การออกแบบกระเป๋าแฟชั่น
จากผ้าไหมนาโพธิ์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านการออกแบบ การตกแต่ง โดยภาพรวม
- คำชี้แจง :**   โปรดพิจารณารายละเอียดของการประเมินในแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย ✓
ในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน
ระดับ ๕	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ระดับ ๔	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ระดับ ๓	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ระดับ ๒	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ระดับ ๑	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

แบบประเมินการวิเคราะห์การฝึกอบรม (ประเมินจากผู้อบรม) เกี่ยวกับข้อมูลการฝึกอบรม

ผลิตภัณฑ์	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
ก่อนฝึกอบรม	๑.ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋าแฟชั่น					
	๒. ท่านมีความสามารถในการตัดเย็บกระเป๋าแฟชั่น					
	๓. ท่านมีความสามารถตกแต่งกระเป๋าแฟชั่น					
หลังการฝึกอบรม ด้านเนื้อหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เอกสารประกอบ	๔.สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม					
	๕. ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ทักษะนำไปประกอบอาชีพได้					
	๖. ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์					
	๗. วัสดุมีความเหมาะสมในการตัดเย็บ					
ด้านกระบวนการ การฝึกอบรม	๘. เอกสารประกอบการอบรมมีความเหมาะสม					
	๙. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร					
	๑๐. วิทยากรให้คำแนะนำปรึกษาขณะอบรมและหลังการอบรม					
	๑๑. ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
	๑๒. กระบวนการอบรมมีการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพในการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ กระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์					
ด้านผู้รับการอบรม	๑๓. สามารถออกแบบกระเป๋าแฟชั่น					
	๑๔. สามารถตัดเย็บกระเป๋าแฟชั่น					
	๑๕. สามารถตกแต่งกระเป๋าแฟชั่น					
	๑๖. สามารถพัฒนารูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจังหวัดบุรีรัมย์					
	๑๗. มีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ กระเป๋าแฟชั่นครั้งต่อไป					
	๑๘. มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบกระเป๋าแฟชั่น					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

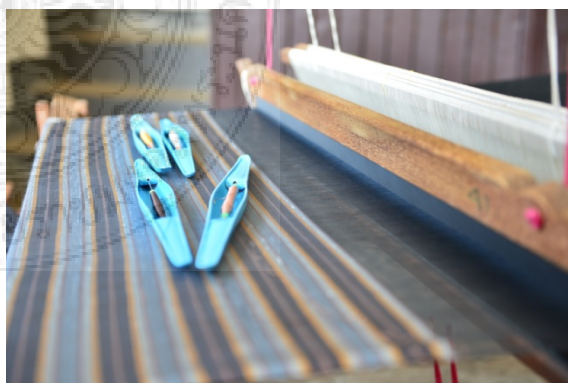
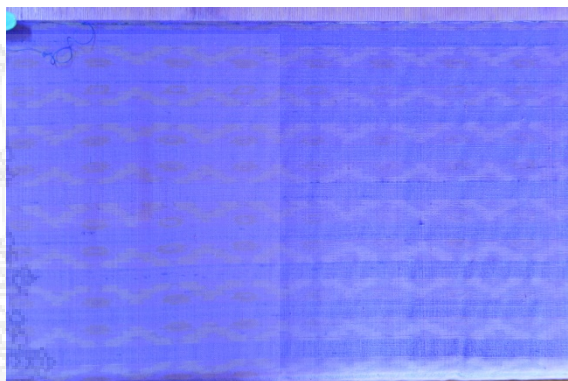
กิจกรรมการสำรวจข้อมูล บริบทพื้นที่ที่ศึกษาในงานวิจัย
เรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาข้อมูลและสำรวจข้อมูล
โครงการเรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

กิจกรรมการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการทอผ้าและรูปแบบกระเป๋า
โครงการเรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าก่อนและหลังการพัฒนา
โครงการเรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
รูปแบบกระเป๋าบ้านนาโพธิ์

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าก่อนและหลังการพัฒนา
โครงการเรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
รูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากงานวิจัย

ภาคผนวก ค.
กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี

กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี
โครงการเรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างวันที่ ๑ - ๒ สิงหาคม ๒๕๕๘

กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี
โครงการเรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
ระหว่างวันที่ ๑ - ๒ สิงหาคม ๒๕๕๘

กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี
โครงการเรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบกระเป๋าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
ระหว่างวันที่ ๑ - ๒ สิงหาคม ๒๕๕๘

ถ่ายภาพก่อนการฝึกอบรม

สำเร็จการะกิจการถ่ายทอด

ภาคผนวก ง.

ผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์วาสนา ช่างม่วง
ASST.PROF.WASANA CHANGMUONG

๒. เลขหมายประจำตัวประชาชน

๓๑๐๐๒๐๐๗๒๗๔๔๗

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘

๔. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น

๕๑๗ ถนนนครสวรรค์ เขต ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๒๙๙๑๕๓-๗ ต่อ ๓๐๐๑

หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๑-๗๒๐-๘๑๐๓

e-mail : weekender_๑๑๑@yahoo.com

๕. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	คุณวุฒิ/สาขาวิชา	สถาบันอุดมศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ระดับปริญญาตรี	คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (สาขาอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย)	ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	๒๕๒๕
ระดับปริญญาโท	วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งทอ)	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	๒๕๕๒

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

สังคมวิทยา

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๗.๑ ผลงานวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย	สถานภาพ	แหล่งทุน/ปี
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายเพื่อธุรกิจโรงแรม	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณแผ่นดิน/๒๕๕๓
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าอินทรีย์สำหรับเด็กทารก	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณแผ่นดิน/๒๕๕๔
การออกแบบกระเป๋าเก็บความร้อน-เย็นด้วยผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มน้ามอญแจ้ซ้อน	ผู้ร่วมวิจัย	งบผล ประโยชน์/ ๒๕๕๕
พัฒนาภูมิปัญญาเสื้อผ้าชนกลุ่มน้อยไทย-จีน เพื่อสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาชาวไททรงดำกับชาวจ้วงกวางสี	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณแผ่นดิน/๒๕๕๖

๗.๒ การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ระบุชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ภาษาไทย นางวิภาดา กระจ่างโพธิ์

ภาษาอังกฤษ Mrs. Wipada Krajangpo

๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน

๓๖๔๔๙๐๐๑๔๓๘๓๒

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้า คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น

๔. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น

๕๑๗ ถ.นครสวรรค์ แขวงสวนจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๒๙๙๑๕๒-๗ ต่อ ๓๐๐๑

โทรสาร ๐๒-๒๘๒-๓๗๑๘

Email : wipada.k@rmutp.ac.th

๕. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	คุณวุฒิ/ สาขาวิชา	สถาบันอุดมศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ปริญญาโท	วศ.ม.วิศวกรรมกร จัดการอุตสาหกรรม	สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ	๒๕๔๖
ปริญญาตรี	วศ.บ.วิศวกรรม เทคโนโลยีเสื้อผ้า	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	๒๕๓๖

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตัดเย็บ

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๗.๑ ผลงานวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย	สถานภาพ	แหล่งทุน/ปี
1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก เสริมทักษะจากผ้ากันไรฝุ่น	หัวหน้าโครงการวิจัย	งบประมาณผลประโยชน์/ พ.ศ.๒๕๕๑
๒. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ เสื้อผ้าจากผ้าตีนจกแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	ผู้ร่วมวิจัย	
๓. การพัฒนารูปแบบและคุณภาพ ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าย้อมคราม	ผู้ร่วมวิจัย	
๔. กรณีศึกษา กระบวนการ ออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ สิ่งทอจากผ้าขาม้าสู่มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน	ผู้ร่วมวิจัย	ทุนส่วนตัว / พ.ศ.๒๕๕๖

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวนิตยา วันโสภา

Miss Nittaya Wansopa

๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน

๓๓๓๐๑๐๑๒๔๕๖๑๑

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์

๔. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น

๕๑๗ ถนนนครสวรรค์ แขวงสวนจิตรดา เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๒๙๙๑๕๓-๗ ต่อ ๓๐๐๘ โทรสาร ๐๒-๖๒๙๙๑๕๓-๗ ต่อ ๓๐๐๘

หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๓-๘๐๒-๐๘๒๗

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

๕. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	คุณวุฒิ/สาขาวิชา	สถาบันอุดมศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ระดับปริญญาตรี	สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกายออกแบบแฟชั่น	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตโซติเวช	๒๕๔๘
ระดับปริญญาโท	สาขาวิชาออกแบบแฟชั่นผ้าและเครื่องแต่งกาย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร	๒๕๕๔

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
การทำแบบตัด

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ
สถานภาพในการทำการวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย
หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละผลงานวิจัย

๗.๑ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย :

-

๗.๒ หัวหน้าโครงการวิจัย :

-

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)   นายณฤพน ไผศาลตันติวงศ์
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)   Mr.Naruepon Phaisantantiwong
๒. เลขหมายบัตรประชาชน   ๓๗๑๐๕๐๐๐๕๕๒๑๐
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน   อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ
๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมโทรศัพท์และโทรสาร
ชื่อสถานที่ทำงาน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น
๕๑๗ ถนนนครสวรรค์ แขวงสวนจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๒๙-๙๑๕๒-๗
โทรสาร ๐-๒๖๒๒-๓๗๑๘, ๐-๒๖๒๙-๙๑๕๑
E-mail Address : tian_tian๒๘@hotmail.com
ที่อยู่ปัจจุบัน
๒๘๒/๖๘ ซอยกุศลศิลป์ ถนนสรรรพาวุธ แขวงบางนา
เขตบางนา จังหวัด กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๖๐
โทรศัพท์ (บ้าน) -
โทรศัพท์ (มือถือ) ๐๘๑-๘๔๕-๘๕๑๑
๕. ประวัติการศึกษา
๒๕๔๙ อสบ. สาขาวิชาออกแบบสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
ออกแบบแฟชั่น
ออกแบบผลิตภัณฑ์
การสร้างแบบตัดผลิตภัณฑ์
๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยระบุ สถานภาพในการ
การทำวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัย ในแต่ละหัวข้อเสนอการวิจัย
เป็นต้น
  - ๗.๑ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย :
  - ๗.๒ หัวหน้างานโครงการวิจัย :
  - ๗.๓ งานวิจัยร่วม :
    - การสร้างมูลค่าเพิ่มจากเปลือกหอยให้แก่ชุมชนพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
    - การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้า จังหวัดสระแก้ว
  - ๗.๔ งานวิจัยที่กำลังทำ :
    - การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติศักดิ์ อริยะะเครือ
Assistant Professor Dr. Kittisak Ariyakuare

๒. เลขหมายประจำตัวประชาชน

๓๕๒๐๑๐๐๒๓๘๙๒๗

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

๔. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้สะดวก

คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

๕๑๗ ถ.นครสวรรค์ เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๒๘๙๑๕๒-๗ ต่อ ๓๐๐๔

หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๓-๗๘๘-๙๕๖๘

E-mail: kittisak.a@rmutp.ac.th

๕. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	คุณวุฒิ/สาขาวิชา	สถาบันอุดมศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ระดับปริญญาตรี	(ศษ.บ) ศึกษาศาสตร์บัณฑิต ออกแบบผลิตภัณฑ์	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง	๒๕๓๒
ระดับปริญญาโท	(ศป.ม) ศิลปะกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต ทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	๒๕๔๒
ระดับปริญญาเอก	ปริญญาดุษฎีบัณฑิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	๒๕๕๓

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

-

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๗.๑ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

-

๗.๒ การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย	ปี	การเผยแพร่	แหล่งเงินทุน
The ๔ th RMUTP International conference : Textile & Fashion, Bangkok Thailand ๒๐๑๒ (July ๓-๔): ๑๑๙-๑๒๐.	๒๕๕๕	International Conference	สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ

๗.๓ หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย	สถานภาพ	แหล่งทุน/ปี
การศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ตามแนวลัทธิโพธิสมถ์	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๔๔
การออกแบบบรรจุภัณฑ์และของที่ระลึกภาคกลาง	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๖
การศึกษาการทอพรหมด้วยมือจากเส้นใยธรรมชาติ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๗
การออกแบบเครื่องทอผ้าแบบยกดอกพิเศษด้วยเครื่องแจ็กการ์ด (JACQUARD) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เขิงนิเวศน์เศรษฐกิจ	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๔
การพัฒนาคุณภาพผ้าไหมทอมือสายพื้นเมือง ด้วยอุปกรณ์ม้วน เส้นไหมยื่นออกแบบและพัฒนาขึ้นใหม่	หัวหน้า โครงการวิจัย	สถาบันสิ่งทอ/ ๒๕๕๕
การออกแบบและพัฒนาที่ทอผ้า ๒ ตะกอสำหรับนักเรียนที่ บกพร่องด้านร่างกายในระดับมัธยมต้น	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๕
การออกแบบและพัฒนาที่ทอผ้า ๒ ตะกอสำหรับนักเรียนที่ บกพร่องด้านร่างกายในระดับมัธยมต้น	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๕
การพัฒนาผ้าฝ้ายทอมือด้วยเทคนิคการพิมพ์เส้นยืนแบบซิลค์สกรีน เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอสูวิสาหกิจชุมชน (OTOP)	หัวหน้า โครงการวิจัย	สถาบันสิ่งทอ/ ๒๕๕๖
กรณีศึกษา กระบวนการออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจาก ผ้าขาวม้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (A case study : The Design Process for the Development of Textile cloth to Community Standards.)	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๖

๗.๔ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

การศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ตามแนวลัทธิโพธิสมถ์	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๔๔
การออกแบบบรรจุภัณฑ์และของที่ระลึกภาคกลาง	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๖
การศึกษาการทอพรหมด้วยมือจากเส้นใยธรรมชาติ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๗

การออกแบบเครื่องทอผ้าแบบยกดอกพิเศษด้วยเครื่องแจ็กการ์ด (JACQUARD) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๔
การพัฒนาคุณภาพผ้าไหมทอมือลายพื้นเมือง ด้วยอุปกรณ์ม้วนเส้นไหมยีนออกแบบและพัฒนาขึ้นใหม่	หัวหน้า โครงการวิจัย	สถาบันสิ่งทอ/ ๒๕๕๕
การออกแบบและพัฒนากีทอผ้า ๒ ตะกอนสำหรับนักเรียนที่บกพร่องด้านร่างกายในระดับมัธยมต้น	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๕
การออกแบบและพัฒนากีทอผ้า ๒ ตะกอนสำหรับนักเรียนที่บกพร่องด้านร่างกายในระดับมัธยมต้น	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๕
การพัฒนาผ้าฝ้ายทอมือด้วยเทคนิคการพิมพ์เส้นยีนแบบซิลค์สกรีน เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอสูวิสาหกิจชุมชน (OTOP)	หัวหน้า โครงการวิจัย	สถาบันสิ่งทอ/ ๒๕๕๖
กรณีศึกษา กระบวนการออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าขาวม้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (A case study : The Design Process for the Development of Textile cloth to Community Standards.)	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๖